

พระพิมลธรรม อาสภเถร

ไปมาเพ็ญศาสนกิจที่สหภาพพม่า พ.ศ. ๒๔๙๕

ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ มจร และศิษยานุศิษย์ ร่วมพิมพ์เป็นอนุสรณียะ

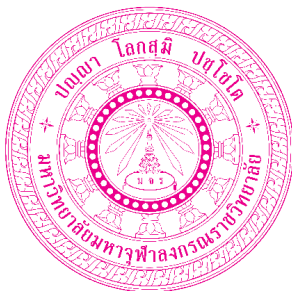
เนื่องในโอกาสครบ ๑๑๘ ปี ชาตกาล

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)

๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

พระพิมพ์ลธรรม อาสภเถร

ไปบำเพ็ญศาสนกิจที่สหภาพพม่า พ.ศ. ๒๔๙๕

ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ มจร และศิษยานุศิษย์ ร่วมพิมพ์เป็นอนุสรณียะ
เนื่องในโอกาส ๑๑๘ ปี ชาตกาล

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)

๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จัดพิมพ์เผยแพร่

พระพิมพ์ลธรรม อาสภเถร

ไปบำเพ็ญศาสนกิจที่สหภาพพม่า พ.ศ. ๒๔๙๕

ผู้เรียบเรียง : เสฐียร พันธรั้ง

พิมพ์ครั้งแรก : พุทธศักราช ๒๕๑๘

เนื่องในโอกาสแห่งการบำเพ็ญกุศลฉลองชนมายุครบ ๖ รอบ

พระพิมพ์ลธรรม อาสภเถร ๒๒ พุทธศักราช ๒๕๑๘

พิมพ์ครั้งที่ ๒ : พุทธศักราช ๒๕๖๔

เนื่องในโอกาส ๑๑๘ ปี ชาตกาล

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)

๘ พุทธศักราช ๒๕๖๔

ที่ปรึกษา : พระธรรมปัญญาบดี พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร. พระเทพเวที, รศ.ดร.

พระสุวรรณเมธธารณ์, ผศ. พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.

พระโสภณวชิราภรณ์, ดร. พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ผศ.ดร.

รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม รศ.ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง

จัดดำเนินงาน : คณะกรรมการฝ่ายจัดกิจกรรมวิชาการและนิทรรศการ

ในคณะกรรมการ จัดงาน ๑๑๘ ปี ชาตกาล

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)

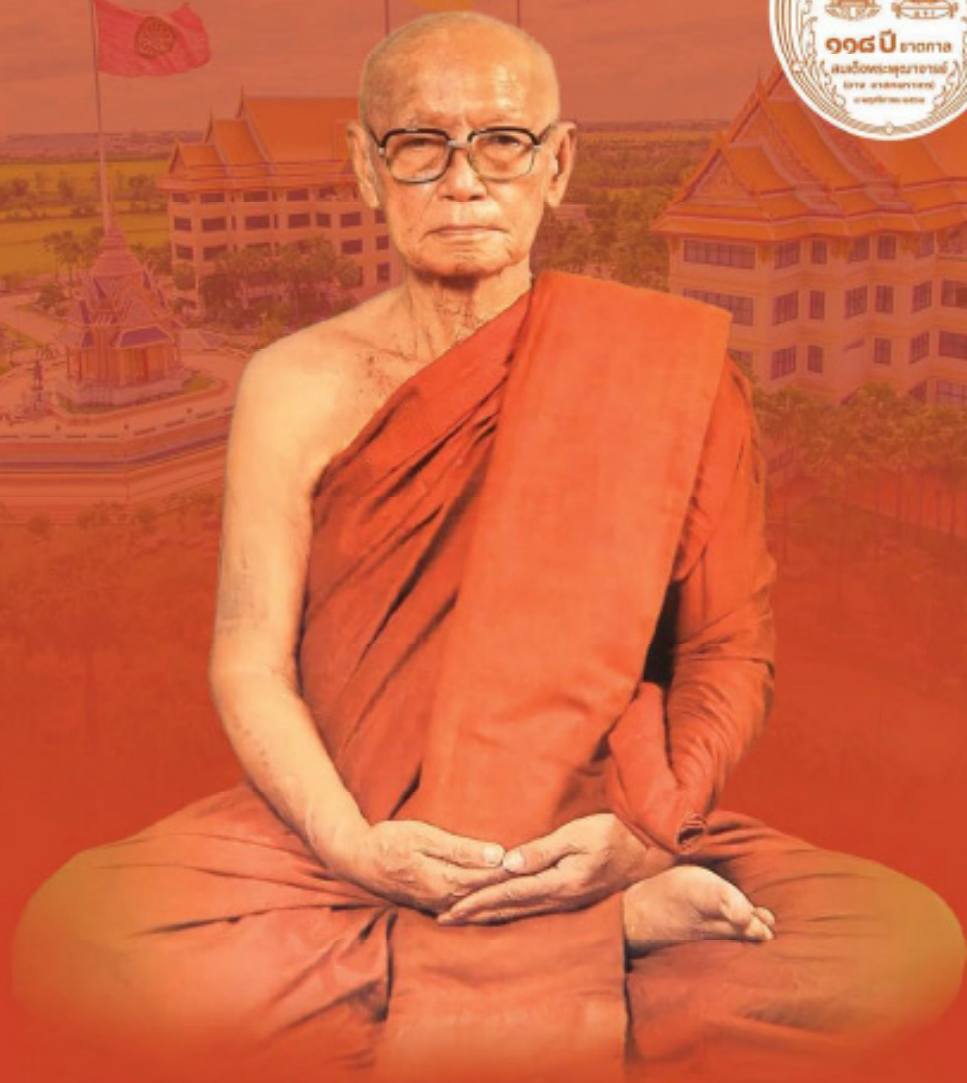
อุปถัมภ์การพิมพ์ : ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ มจร และศิษยานุศิษย์ของหลวงพ่อ

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โทรศัพท์ ๐๓๕ ๒๔๘๐๕๕-๙ โทรสาร ๐๓๕ ๒๔๘๐๕๕

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

๑๑๘ ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์
(อ.จ. อาสภมहाเถร)

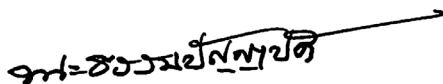
คำปรารภ

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์(อาจ อาสภมหาเถร)เป็นอธิบดีสงฆ์องค์ที่ ๑๖ และที่ ๑๘ ของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นอดีตผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช อดีตสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง ๓ สมัย และเป็นอดีตทูตีสถาณายกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นพระมหาเถระที่บทบาทสำคัญรูปหนึ่งในยุครัตนโกสินทร์ ที่ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์ไว้แก่ประเทศชาติพระพุทธศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเอนกประการ มีความฉลาดในการปกครอง มีความคิดเฉียบแหลมในการส่งเสริมการศึกษา พระปริยัติธรรมภายในวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ให้มีความเจริญรุ่งเรืองในสมัยนั้นมีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการเผยแผ่พระศาสนาทั้งภายในและต่างประเทศ หลวงพ่อได้ยอมอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

ในโอกาสครบรอบ ๑๑๘ ปี ชาตกาลของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์(อาจ อาสภมหาเถร) ในวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ ในนามคณะสงฆ์และขามหาจุฬาฯ คณะศิษยานุศิษย์และศรัทธาสาธุชนซึ่งมีความเคารพศรัทธาอย่างยิ่งในเจ้าประคุณสมเด็จพระคุณอันยิ่งใหญ่และกุศลจริยาสัมมาปฏิบัติของเจ้าประคุณสมเด็จพระคุณอันยิ่งใหญ่นี้ ในระยะเริ่มก่อตั้งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ แห่งคณะสงฆ์ไทยในขณะนั้น เจ้าประคุณสมเด็จพระคุณได้เป็นผู้ร่วมบุกเบิกดำเนินการมาตั้งแต่แรก เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างอาคารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ จนแล้วเสร็จเพื่อใช้เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของบรรดานิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และได้ดำรงตำแหน่งสภานายกมหาวิทยาลัย ๒ ครั้ง เป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งที่สนับสนุนส่งเสริมด้านการศึกษาทั้งทางด้านปริยัติธรรมแผนกบาลีและด้านมหาวิทยาลัยสงฆ์ ให้การส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาพระอภิธรรม การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ส่งเสริมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานพร้อมทั้งงานด้านรุดตควัตร ได้เริ่มปวารณา

และจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี ๒๕๐๐ จึงนับว่า
เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณสังวรญาณมุนี (ทศบาล) เจ้าอาวาสวัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร
และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขออนุโมทนาคณะผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและคณะกรรมการจัดงาน ๑๑๘ ปี ชาตกาลเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธปาพจนบดี (อาจ อาสภมหาเถร) ที่ได้ร่วมกันจัดงานเพื่อรำลึกถึงคุณูปการและ
แสดงความกตัญญูต่องานที่เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณสังวรญาณมุนี (ทศบาล) ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
ดีงาม ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยจงคุ้มครองรักษา ให้ทุกท่านจงประสบแต่
ความสุข ความเจริญ ความงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนา และมีอายุ วรรณะ
สุขะ พละ ปฏิภาณธรรมาสมบัตินิรันดระตลอดกาลนานเทอญ

พระธรรมปัญญาบดี

พระธรรมปัญญาบดี

อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

นายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

คำนำ

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เป็นเพชรน้ำเอกของวงการพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ยุครัตนโกสินทร์ เป็นพระมหาเถระในสังฆมณฑลไทยรูปหนึ่ง ที่ได้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ไว้แก่ประเทศชาติ พระศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ มีความฉลาด เฉียบแหลม มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ยอมอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาตลอดชีวิต ได้บำเพ็ญกรณียกิจอันเป็นหิตานุหิตประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาไว้อย่างอนเอนอนันต์

ในโอกาส ๑๑๘ ปี ชาตกาล ของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ณ วันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔ นี้ ย่อมเป็นความชื่นชมยินดีของคณะศิษยานุศิษย์และศรัทธาสาธุชน ผู้ซึ่งมีความเคารพนับถือในเจ้าประคุณสมเด็จพระ

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ได้บำเพ็ญอัฐธานุหิตประโยชน์แก่ประเทศชาติ พระศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนกิจของเจ้าประคุณสมเด็จพระที่เกี่ยวกับการศาสนศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ไทยนั้น เจ้าประคุณสมเด็จพระได้ดำรงตำแหน่งสภานายก ๒ ครั้ง ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้มืบทบาทสำคัญยิ่งที่สนับสนุนด้านการศาสนศึกษา และการอุปถัมภ์โดยประการอื่น เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการก่อสร้างอาคารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อใช้เป็นสถานที่ทำงานและศึกษาเล่าเรียนของผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิตอยู่ในปัจจุบัน ได้ริเริ่มปริวรรตและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก ๒๕๐๐ งานด้านวิปัสสนาธุระ งานด้านธุดงค์วัตร ก่อตั้งอภิธรรมโชติกิจวิทยาลัย จึงนับได้ว่าเจ้าประคุณสมเด็จพระเป็นบุพการีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรูปหนึ่ง

ในโอกาส ๑๑๘ ปี ชาตกาล เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ ที่เวียนมาบรรจบในวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตของ

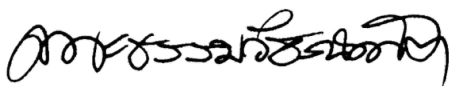
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสำนักในคุปการและเมตตาธรรม
 ของเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชเป็นอย่างยิ่งและแสดงความกตัญญูกตเวทิตาธรรมต่อ
 เจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช จึงได้ร่วมสมานฉันท์ด้วยกัลยาณจิต จัดให้มีพิธีทำบุญอุทิศถวายแด่
 สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) โดยมีการบำเพ็ญกุศลอุทิศถวาย การเสวนา
 ทางวิชาการ ภาคภาษาไทยผ่านทาง Zoom Meeting โดยมี พระธรรมวัชรบัณฑิต,
 ศ.ดร. อธิการบดี ปาฐกถา นำ เรื่อง “สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)
 กับการศาสนา” การเสวนาทางวิชาการ ภาคภาษาไทย เรื่อง “การฟื้นฟูวิปัสสนา
 ธุระแห่งประเทศไทยของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)” โดย
 (๑) พระราชวิเทศปัญญาคุณ (เหลา ปญญาสิริ) รองประธานองค์กรพระธรรมทูต
 ไทยในสหราชอาณาจักร (๒) พระภาวนาธรรมวิวัช, วิ. เจ้าอาวาสวัดไร่เปิง เมือง
 เชียงใหม่ (๓) ศาสตราจารย์พิเศษ ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ ดำเนินรายการ
 โดย รศ.ดร.สุพล สุธะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มจร และการเสวนา
 ทางวิชาการนานาชาติ ผ่านทาง Zoom Meeting โดยมี พระธรรมวัชรบัณฑิต,
 ศ.ดร. อธิการบดี ปาฐกถา นำ เรื่อง “สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)
 กับการศาสนา” การเสวนาทางวิชาการ ภาคภาษาอังกฤษ เรื่อง “การฟื้นฟูวิปัสสนา
 ธุระแห่งประเทศไทยของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)” โดย
 (๑) พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย (๒) พระวิเทศ-
 รัตนภรณ์, ดร. เลขาธิการสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา (๓) พระมหาภาสภรณ์
 ปิโยภาโส, ป.ธ.๙ วัดพุทธวิหารแอสตัน เมืองเบอร์มิงแฮม ประเทศอังกฤษ ดำเนิน
 รายการโดย ผศ.ดร.เมธาพันธ์ โพธิ์ธีรโรจน์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์
 และเผยแผ่ ได้จัดทำพิมพ์หนังสือเป็นธรรมบรรณาการ จำนวน ๒ เรื่อง คือ
 (๑) อนุสรณียะ ๑๑๘ ปี ชาตกาล สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)
 และ (๒) พระพินธุกรรม อาสภเถร ไปบำเพ็ญศาสนกิจที่สหภาพพม่า พ.ศ. ๒๔๙๕
 ซึ่งหนังสือเรื่องที่ ๒ นี้ กล่าวถึงการปฏิบัติศาสนกิจสำคัญประการหนึ่งที่เจ้าประคุณ
 สมเด็จพระสังฆราชได้ปฏิบัติมาในอดีตเพื่อน้อมถวายแด่เจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชเป็นส่วนปูชนียานุสรณ์

(๘)

เผยแพร่เป็นรูปเล่มและรูปแบบ e-book อีกทั้งจัดนิทรรศการของพระเดชพระคุณ เพื่อประกาศเกียรติคุณผ่านระบบออนไลน์ทางเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยอีกด้วย

ขอขอบคุณและขออนุโมทนาขอบคุณคณะกรรมการฝ่ายจัดกิจกรรมวิชาการ และนิทรรศการ ในนามคณะกรรมการจัดงาน ๑๑๘ ปี ชาตกาล เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ที่ทำให้การจัดกิจกรรมวิชาการและนิทรรศการ สำเร็จลงด้วยดี ซึ่งจะเวียนมาบรรจบในวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ นี้

ขออำนาจกุศลธรรมบรรณาการ อันเกิดจากการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ จงเป็น พลวปัจจัยอำนวยการวิปាកสมบัติตลบันดาลให้เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ได้ประสบแต่อิฏฐคุณวิบูลมบุญผลเสวยสุขสมบัติให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

(พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

อนุสรณียกถา

ในโอกาสแห่งการบำเพ็ญกุศลที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร ร่วมกันจัดงานอนุสรณ์ ๑๔๘ ปี ชาตกาล ของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) อดีตพุทธศาสนายกมहाจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อดีตอธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ อดีตเจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก และผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เพื่อแสดงน้ำใจและแสดงความกตัญญูต่เวทีต่อท่านเจ้าประคุณสมเด็จฯ ถือว่าเป็นการบูชาบุคคลผู้ควรบูชา สอดคล้องกับที่พุทธทาสภิกขุที่ว่า “บูชา จ ปุชนิยานิ เอตมมกมลุตตมัม การบูชาบุคคลที่ควรบูชา นี่เป็นอุดมมงคล”

วิธีบูชา มี ๓ ประการ คือ

๑. ปักคัมหะ หมายถึง การบูชาด้วยการยกย่องเทิดทูน
๒. สักการะ หมายถึง การบูชาด้วยเครื่องสักการะ
๓. สัมมานะ หมายถึง การบูชาด้วยการแสดงความเคารพนับถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

ในวันนี้ ท่านทั้งหลายได้บูชาท่านเจ้าประคุณสมเด็จฯ ด้วยเครื่องสักการะ และด้วยปัจจัยห้า คือประกาศยกย่องเชิดชูคุณงามความดีในฐานะปูชนียบุคคล ผู้บำเพ็ญประโยชน์เป็นอเนกประการแก่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศชาติ พระศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ยังบูชาด้วยสัมมานะ คือการแสดงความเคารพนับถือโดยน้อมนำปฏิบัติ ชีวิตของท่านเจ้าประคุณสมเด็จฯ มาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ดังคำที่ว่า ยาทานุยายี ผู้เดินตามรอยท่านที่เดินมาแล้ว เชื่อว่ามีสาธุนรธรรม คือธรรมของคนดี

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

กรรมการมหาเถรสมาคม, เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

อู๋ป๋ายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อนุสรณียกถา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ตระหนักและสำนึกเสมอมาในเมตตาธรรม และคุณูปการอันหาประมาณมิได้ของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) อดีตอธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร อดีตผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช และอดีตทูตีสภานายกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้ร่วมกับวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และคณะศิษย์ จัดงานบำเพ็ญกุศลแสดงกตัญญูตเวทีตาธรรมในโอกาสสำคัญของเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชเป็นลำดับเสมอมา นับตั้งแต่ท่านยังมีชีวิตอยู่จวบจนมรณภาพและต่อเนื่อง ถึงปัจจุบัน

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เป็นสภณที่พึงประหนึ่งร่มโพธิ์ร่มไทรของชาวมหาจุฬาฯ เป็นผู้นำพาความเจริญรุ่งเรืองมาสู่มหาวิทยาลัย สังคม ประเทศชาติ และพระพุทธศาสนาทั้งในประเทศไทยและนานาชาติ ดังรายละเอียดในหนังสือประวัติและผลงานของเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชที่มหาวิทยาลัยได้พิมพ์เผยแพร่ในมงคลสมัยครบรอบ ๑๘๘ ปี ชาตกาลนี้ และดังที่พระอาจารย์เตชินทะ อภิธัมมกถิกธัมมาจริยะ ได้กล่าวไว้ใน “อัครมหาบัณฑิตกถา” ที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดพิมพ์เนื่องในการจัดงานบำเพ็ญกุศลอายุวัฒนมงคล ๖ รอบ ของเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งเวลานั้นดำรงสมณศักดิ์ที่ พระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร) ในวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘ ว่า เจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชเป็นพระมหาเถระ ผู้มีเกียรติคุณและคุณธรรมอันควรแก่การสรรเสริญยกย่องหลายประการ อาทิ

๑. ปฏิพัทธ์คุณ ได้ส่งเสริมให้เกลียวสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาของประเทศไทยและพม่า ได้ดำรงอยู่เป็นสายเดียวกัน

๒. ปฏิบัติดีมาทุกคุณ ได้ส่งเสริมและเผยแผ่ปฏิบัติศาสนาให้เจริญในประเทศไทย

๓. มหาเถรคุณ ได้รับใช้พระบวรพุทธศาสนามากกว่า ๒๐ พรรษา

๔. พยัตติพลคุณ ชำนาญรอบรู้ในการปกครอง
๕. สีสคุณ มีการสำรวมอินทรีย์ทั้งกายและวาจา จนเป็นที่เคารพของปวงพุทธบริษัท
๖. สมาธิคุณ มีจริยาวัตรที่มั่นคง เป็นที่เคารพนับถือทั่วไป
๗. ปฏิภาณคุณ มีปัญญาเฉียบแหลม สามารถแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้ทันทั่วทั้งที่

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) มีวัตรปฏิบัติที่นำเลื่อมใสศรัทธา เป็นพระมหาเถระที่มีแนวความคิดก้าวหน้า และอาจหาญในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง แม้การกระทำนั้นจะนำความเดือดร้อนมาสู่ตัวท่านเอง แต่เพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา และอนุชนรุ่นหลังแล้ว ท่านจะไม่ลังเลใจในการลงมือทำสิ่งนั้นด้วยความเสียสละและเสี่ยงเป็น เสี่ยงตายโดยไม่เกรงกลัวสิ่งใด ท่านชี้ให้เห็นความจริงในโลกว่ามีทั้งความดีความร้ายปะปนกันอยู่ แต่ในที่สุดแล้วผู้มีปัญญาย่อมอยู่เป็นสุขและเอาชนะความร้ายได้ด้วยความดี ดังชีวิตจริงของเจ้าประคุณสมเด็จพระที่ได้เผชิญกับเหตุการณ์เลวร้ายและผ่านพ้นมาได้ด้วยความดี ดังที่เจ้าประคุณสมเด็จพระ ได้ประพันธ์ไว้ว่า

ความร้ายในโลกล้วน	เหลือหลาย
รุมรอบรบใจกาย	เกลื่อนแท้
สิ่งอื่นจักหักหาย	หาห่อน มีฤา
เว้นแต่ความดีแท้	กลับร้าย กลายดี

ในวโรกาสอันเป็นอุดมมงคลครบรอบ ๑๑๘ ปี ชาตกาล ของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ในวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔ นี้ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอน้อมรำลึกถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ และกุศลจริยาสัมมาปฏิบัติ ของเจ้าประคุณสมเด็จพระด้วยความสำนึกในพระคุณยิ่ง และขอร่วมบำเพ็ญกตัญญูกตเวทิตาธรรม โดยจัดให้มีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานระหว่างวันที่ ๕ - ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔ ในส่วนของวันที่ ๘ พฤศจิกายน

(๑๒)

เป็นการบำเพ็ญกุศล เจริญพระพุทธมนต์ ถวายภัตตาหารเพล เพิ่มพูน บารมีธรรม และกิจกรรมทางวิชาการทั้งภาคภาษาไทยและนานาชาติ เพื่อประกาศเกียรติคุณ ความดีของเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชให้แผ่ไพศาล เป็นสิริคุณคุณดีแก่อนุชนตลอดจิรกาล

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ, รองเจ้าคณะภาค ๕

เลขานุการแม่กองบาลีสนามหลวง

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อนุสรณียกถา

โย โหติ พุตฺโต จ วิสารโท จ พหุสฺสุโต รมฺมธโร จ โหติ
ธมฺมสฺส โหติ อนุธมฺมจารี ส ตาทีโส วุจฺจติ สงฺฆโสภโนติ ฯ

ผู้ใดเป็นคนฉลาด เป็นผู้กล้าหาญ เป็นผู้สวดดีมาก เป็นผู้ทรงธรรม
และเป็นผู้ประพฤติตามคลองธรรม ผู้เช่นนั้นเรียกได้ว่า ผู้งามในหมู่
หรือผู้ทำหมู่ให้งาม ฯ

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) อดีตพุทธศาสนายก
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร
เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก และผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เป็นพระมหา
เถระผู้ประกอบด้วยศีลสุตาธิคุณ สมบูรณ์ด้วยคุณธรรม นำไปสู่ความเป็น “สังฆโสภณ”
๕ ประการ คือ

(๑) ความฉลาด คือ ปัญญาและปฏิภาณ ได้แก่ ปรีชารอบรู้ในเหตุแห่งความ
เจริญ ที่เรียกว่า อายโกศล ปรีชารอบรู้ในเหตุแห่งความเสื่อมที่เรียกว่า อุปายโกศล
และปรีชารอบรู้ ในอุบายวิธีที่จะทำให้เกิดความเจริญและพ้นจากความเสื่อมที่
เรียกว่า อุบายโกศล ผู้มีความฉลาด คือ มีปัญญาและปฏิภาณเช่นนี้มีอยู่ในผู้ใด ผู้นั้น
ย่อมสามารถประกอบกิจการต่างๆ ให้สำเร็จเป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่นได้โดยไม่ชักช้า
สามารถนำพาตนและผู้อื่นให้รอดพ้นจากภัยพิบัติทั้งปวงได้ และให้ถึงความสวัสดิ
มีชัยได้โดยไม่ยากนัก ผู้ประกอบด้วยความฉลาดเช่นนี้ย่อมเป็นผู้ประดัดบ่มหมู่คณะ
ให้งดงามและทำให้หมู่คณะสง่างาม

(๒) ความกล้าหาญ คือ ความเป็นผู้มีใจอดทนอดกลั้น บากบั่นไม่ยอมท้อแท้
ท้อถอย ต่อความยากลำบาก ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคปัญหาและภัยอันตรายนานา
ประการที่เข้ามาขัดขวางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงาน ผู้ประกอบด้วยความ
กล้าหาญเช่นนี้ย่อมเป็นผู้ประดัดบ่มหมู่คณะทำให้หมู่คณะงดงาม

(๓) ความเป็นผู้ได้สติมาก คือ ความเป็นพหูสูตร ความเป็นผู้คงแก่เรียน ได้ศึกษา ได้ยินได้ฟังและมีประสบการณ์มาก คุณธรรมข้อนี้ย่อมสนับสนุนให้มีความฉลาดและความกล้าหาญ เพราะผู้ได้สติมากย่อมมีความรู้กว้างขวาง ยิ่งรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไปด้วยแล้ว ก็ยิ่งจะทำให้เป็นคนฉลาดรอบด้าน ผู้ประกอบด้วยคุณธรรมข้อนี้ย่อมเป็นผู้ประคับประคองหมู่คณะทำให้หมู่คณะงดงาม

(๔) ความเป็นผู้ทรงธรรม คือ ความสามารถในการกำหนดจดจำข้อธรรม และรายละเอียดแห่งธรรมที่ได้สติมาแล้วได้ถูกต้องแม่นยำ ไม่แผกเพี้ยนผิดพลาด และสามารถขบข้อธรรมได้แตกฉาน สามารถแยกแยะอธิบายขยายความให้รู้ให้เข้าใจ ได้อย่างถูกต้อง ตรงตามวัตถุประสงค์แห่งข้อธรรม เมื่อนำไปใช้ปฏิบัติจริงก็จะปฏิบัติได้ถูกต้อง ความทรงจำข้อธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ ผู้ที่ทรงจำข้อธรรมได้เช่นนี้ ย่อมเป็นผู้องอาจกล้าหาญ สามารถเป็นครูเป็นอาจารย์แนะนำสั่งสอนศิษย์และผู้สนใจทั่วไปได้อย่างถูกต้องลึกซึ้ง เป็นจุดเด่นของหมู่คณะ ทำให้หมู่คณะงดงาม

(๕) ความเป็นผู้ประพฤติตามคลองธรรม คือ การนำข้อธรรมที่ได้ทรงจำไว้ได้นั้น มาประพฤติปฏิบัติโดยเหมาะสมแก่ธรรมแต่ละอย่างซึ่งแตกต่างกันไป กล่าวคือประพฤติเหมาะสมแก่บุคคลและสถานการณ์ เป็นต้น ความเป็นผู้ประพฤติตามคลองธรรมนี้เป็นธรรมที่ประคับประคองความฉลาดและความกล้าหาญให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควร ดังนั้น ผู้ประพฤติตามคลองธรรมจึงมีพฤติกรรมเป็นคนคิดดี พูดดี ทำดี เป็นที่ไว้วางใจของผู้คนทั่วไป ประชุมชนให้ความเคารพยกย่อง ผู้ประพฤติตามคลองธรรมได้มากผู้คนก็ให้ความนับถือมากและยอมยกให้เป็นผู้นำหมู่คณะ จึงกลายเป็น ผู้ดงามในหมู่คณะและทำหมู่คณะให้งาม

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) กอปรด้วยคุณธรรม ทั้ง ๕ ประการ คือ ความฉลาด ความกล้าหาญ ความเป็นผู้ได้สติมาก ความเป็นผู้ทรงธรรม และความเป็นผู้ประพฤติตามคลองธรรม จึงชื่อว่าเป็น สังฆโสภณ ผู้ดงามในหมู่คณะและทำหมู่คณะให้งาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กำหนดจัดงาน ๑๑๘ ปี ชาตกาล เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ในวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ นี้ เพื่ออนุสรณ์ถึงเกียรติคุณงามความดี เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูตเวทีตาธรรมและเป็นการบูชาอย่างยิ่งต่อเจ้าประคุณสมเด็จฯ ผู้มีคุณูปการอันยิ่งใหญ่ต่อสังคม ประเทศชาติ พระพุทธศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และมหาวิทยาลัย ให้ปรากฏแผ่ไพศาลเป็นสิริฐานันตติแก่อนุชนสืบไป

พระเทพพรเมธี, รศ.ดร.

รองเจ้าคณะภาค ๑๕, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อนุสรณียกถา

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) อดีตอธิบดีสงฆ์ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร อดีตผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช และอดีตพุทธศาสนายกมहाจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เจ้าประคุณเป็นพระมหาเถระที่มีบทบาทสำคัญในการนำการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแบบพองหนอ-ยุบหนอ ตามแนวสติปัฏฐาน ๔ จากพม่า มาเผยแพร่ในประเทศไทย ได้เผยแพร่การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานดังกล่าวจนแพร่หลายในปัจจุบัน เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์เป็นแบบอย่างด้านการปกครอง ด้านการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาสงฆ์ และเป็นผู้ริเริ่มในการสร้างอาคารมहाจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จนมีผลงานและคุณงามความดีเป็นที่ประจักษ์ชัดแก่บุคคลทั่วไปและศิษยานุศิษย์ จวบจนทุกวันนี้ได้สร้างคุณงามความดีให้แก่คณะสงฆ์ มหาวิทยาลัยมहाจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เป็นอเนกประการ

ในโอกาสที่มหาวิทยาลัยมहाจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดงาน ๑๑๘ ปี ชาตกาล เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ขอน้อมระลึกถึงปฏิปทาจริยาวัตร แสดงกตัญญูกตเวทีตาธรรมยก่องในผลงาน คุณงามความดี และเกียรติคุณของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ในวโรกาส งาน ๑๑๘ ปี ชาตกาล นี้ ด้วยดวงจิตน้อมคารวะอย่างสูงยิ่ง

พระเทพเวที, รศ.ดร.

เจ้าคณะภาค ๖, รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดสังเวชวิศยาราม

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต

มหาวิทยาลัยมहाจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อนุสรณียกถา

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) อดีตเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ และอดีตนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มรณภาพเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ สิริชนมายุได้ ๘๖ ปี นับถึงปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๖๔ รวม ๑๑๘ ปี

พระสงฆ์สาวกในพุทธกาลมีหน้าที่จาริกไปทั่วทุกแคว้นแผ่นดินเพื่อประกาศพระศาสนา นำพระธรรมคำสอนของพุทธเจ้าไปเผยแผ่ เพื่อช่วยเหลือชาวโลกให้พ้นทุกข์มีศีลธรรมและคุณธรรม เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันเป็นสังคมสันติสุข และบรรลุธรรมถึงพระนิพพาน คืออุดมการสูงสุดของพระพุทธศาสนา เมื่อกาลเวลาล่วงเลยมาจนถึงปัจจุบันนับเวลาได้ ๒๕๖๔ ปีเศษแล้ว พระพุทธศาสนาและพระธรรมคำสอนยังคงอยู่และสืบทอดต่อ ๆ กันมาด้วยศรัทธาตั้งมั่นของเหล่าสาวก ประกอบด้วย พระภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ที่พระพุทธเจ้าทรงฝากฝังให้สืบทอดรักษาไว้ก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน

จะเห็นได้ว่าการประกาศพระศาสนาและการธำรงรักษาพระพุทธศาสนา เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์สาวกและอุบาสกอุบาสิกาทุกยุคสมัย ประกอบด้วย การเจริญจิตภาวนา รักษาศีลและเผยแผ่พระธรรมคำสอน การสร้างศาสนทายาท ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และสร้างวัฒนธรรมประเพณีในการสืบสานพระพุทธศาสนา เช่น

๑. สร้างศาสนทายาท จัดให้มีการบรรพชาอุปสมบทเพื่อให้มีผู้ทรงจำสืบทอดพระธรรมคำสอนสืบต่อไป

๒. สร้างศาสนวัตถุ เช่นการสร้างพระพุทธรูปทั้งที่นำติดตัวไปได้และตั้งเด่นอยู่กับที่เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนา ให้คนรุ่นหลังได้รู้ได้เห็นเพื่อรักษาสืบทอดและต่อยอดความดีงาม

๓. สร้างศาสนสถาน เช่นสร้างวัด โบสถ์ วิหาร เจดีย์ และอื่น ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องหมายว่าเป็นแผ่นดินแห่งพระพุทธศาสนาที่ชาวพุทธต้องรักษาและหวงแหน

๔. การรักษาสืบสานศาสนธรรม เพื่อเป็นการแสดงออกถึงการยอมรับยกย่อง สรรเสริญ เคารพบูชาในพระธรรมคำสอนว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกเป็นทางแห่งความสงบสุขและพ้นทุกข์ได้อย่างแท้จริง และเพื่อส่งต่อให้พุทธศาสนิกชนรักษาสืบสานในแนวทางที่ถูกต้องกันไป

ดังที่กล่าวมาทั้ง ๔ ข้อ จะเห็นได้ว่าเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณสังวรสาธุชนได้สร้างและส่งเสริมทั้ง ๔ ข้ออย่างมั่นคง โดยเฉพาะพระเดชพระคุณได้เน้นและส่งเสริมข้อ ๔ อย่างเข้มแข็งจนถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิตและเป็นศูนย์กลางแห่งศรัทธาชักนำชาวพุทธทั้งไทยและต่างประเทศได้ทำในสิ่งที่เรียกว่า “รักษาสืบสานต่อยอดพระพุทธศาสนา” ให้มั่นคงยั่งยืนนานต่อไปชั่วลูกหลาน และเป็นการบูชาพระพุทธรูปพระธรรมคุณและพระสังฆคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ดังมีหลักฐานปรากฏชัดว่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่พระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) ได้ส่งพระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ) ขณะเป็นพระมหาโชดก ไปศึกษาวิปัสสนากรรมฐานสายของมหาสีสยาตอ ที่สำนักศาสนนิยสา ประเทศพม่า (เมียนมา) และนำมาเปิดสอนครั้งแรกที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ จากนั้นการเรียนการสอนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสายมหาสีสยาตอ จึงแผ่ขยายไปทั่วประเทศและเจริญรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบันนี้ กาลต่อมาการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแบบ “พองหนอ-ยุบหนอ” ได้บรรจุเข้าในสังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็น “สถาบันวิปัสสนาธุระ” เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ และการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานจึงเป็นข้อบังคับให้นิสิตมหาจุฬาฯ ทุกระดับต้องศึกษาและปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างเคร่งครัด

จะเห็นได้ว่าพระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณสังวรสาธุชนได้มอบสิ่งมีค่ายิ่งกว่าเพชรให้มหาจุฬาฯ ได้รักษาและสืบสานเผยแผ่ให้ประชาคมโลกได้ฝึกปฏิบัติเจริญจิตภาวนาเพื่อให้ถึงความสงบสุขภายในและพ้นทุกข์ได้อย่างแท้จริง จึงถือว่าเป็นมรดกที่ล้ำค่าหาที่เปรียบมิได้

เนื่องในโอกาสที่พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ
อาสภมหาเถระ) มีพระชนมายุครบ ๑๑๘ ปี ถือเป็นงานมงคลที่เหล่าศิษยานุศิษย์
และมวลมหาประชาคมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยขอน้อมรำลึก
นึกถึงคุณงามความดีของพระเดชพระคุณด้วยความกตัญญูเป็นอย่างยิ่งตลอดไป.

พระสุวรนเมธาภรณ์, ผศ.

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตุลาคม ๒๕๖๔

อนุสรณียกถา

วันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔ เป็นวันครบรอบ ๑๑๘ ปี ชาตกาล เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) อดีตผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ผู้มีคุณูปการต่อคณะสงฆ์ไทย ในด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการปกครองคณะสงฆ์

ด้านการปกครองคณะสงฆ์ เป็นสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองแห่งคณะสงฆ์ไทย ผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ มีความกล้าหาญ มีคุณธรรม และมีความยุติธรรม ในการปกครองคณะสงฆ์ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในธรรมวินัยเป็นที่เคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชน

ด้านการเผยแผ่ (วิปัสสนาธุระ) ได้เจริญศาสนไมตรีไปยังต่างประเทศ โดยส่งพระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทฺธิ) ไปศึกษาวิปัสสนากรรมฐานสายของมหาสีสยาตอ ที่สำนักศาสนนิสสา ประเทศสหภาพเมียนมา กลับมาเปิดสอนวิปัสสนากรรมฐานแบบพองหนอ-ยุบหนอ เป็นครั้งแรกในประเทศไทย นอกจากนี้ ได้จัดอบรมและประชุมพระวิปัสสนาจารย์ จากทั่วประเทศ จัดตั้งกองการวิปัสสนาธุระ ปัจจุบันเป็นสถาบันวิปัสสนาธุระ ส่งเสริมสนับสนุนพระวิปัสสนาจารย์ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน แบบพองหนอ-ยุบหนอไปทั่วประเทศ และขยายไปยังต่างประเทศ

ด้านการศึกษา (คันถธุระ) เป็นผู้ริเริ่มสร้างอาคารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นองค์ทุติยสถานายกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นผู้ริเริ่มการตรวจชำระและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับ “มหาจุฬาเตปิฎกั” เพื่อสนองพระราชปราภพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงสถาปนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้เป็นสถานศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป ได้ศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง

มีวิสัยทัศน์ กำหนดนโยบาย จัดระบบบริหารจัดการศึกษามหาจุฬาลงกรณ-
ราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ อีกทั้งจัดส่งพระภิกษุนักเรียนพุทธศาสนบัณฑิต
ไปศึกษาต่อระดับปริญญาโท ปริญญาเอกในต่างประเทศ ได้พัฒนามหาวิทยาลัย
ให้เจริญก้าวหน้าตามลำดับ ส่งผลให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้พัฒนาต่อ ยอดจนเจริญก้าวหน้าเทียบเท่าสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา
ในปัจจุบัน

เกล้าฯ ในนามผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิต ขอน้อมรำลึกใน
คุณูปการ ๑๑๘ ปี ชาตกาล เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)
อดีตผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช อดีตสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองแห่ง
คณะสงฆ์ไทย อดีตอธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร และอดีต
องค์ทูตสถานายกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผู้เปี่ยมด้วย
คุณธรรม มีคุณูปการอนเอนันต์ ต่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ตั้งแต่ต้นตราบถึงปัจจุบันและอนาคตกาลตลอดไป

พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.

รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อนุสรณียกถา

เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้า เป็นผู้ที่มีความรู้ มีความสามารถ ทั้งในด้านปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ได้จัดการศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ล้นเกล้ารัชกาลที่ ๕ พระองค์ทรงสถาปนาไว้ให้ศึกษาพระไตรปิฎก และวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณร ที่เริ่มต้นจากที่บูรพาจารย์ได้ดำเนินมาตั้งแต่เบื้องต้น เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้า ได้ดำเนินการวางรากฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อให้ประชาชนผู้ไม่มีโอกาสได้ศึกษาในสถานศึกษาของรัฐ ได้มาบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุสามเณร ได้มาศึกษาที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ ให้มีความรู้ มีความสามารถ ทั้งในด้านวิชาการทางธรรมและวิชาการทางโลก ทำให้ผู้ที่จบการศึกษาแล้ว สามารถนำเอาความรู้ความสามารถ ไปปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย จากส่วนงานต่าง ๆ ผู้ที่จบจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้ไปแล้ว สามารถทำให้หน่วยงานนั้น ๆ มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลของการทำงาน และช่วยพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญมั่นคง และสามารถนำเอาความรู้ ความสามารถไปเผยแผ่ไปยังต่างประเทศได้

เกล้าฯ ในนามของผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ส่วนงานของมหาวิทยาลัย ขอถวาย อารยัญบูชา แต่ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้า ที่ได้เสริมสร้าง กิจการพัฒนาให้มหาวิทยาลัย มีความเจริญก้าวหน้า มีประสิทธิภาพ เป็นที่รู้จักของชาวโลก โดยยึดหลักการจัดการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนา

พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ผศ.ดร.

รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อนุสรณียกถา

สถาบันวิปัสสนาธุระ ได้มาปรารภที่จะทำหนังสือที่ระลึกงานครบรอบ ๑๑๘ ปี ชาตกาล สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) และขอให้ดิฉันเขียนบทความเพื่อน้อมระลึกถึงความศรัทธา ที่ดิฉันมีต่อพระเดชพระคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)

ครอบครัวของดิฉันเป็นพุทธมามกะ คุณพ่อคุณแม่สอนให้ดิฉันทำบุญใส่บาตรทุกเช้า จนเป็นนิสัย ดิฉันเติบโตมาด้วยบุญจนกระทั่งประสบความสำเร็จในชีวิต ได้มาทำงานเป็นผู้บริหารในโรงพยาบาล วันหนึ่งขณะอยู่ที่โรงพยาบาล มีคนไข้คนหนึ่งมาล้มฟุบอยู่หน้าแผนกประชาสัมพันธ์ของโรงพยาบาลอย่างกะทันหัน ทางโรงพยาบาลได้เข้าช่วยเหลืออย่างสุดความสามารถ แต่ในที่สุด คนไข้ท่านนั้นก็ได้เสียชีวิตลง ณ จุดนั้น ทำให้ดิฉันเกิดความสงสัยว่า ทำไมคนเราถึงได้ตายง่ายตายยาก เหมือนดังการกระชากเส้นด้ายให้ขาด ดิฉันพยายามหาหนังสือมาอ่าน เพื่อตอบคำถามให้ตัวเอง อ่านมาหลายเล่มก็ไม่ตอบใจที่ยี่สงสัย จนได้มาพบคนไข้ท่านหนึ่งได้พูดคุยกัน คนไข้ท่านนี้ ได้แนะนำให้ดิฉันไปที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร เพื่อศึกษาเรื่องการเกิดและการตาย ดิฉันได้ไปที่วัดมหาธาตุฯ ตามคำแนะนำ ได้พบครูบาอาจารย์หลายท่าน และได้เริ่มปฏิบัติธรรม ที่วัดมหาธาตุฯ เติบจนกรม นั่งสมาธิและมีการส่งอารมณ์กับพระวิปัสสนาจารย์ พระวิปัสสนาจารย์ได้ให้คำแนะนำในการปฏิบัติของดิฉันเป็นช่วง ๆ จนมีความก้าวหน้าในการปฏิบัติ ดิฉันเริ่มมีความรู้สึกว่าวิชาของพระพุทธเจ้านี้มีประโยชน์ในการดำเนินชีวิตมาก ๆ อยากให้คนอื่น ๆ ได้เข้ามาสัมผัสและได้เข้ามาปฏิบัติบ้าง ดิฉันพยายามรักษาศีล ๕ อย่างเคร่งครัด มีหิริโอตตัปปะมากขึ้น ใช้อธิบาต ๔ มากขึ้น จนลูกน้องทุกคนเอ่ยปากว่า ดิฉันเปลี่ยนแปลงไปมาก ใจดีมีเมตตากรุณามากขึ้นโกรธน้อยลง หลังจากนั้นดิฉันได้จัดให้มีการฟังธรรมและการปฏิบัติธรรมขึ้นที่โรงพยาบาล เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกน้องได้ร่วมบุญกัน ดิฉันรู้สึกได้เลยว่ากิจการของโรงพยาบาล

ดำเนินไปด้วยดีมากขึ้นเรื่อย ๆ พนักงานรักใคร่กลมเกลียวกัน และมีความซื่อสัตย์สุจริตมากขึ้น

หลังจากนั้น ดิฉันได้เดินทางไปต่างประเทศเป็นระยะเวลาานาน เมื่อกลับมาจากต่างประเทศ ได้พบท่านพระครูรูปหนึ่งซึ่งดิฉันจำชื่อท่านไม่ได้ได้แนะนำให้ดิฉันไปกราบหลวงพ่อรูปหนึ่งที่ท่านพำนักอยู่ที่พระตำหนักสมเด็จพระเจ้าในวัดมหาธาตุฯ ดิฉันมากราบชื่อกายหลังว่า หลวงพ่อรูปนั้นคือ “พระพิมลธรรม (อาจ อาสภมหาเถร)” ได้พบเห็นท่านครั้งแรก รู้สึกว่าท่านสมณะมาก ที่พักของท่านไม่มีอะไรสะสม มีเพียงพระพุทธรูปและหนังสือ เรียบง่ายมาก ได้สัมผัสถึงปฏิบัติของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) จึงเกิดความศรัทธาอย่างมากว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณธรรมและความสามารถ เจริญยิ่งด้วยอุตสาหะวิริยะในการบำเพ็ญศาสนกิจ ให้เจริญก้าวหน้า เป็นประโยชน์เนกประการ เป็นที่ประจักษ์แก่มวลพุทธบริษัท มีปฏิภาณโวหารไพเราะเหมาะสม ปรีชาสามารถในการบริหารพระพุทธศาสนา มีสมณวัตรเป็นที่น่าเลื่อมใส สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ท่านเป็นผู้มีความตั้งใจ ที่จะสนองพระราชปรารภในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ว่า ให้พระสงฆ์ได้ศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง คือหลักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ท่านจึงมุ่งมั่นเพียงอย่างเดียวคือ ความดำรงมั่นแห่งพระพุทธศาสนา ให้เป็นสมบัติของพุทธศาสนิกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ท่านได้ทำครบถ้วนทุกประการ เป็นแบบอย่างแห่งการทำความดี เพื่อประโยชน์ต่อประเทศชาติและพุทธศาสนิกชน ที่จะประสบความสุขสงบทางใจอย่างแท้จริง จากความศรัทธาในความมุ่งมั่นของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) และได้เห็นสถานที่ในวัดมหาธาตุเริ่มคับแคบ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องจากมีผู้สนใจเข้ามาศึกษามากขึ้น ๆ ทำให้ดิฉันและนายแพทย์รัตน์ วรรณิสสร ตัดสินใจบริจาคทุนทรัพย์เป็นที่ดิน เพื่อสร้างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแห่งใหม่ และบริจาคปัจจัยเพื่อดำเนินการก่อสร้างอาคารวิปัสสนาธุระ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) จนเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อย และได้ใช้ในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยในการจัดปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มาจนถึงปัจจุบัน

ขออนุโมทนากับสถาบันวิปัสสนาธุระ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-
ราชวิทยาลัยที่ได้จัดพิมพ์หนังสือแสดงแนวทางปฏิบัติของบูรพาจารย์ และเป็นการ
แสดงออกซึ่งความกตัญญู ติดนั้มีความปิตินดีเป็นอย่างยิ่ง ขออนุโมทนาสาธุการมา
ณ ที่นี้ด้วย

คุณหญิงสมปอง วรรณิสสร

อนุสรณียกถา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สถาบันวิปัสสนาธุระ ได้จัดโครงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ครบรอบ ๑๑๘ ปีชาตกาล เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) อดีตอธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร อดีตผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช และอดีตพุทธศาสนานายกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูตถเวทิตาคุณต่อเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เป็นพระสงฆ์รูปแรกที่มาทำการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔ (หรือแบบพองหนอ-ยุบหนอ) จากพม่า มาเผยแพร่ในประเทศไทย จนได้เปิดทำการเรียนการสอนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและเผยแพร่ให้กับพุทธศาสนิกชนได้ศึกษาและปฏิบัติตลอดมา

เกล้าในฐานะศิษยานุศิษย์ในเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) โดยคุณแม่ได้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน กับพระเดชพระคุณมาโดยตลอด จวบจนพระคุณสมเด็จพระเจ้าได้ละสังขารไปเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๒

ในโอกาสอันเป็นอุดมมงคลครบรอบ ๑๑๘ ปี ชาตกาล ของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ในวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔ นี้ เกล้าขอน้อมรำลึกถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ที่พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าได้สร้างไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา เป็นแบบอย่าง และเพื่อประกาศเกียรติคุณความดีของเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าให้แผ่ไพศาล เป็นทิฏฐานุคติแก่อนุชนตลอดจิรจุติกาล

น้อมถวายสักการะด้วยความเคารพอย่างสูงยิ่ง

ผศ. พลเอก เสรี พุกกะมาน

ที่ปรึกษาอธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีปทุม

อนุสรณียบุษากถา

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) อดีตผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช และอดีตองค์สุดท้ายสภานายกมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย เป็นพระมหาเถระผู้เพียบพร้อมทั้งด้วยวิชาและจรณะ ได้สร้างคุณูปการให้แก่การพระศาสนาของประเทศไทยอย่างหาที่สุดมิได้

เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าได้เป็นผู้ฟื้นฟูการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน ๔ แบบพองหนอ ยุบหนอ ซึ่งแพร่หลายในประเทศไทยเป็นอย่างมาก รวมถึงการวางรากฐาน การสอนและการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน หรือธรรมะภาคปฏิบัติของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

นอกจากนี้ เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้า ได้ดำริให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระอภิธรรมขึ้นในมหาวิทยาลัย จึงเป็นเหตุให้มหาวิทยาลัยมีอภิธรรมโชติกวิทยาลัยซึ่งเป็นการศึกษาในส่วนของพระอภิธรรมปิฎก เป็นปิฎกหนึ่งในพระไตรปิฎก อีกทั้งการที่นิสิตฝ่ายบรรพชิตสำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีแล้วต้องออกไปปฏิบัติศาสนกิจเป็นเวลา ๑ ปี เพื่อประโยชน์สุขแก่คนหมู่มากและโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการสนองงานคณะสงฆ์ เป็นงานรักษาพระศาสนาให้อยู่กับสังคมไทยตลอดไป การดำเนินการเช่นนี้เมื่อสืบสาวราวเรื่องต้นตอให้ดีแล้ว ก็จะเห็นได้ว่า ล้วนแล้วแต่เป็นดำริเบื้องต้นของเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้า โดยแท้

เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ของทุกปีมาบรรจบ ที่เป็นวันคล้ายวันอายุวัฒนมงคลในเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้า ชอบแล้วที่ชาว มจร จะได้ร่วมกันแสดงออกถึงความเป็นผู้มีกตัญญูตเวทีตาธรรมด้วยกิจกรรมต่างๆ อันเป็นการเชิดชูเกียรติคุณที่ยิ่งใหญ่ของเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้า เพื่อยึดถือเป็นสิริฐานนุคติแก่นุชนชาว มจร ตราบนานแสนนานตลอดไป

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

อนุสรณียกถา

“พระผู้ก่อตั้งและวางรากฐานหลักสูตรการสอนวิชาวิปัสสนา ตามแนวมหาสติปัฏฐานสูตร (ญาณ ๑๖) ในประเทศไทย”

วิปัสสนา ญาณ ๑๖ สายวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร เกิดจากดำริของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) อดีตผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช กรรมการมหาเถรสมาคม อดีตเจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก อดีตสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง อดีตอธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร อดีตนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเริ่มแรกได้นิมนต์พระอาจารย์มาทดลองสอนวิปัสสนาให้กับพระวัดมหาธาตุฯ ในพระมณฑป ติดต่อกันเป็นระยะเวลา ๘ เดือน พระอาจารย์ผู้สอนวิปัสสนาได้กล่าวกับท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าว่า “ญาณ ๑๖ นั้นเหมือนอยู่ใกล้แค่เอื้อม แต่เอื้อมไม่ถึง” เป็นเหตุให้เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าต้องพยายามเสาะหาพระวิปัสสนาจารย์ต่อไป ดังนั้นพลั้งเผลอถึงความดำริการก่อตั้งสำนักวิปัสสนาก็มีภูมิลำเนาวัดมหาธาตุฯ ในวิปัสสนาสารณับแรก เดือนมกราคม พ.ศ.๒๔๙๘ ความว่า “ได้พยายามเสาะแสวงหาท่านผู้ทรงคุณวุฒิในทางวิปัสสนาก็มีภูมิลำเนาที่ควรแก่การที่จะตั้งตนเป็นพระวิปัสสนาจารย์อย่างถูกต้องได้ตระหนักแน่วแน่ใจตามสภาวะว่า พระธรรมนั้นถ้าเป็นของแท้ของจริงแล้วถึงจะตกไปอยู่ที่ประเทศใด ๆ แม้ต่างชาติต่างภาษากันก็ตาม พระธรรมแท้นั้นจักต้องคงที่เสมอเหมือนกัน ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามชาติตามภาษาอันเป็นส่วนแห่งสมมติธรรม พุทธธรรมย่อมบันดาลให้คนทั้งโลกที่ต่างชาติต่างภาษานั้นให้เข้ากันได้ให้เป็นพี่เป็นน้องกันได้อย่างสนิทอย่างเป็นธรรม ก็เพราะสังฆธรรมข้อนี้” ด้วยเหตุนี้การเจริญศาสนสัมพันธ์กับประเทศสหภาพพม่าอย่างเป็นทางการจึงได้เกิดขึ้น

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้า เป็นผู้แทนอ่านสาส์นสมเด็จพระสังฆราช ในพิธีเปิดประชุมและเป็นผู้นำคณะเข้าร่วมประชุมฉันท์สังคายนาพระไตรปิฎกนานาชาติ ณ กรุงย่างกุ้ง เสร็จพิธีแล้วทุกชาติที่เข้าร่วมประชุมฯ

ได้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีอักษรประจำชาติของตน ประเทศไทยได้มา ๑ ฉบับ ตั้งชื่อว่า มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้นฉบับภาษาบาลีอักษรไทย ได้แปลเป็นภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ใช้ศึกษาและเผยแพร่ได้รับความนิยมน้อย ปัจจุบันนี้ ก่อนหน้านี้ เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้าได้ไปศึกษาการพระศาสนาประเทศสหภาพพม่า ได้พบว่าพุทธศาสนายังคงมี ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ครบถ้วน สมบูรณ์มาก จึงได้ส่งพระมหาโชดก ญาณสิทธิ ป.ธ.๙ วัดมหาธาตุฯ ไปปฏิบัติวิปัสสนา ก็มีพื้นฐาน สำเร็จสมความมุ่งหมายพร้อมกับนิมนต์พระวิปัสสนาจารย์พระอาจารย์ ภัททันตะ อาสโภ ผู้สอนกลับมาเมืองไทยพร้อมกัน จึงก่อตั้งและทำพิธีเปิดสำนัก วิปัสสนากรรมฐานสำเร็จ และเกิดผลงานการเผยแผ่มีสำนักวิปัสสนาเกิดขึ้น ทั่วประเทศ ๔๐๐ กว่าแห่ง พร้อมทั้งต่างประเทศ

เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้า เป็นพระมหาเถระผู้มีทัศนกว้างไกลมองถึงเป้าหมาย ได้นิพนธ์ตำรา และให้คณะทำงานผลิตหนังสือที่เกี่ยวกับวิปัสสนาตั้งแต่ขั้นเบื้องต้น ท่ามกลาง ที่สุด ไว้เป็นหลักสูตรวิปัสสนา ญาณ ๑๖ สมบูรณ์ไว้ให้เป็นมรดกอัน ทรงคุณค่ายิ่ง และผลิตพระวิปัสสนาจารย์เพื่อทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดผล ๓ ประการ คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ พร้อมได้นำหลักสูตร เข้าสู่การศึกษาที่เป็นระบบในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในฐานะ เป็นนายกสภามหาวิทยาลัย ปัจจุบันวิปัสสนาได้ยิ่งรากลึก เจริญก้าวหน้ามั่นคง ในประเทศไทย และได้พระธรรมทูตนำวิปัสสนาตามแนวมหาสติปัฏฐานสูตร สายวัดมหาธาตุฯ ไปเผยแผ่ยังต่างประเทศสู่สังคมชาวพุทธโลก เพื่อความยั่งยืน ของพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

ร.ต.อ.ดร. ธนาคม บรรเทากุล

ที่ปรึกษามูลนิธิวิจัยและพัฒนาวัฒนธรรมพุทธศาสนา

๑๑๘ ปี ชาตกาล

สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)

ย่ำรำลึกรีกถึงซาบซึ้งอยู่
พระคุณล้นเหลือล้ำสาสน์ดำรง

พลิกแพมดูประวัติศาสตร์ปราชญ์แห่งสงฆ์
ชื่อเสียงคงจารึกบันทึกตรา

เพชรเม็ดงามจากดินแดนเมืองแก่นขอน
กว่าจะพ้นกว่าจะผ่านเนินนานมา

กระแสน้ำเคยรู้มรรคาโถมเข้าหา
แต่ศรัทธาไม่เคยหมด...โลกจดจำ

พลังแห่งหลวงพ่อดีหล่อหลอม
ท่านปลูกฝังความดีหนี้จืดดำ

จิตโอบอ้อมเหมือนบุญชุบอุปถัมภ์
พระพิมลธรรม นามนี้หรือ..เลื่องลือไกล

คือ “**ปูชนียบุคคล**” เปี่ยมล้ำค่า
สถาบันก้าวหน้าเด่นอำไพ

การศึกษาส่งเสริมริเริ่มให้
ดุจโพธิ์ไทรให้อบอุ่นต้นทุ่นงาม

หลวงปู่ใหญ่หรือนามย่อหลวงพ่อบา
มากเมตตาบารมีศรีอาราม

มหาธาตุพุทธชนเยือนล้นหลาม
เรื่องรอนามวิปัสสนารักษาใจ

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธาจารย์
อาสภมหาเถระชำนะภัย

ร้อยสิบแปดปีชาตกาลผ่านสมัย
ข้ามผ่านได้..วิญญูพ้นผจญมาร

ช.ศรีนอก

กำหนดการ

เสวนาด้วยภาษาบาลี

๑๑๘ ปี ชาตกาล สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)

วันอาทิตย์ ที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔

ออนไลน์ ณ ห้อง ๒๐๕ อาคารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ

และออนไลน์ผ่านทางระบบ Zoom Meeting ID: 986 6014 0877

วิทยาลัยพระธรรมทูต กองวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๒.๕๐ น. ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ วิทยาการ และผู้มีเกียรติ พร้อมกัน ณ ห้อง ๒๐๕ อาคารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุฯ

๑๓.๐๐ น. ปฐกถาและนำเสนอเรื่อง “คุณูปการสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาสภมหาเถร) กับการเผยแผ่” โดย พระธรรมปัญญาบดี อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

-พระธรรมปัญญาบดี เดินทางถึงห้องประชุมห้อง ๒๐๕ จุดรูปเทียนและนำบูชาพระรัตนตรัย แล้วเข้าสู่ที่นั่ง

-พระโสภณวชิราภรณ์, ดร. อัครมหาบัณฑิต รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ ประธานจัดกิจกรรม กล่าวถวายรายงาน

-พระธรรมปัญญาบดี แสดงปฐกถาและนำเสนอ

๑๔.๐๐ น. เปิดคำถาม

๑๔.๓๐ น. พัก

๑๕.๐๐ น. เสวนาด้วยภาษาบาลีเรื่อง “สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาสภมหาเถร) กับงานวิปัสสนากรรมฐาน”

-พระธรรมวชิรมณี วิ. (ญาณส่วโร), รศ.ดร. เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

ผู้อำนวยการสถาบันวิปัสสนาธุระ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุฯ กล่าวปรารภการเสวนากรรมฐานด้วยภาษาบาลี

-วิทยาการโดย ๑. พระมหาไพโรจน์ ญาณกุลโล ผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

๒. ดร.จำริญ ธรรมดา อาจารย์อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ๓. Ven.Sayadaw Kumara

Thera Rector, State Pariyatti Sasana University, Yangon, Myanmar, President of Asian Buddhist Community (ABC)

-ดำเนินการโดย พระปิยะรัตนะ, ผศ.ดร. (Piyaratana) คณะพุทธศาสตร์

๑๙.๐๐ น. เสวนาออนไลน์เรื่อง “สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาสภมหาเถร) กับการพัฒนาวิปัสสนาจารย์”

-แนะนำวิทยาการโดย พระครูวินัยธรมุข ถาวรธมโม, ผศ.ดร. รักษาการผู้อำนวยการ

(๓๒)

วิทยาลัยพระธรรมทูต

-วิทยาการโดย **๑. พระอาจารย์สว่าง ดิถขวีโร** วัดวิปัสสนาติกขาราม จังหวัดนครราชสีมา

๒. พระครูปฐมภวนาจารย์ (วีระนนท์),ดร. เจ้าอาวาสวัดป่าเจริญราช จังหวัดปทุมธานี

๒๐.๓๐ น. กล่าวปิดกิจกรรม โดย **พระโสภณวชิราภรณ์ ดร.,** อัครมหาบัณฑิต

พิธีกร: **๑. พระมหาสุเทพ สุพนฺธิโต,ผศ.ดร.** ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์

๒. พระมหาประยูร โชติวโร ผู้อำนวยการกองกิจการนิสิต

๓. พระปลัดสรวิชัย อภิปญฺโญ,ผศ.ดร. ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
คณะครุศาสตร์

Program

Pali Seminar

**118th Birthday Anniversary of SOMDEJ PHRABUDDHACARIYA
(ART ASABHAMAHATHERA)
SUNDAY, 7 NOVEMBER 2021**

Venue: Room 205 Mahachulalongkornrajavidyalaya University Building, Wat Mahathat, Bangkok.

And Via Online Zoom Meeting ID: 986 6014 0877

**Dhammaduta College and International Relations Division
Mahachulalongkornrajavidyalaya University**

12.50	MCU administration, lecturers, staff and distinguished guests arrive at Room 205, MCU Wat Mahathat, and attend the event via online
13.00	Opening Ceremony and given special speech -The Most Ven. Phra Dhampanyabodi, Chief Abbot of Wat Mahathat, President of the University Council, leads to pay homage to the Triple Gem. -Dr. Phra Sophonvachirabhorn, Agga Maha Pundita, Vice-Rector for Foreign Affairs of MCU gives a report - The Most Ven. Phra Dhampanyabodi gives a leading speech "SOMDEJ PHRABUDDHACARIYA (ART ASABHAMAHATHERA)'s contribution and propagation"
14.00	Open Questions and Answers
14.30	Break time
15.00- 18.00	-Pali Seminar on topic "Somdej Phrabuddhacariya (Art Asabhamahathera) Vipassana Affairs" by speakers: - Speaking concern of the Kammatthana Pali Seminar by Assoc. Prof. Dr. Phradhamvachiramuni vi., Sangha Bangkok Provincial Governor, Director, Vipassanathura Institute, MCU. Speakers: 1. Phramaha Pairochan Yanakusalo, Pali 9, Director, Abhidhammachotika College, 2. Dr. Jamrun Dhammada, Lecturer of Abhidhammachotika College 3. Ven. Sayadaw Kumara Thera, Recgtor, State Pariyatti Sasana University, Yangon, Myanmar, President of Asian Buddhist Community (ABC). Moderator by Assist Prof.Dr. Ven. Piyaratana, Faculty of Buddhism, MCU
19.00	Seminar on "Somdej Phrabuddhacariya (Art Asabhamahathera) Master Vipassana Development" -Introduction for the speakers by Asst. Prof. Dr. Phrakhrvinaithon Samut Thavaradhammo, Acting Director, Dhammaduta College, MCU Speakers: Ven. Savang Tikkhaviro, Vipassanatikkhavararam Temple, Nakhon Ratchasima province Dr.Phrakhrupatumbhavanacariya (Viranon), Abbot of Wat Pachareonrach, Pathomthani province.
20.30	Presided over the closing ceremony by Dr. Phra Sophonvachirabhorn. Agga Maha Pundita, Vice-Rector for Foreign Affairs of MCU

Moderators:

1. Asst. Prof. Dr. Phramaha Suthep Supandito, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences
2. Phramaha Prayoon Chotivaro, Director, Student Affairs Division,
3. Asst. Prof. Dr. Phraplad Soravit Apipanyo, Department of Educational Psychology and Guidance, Faculty of Education.

กำหนดการ

งาน ๑๑๘ ปี ชาตกาล สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)
อดีตอธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ อดีตผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช
ทูตญาณกสภามหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วันจันทร์ที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔

ณ อาคารสมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
และผ่านทางระบบ Zoom Meeting ห้องภาษาไทย ID 1: 6766961123, ID 2: 9955292699,
ID 3 9519265422, ID 4: 8759896666 ห้องภาษาอังกฤษ ID: 9998248047
หรือรับชมการถ่ายทอดสดทาง Facebook live, MCU TV Live, MCU TV - Channel

วันจันทร์ที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔	
๐๘.๐๐ น.	การลงทะเบียน -ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต มจร และผู้มีเกียรติ ลงทะเบียนเข้าร่วมงานระบบออนไลน์
๐๙.๐๐ น.	พิธีทำบุญอุทิศถวายแด่ สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) -พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประธานในพิธี นำคณะผู้บริหาร บุคลากร นิสิต และผู้ร่วมงาน ถวายเครื่องสักการะหน้ารูปเหมือน เจ้าประคุณ สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) -พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประธานในพิธี นำบูชาพระรัตนตรัย -พระครูโกลนพุทธศาสตร์, ผศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่ กล่าวถวายรายงาน -ประธานในพิธี กล่าวเปิดงานและกล่าวให้โอวาท -ชมวีดิทัศน์ “๑๑๘ ปี ชาตกาล สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)” -พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ ๑๐ รูป ขึ้นสู่อำสนสงฆ์ -ศาสนพิธีการอาราธนาศีล -สมาทานศีล -เจริญพระพุทธมนต์ -ถวายไทยธรรม -พระสงฆ์ฉันอันอนุโมทนา
๑๑.๐๐ น.	-ฉันภัตตาหารเพล/รับประทานอาหาร
๑๑.๔๕ – ๑๒.๐๐ น.	-พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร. อธิการบดี ประธานในพิธี มอบ “ถุงข้าวสารปันสุข ๑๑๘ ปี ชาตกาล สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)” แก่ตัวแทนเจ้าหน้าที่ ลูกจ้าง แม่บ้าน และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย จำนวน ๒๐๐ ถุง
๑๒.๓๐ – ๑๓.๐๐ น.	คุณหญิงสมปอง วรรณิสสร บรรยายพิเศษ เรื่อง “คุณูปการเจ้าประคุณ สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)”
๑๓.๐๐ – ๑๖.๐๐ น.	-พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร. อธิการบดี ปาฐกถาในชื่อเรื่อง “สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) กับการพระศาสนา” -การเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “การฟื้นฟูพิธีสวดมนต์แห่งประเทศไทยของสมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)” โดย - พระราชเวทีเขตปัญญาคุณ (เหล่า ปญญาลิขิต) ดร. ประธาน องค์การพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ สหราชอาณาจักร - พระภาวนาธรรมภาสิข, วิ. เจ้าอาวาสวัดไร่เปิง เมือง เชียงใหม่ - ศาสตราจารย์พิเศษ ร้อยโท ดร. บรรจบ บรรณรุจิ ราชบัณฑิต ดำเนินรายการ โดย รศ.ดร. สุรพล สุธะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มจร
๑๓.๔๐ – ๑๖.๐๐ น.	การเสวนาทางวิชาการนานาชาติ ผ่าน Zoom Meeting ID: 9998248047 -พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร. อธิการบดี ปาฐกถาในชื่อเรื่อง “สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) กับการพระศาสนา” -การเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “การฟื้นฟูพิธีสวดมนต์แห่งประเทศไทยของสมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)” โดย - พระมหาสมปยุตน์ วุฑฒิกโร รศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มจร - พระวิเทศรัตนภรณ์, ดร. เลขาธิการสนธิ์ชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา - พระมหาภัสสรณ์ ปิโยภาโส ป.ธ.๙ เลขาธิการองค์การพระธรรมทูตไทยในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ วัดพุทธปทีป กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ดำเนินรายการ โดย ผศ.ดร. เมธาพันธ์ โพธิ์ธีโรจน์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์ มจร
๑๖.๓๐ น.	พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร., อัครมหาบัณฑิต รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มจร กล่าวปิดงาน

หมายเหตุ : กำหนดการนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

พิธีกร : ๑. พระมหาสุรศักดิ์ ปจจนตโสโน, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันภาษา
๒. ผศ.ดร.เมธาพันธ์ โพธิ์ธีโรจน์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์

PROGRAM
118TH BIRTH ANNIVERSARY OF SOMDEJ PHRABUDDHACARIYA (ART ASABHAMAHATHERA)
A FORMER ABBOT OF WAT MAHATHAT, AN ACTING SUPREME PATRIARCH
THE SECOND PRESIDENT OF MCU UNIVERSITY COUNCIL
MONDAY, 8 NOVEMBER 2021

At the Somdej Phrabuddhacariya (Art Asabhamahathera) Building
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Lam Sai Sub-district, Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province
and via Zoom Meeting (Thai language) ID 1: 6766961123, ID 2: 9955292699, ID 3 9519265422,
ID 4: 8759896666, and (English language) ID: 9998248047,
or watch live broadcast on Facebook live, MCU TV Live, MCU TV – Channel

Monday, 8 November 2021	
08:00 A.M.	REGISTRATION -MCU administrators, lecturers, staff, students and distinguished guests register to attend the event via online -Representatives of MCU administrators, lecturers, staff and students arrive together at the Somdej Phrabuddhacariya (Art Asabhamahathera) Building
09:00 A.M.	MERIT MAKING CEREMONY FOR SOMDEJ PHRABUDDHACARIYA (ART ASABHAMAHATHERA) -The Most Ven. Prof. Dr. Phra Dhamvajrabundit, Rector of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, the President over the Ceremony leads MCU administrators, personnel, students and participants to pay tributes to the portrait of Somdej Phrabuddhacariya (Art Asabhamahathera). -The Most Ven. Prof. Dr. Phra Dhamvajrabundit, Rector of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, the President over the Ceremony leads to pay homage to the Triple Gem. -Ven. Asst. Prof. Dr. Phrakru Sophonbuddhisat, Vice Rector for Public Relations and Dissemination of Mahachulalongkornrajavidyalaya University gives a report to the President over the Ceremony -The President over the Ceremony performs the Opening Ceremony. -Watch video on “118 th Birth Anniversary of Somdej Phrabuddhacariya (Art Asabhamahathera)” -10 Buddhist monks with the high Sangha’s title get to the seats. -A religious MC requests for Five Precept. -Observing the Precept. -Buddhamantas chanting ceremony -Monks suitable things offering ceremony -Blessing in Pali language by Buddhist monks with the high Sangha’s title
11:00 A.M.	Luncheon
11:45 A.M. – 12:00 P.M.	-The Most Ven. Prof. Dr. Phra Dhamvajrabundit, Rector, the President over the Ceremony kindly gives “200 Happy Bags of Rice on 118 th Birth Anniversary of Somdej Phrabuddhacariya (Art Asabhamahathera)” to representatives of staff, employees, maids, and security guards.
12:30 – 1:00 P.M.	Lady Sompong Wannissorn gives a special speech on “The Contribution of His Holiness Somdej Phrabuddhacariya (Art Asabhamahathera)”.
1:00 – 4:00 P.M.	AN ACADEMIC SEMINAR IN THAI VIA ZOOM MEETING ID 1: 6766961123, ID 2: 9955292699, ID 3 9519265422, ID 4: 8759896666 -The Most Ven. Prof. Dr. Phra Dhamvajrabundit, Rector of Mahachulalongkornrajavidyalaya University gives a leading speech on “Somdej Phrabuddhacariya (Art Asabhamahathera) and Religious Affairs”. -A panel discussion on “The Revival of Vipassana Affairs in Thailand by Somdej Phrabuddhacariya (Art Asabhamahathera)” by the following panelists: • Phra Rajvidhespanyakhun (Lao Panyasiri), Ph.D, President of the Thai Dhammaduta Bhikkhus Organization in the United Kingdom and Ireland, and an abbot of Wat Mahathat in the United Kingdom • Phra Bhavanadhammabhiraj Vi., an abbot of Wat Ram Poeng, Chiang Mai • Special Prof. Dr. Lieutenant Dr. Banjob Bannarui Moderated by Assoc. Prof. Dr. Surapol Suyaprom, Vice Rector for General Affairs of Mahachulalongkornrajavidyalaya University
1:40 – 4:00 P.M.	AN INTERNATIONAL ACADEMIC SEMINAR VIA ZOOM MEETING ID: 9998248047 -The Most Ven. Prof. Dr. Phra Dhamvajrabundit, Rector of Mahachulalongkornrajavidyalaya University gives a leading speech on “Somdej Phrabuddhacariya (Art Asabhamahathera) and Religious Affairs”. -A panel discussion on “The Revival of Vipassana Affairs in Thailand by Somdej Phrabuddhacariya (Art Asabhamahathera)” by the following panelists: • Ven. Assoc. Prof. Dr. Phramaha Somboon Vuddhikaro, Dean of Graduate School of Mahachulalongkornrajavidyalaya University • Dr. Phra Vidhesrataphorn, a Secretary of Thai Sangha Assembly in the United States of America • Phramaha Phasakorn Piyobhaso, Pali Studies Standard 9, a Secretary of the Thai Dhammaduta Bhikkhus Organization in the United Kingdom and Ireland, Wat Buddhapadipa, London, England Moderated by Asst. Prof. Dr. Methaphan Photitheerarat, Assistant Rector for Public Relations of Mahachulalongkornrajavidyalaya University
4:30 P.M.	The Most Ven. Assoc. Prof. Dr. Phra Theppavaramethi, Aggamahabundit, Vice Rector for Administration presides over the closing ceremony.

NOTE: This schedule is subject to change as appropriate.

Masters of Ceremony:

- 1. Asst. Prof. Dr. Phramaha Surasak Paccantaseno**, Director of MCU Language Institute
- 2. Asst. Prof. Dr. Methaphan Photitheerarat**, Assistant Rector for Public Relations

คำปรารภ ครั้งแรก

ในโอกาสที่มติมงคลกาลแห่งชนมายูของพระเดชพระคุณ พระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ กรุงเทพมหานคร บรรจบครบ รอบ ๗๒ ปี บริบูรณ์ ณ วันเสาร์ที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๘ นี้ ย่อมเป็นความชื่นชมยินดีของคณะศิษยานุศิษย์และวิสาลิกชน ผู้ซึ่งมีความเคารพนับถือในองค์ท่าน เพราะความเป็นผู้มีอายุมั่นขวัญเย็นนั้น เป็นสมบัติที่โลกพึงปรารถนา และเพราะเหตุแห่งความมีอายุมั่นขวัญเย็นนั้น หากได้มีโอกาสบำเพ็ญประโยชน์ตนประโยชน์ท่านเป็นส่วนประกอบแห่งกิจงานกิจสำหรับชีวิตอันยังยืนด้วยแล้ว ความเป็นผู้มีอายุมั่นขวัญเย็นของแต่ละบุคคลนั้น ย่อมต้องนับว่าชีวิตของบุคคลนั้น เป็นชีวิตที่มีสาระอย่างแท้จริง

พระเดชพระคุณ พระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) เป็นพระเถระรูปหนึ่งในสังฆมณฑลไทย ที่ได้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ไว้แก่ชาติและพระศาสนาเป็นเอนกประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนกิจขององค์ท่านที่เกี่ยวกับการศาสนศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ไทยนั้น องค์ท่านได้ดำรงตำแหน่งสภานายกของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นองค์ที่สอง เป็นกำลังสนับสนุนด้านการศาสนศึกษา และการอุปถัมภ์โดยประการอื่น เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการก่อสร้างอาคารตึกเรียน ๓ ชั้น แบบทรงศิลป์ไทยจนสำเร็จ ใช้เป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของบรรดานิสิตนักเรียนอยู่ในปัจจุบัน นี้ จึงนับได้ว่าองค์ท่านเป็นบุพพการีของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รูปหนึ่ง

ณ โอกาสแห่งการบำเพ็ญกุศลเฉลิมฉลองชนมายูครบ ๖ รอบ ๗๒ ปีบริบูรณ์ น้อมถวายแด่องค์ท่าน ณ วันเสาร์ที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๘ นี้ คณะเจ้าหน้าที่ ครูอาจารย์ นิสิต นักศึกษาและนักเรียน ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุก ๆ ฝ่าย ได้ร่วมสมานฉันท์ด้วยกัลยาณจิต จัดพิมพ์ หนังสือเรื่อง **พระพิมลธรรม อาสภเถร** ไปบำเพ็ญศาสนกิจที่สหภาพพม่า พ.ศ. ๒๕๑๕ เล่มนี้ ซึ่งเป็นศาสนกิจสำคัญ

ประการหนึ่งที่องค์ท่านได้ปฏิบัติมาในอดีต ขึ้นน้อมถวายแด่องค์ท่านเป็นส่วน
ปูชนียานุสรณ์

ด้วยอำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย บรรดาคณะเจ้าหน้าที่ ครู อาจารย์ นิสิต
นักศึกษาและนักเรียน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอน้อมคารวจิตตั้งสัตยาธิฐาน
ถวายจตุรพิธพรชัยแด่องค์ท่าน ขอองค์ท่านได้บรรลุถึงซึ่ง: -

โส อตถลทโธ สุขิโต

วิรุฬโห พุทธสาสนเ

อโรโค สุขิโต โหหิ

สห สพเพหิ ฌาติภิ

ในที่ทุกสถาน ตลอดกาลทุกเมื่อ เทอญ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๘

คำนำ

เจ้าพระคุณ ท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) ท่านมีชนมายุยืนยาวมาได้ ๗๒ ปี ย่อมเป็นที่ปรีดาปราโมทย์ ของบุคคลผู้เคยร่วมสุขร่วมทุกข์กับท่านทุกกาลสมัย ด้วยว่าบุคคลเหล่านั้น ได้มีโอกาสร่วมอนุโมทนาทันตาเห็นต่อประโยชน์ที่พระคุณท่านได้ประกอบไว้แก่แผ่นดินในอดีตกาลส่วนหนึ่ง กับยังเกิดความหวังด้วยกันทุกคนว่า พระคุณท่านจะได้มีโอกาสประกอบประโยชน์แก่แผ่นดิน

“ประโยชน์แก่แผ่นดิน” ที่อยู่ในคำปรารภ หมายถึงประโยชน์ อันมีพระศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นฐานทางดำเนิน อันพระคุณท่านประกอบไว้ให้แก่แผ่นดินในอดีตกาล โดยฐานกำหนดเป็นธรรมว่า ศาสนาเป็นรากใจคน คนไม่มีศาสนา คือไม้ฟุของแผ่นดิน พิสูจน์โดยทางกลับคือ แผ่นดินไม่มีศาสนา ย่อมไม่เป็นแผ่นดิน

ชีวิต ๗๒ ปีของเจ้าพระคุณฯ ผ่านพิสูจน์ให้เห็นสัจธรรม ๒ ประการ ประการแรก ชีวิตนั้นถูกแรงกรรม และบาปกรรมของผู้ไม่มีศาสนา เหยี่ยวโยน กระแทก กระแทก เหนื่อยเห็บเจ็บซ้ำ อันนิยามกันว่าเป็น “ความผิดของสังสารวัฏหนึ่ง และเจ้าพระคุณฯ ผู้มีศาสนาเป็นรากใจ สามารถวางอุเบกขาญาณประหารเวรน้อยใหญ่ อันยากที่ผู้รับกรรมเช่นนั้นจะกระทำตาม จนมีชัยโดยธรรมมาได้ เป็นประการที่สอง

สมุดกล่าวด้วยเรื่อง “การเดินทางไปประเทศพม่า” และเรื่องอันเนื่องด้วยฐานะ “อัครมหาบัณฑิต” ของเจ้าพระคุณฯ ที่พิมพ์เป็นบรรณาการครั้งนี้ ศิษย์ของพระคุณท่านได้ทำเป็นบันทึกและเรียบเรียงถวาย พิมพ์ไว้ในสมัยแห่งเหตุการณ์นั้น ๆ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้พิมพ์ขึ้นอีกครั้งหนึ่งในดิถีนี้ เพื่อเป็นบัตรประกาศเหตุแห่ง “การประกอบแต่กุศลกรรม กระทำกิจพระศาสนาแผ่ไพศาลไปทั้งในและนอกประเทศ ทั้งในทางปริยัติศาสนา และปฏิบัติศาสนา มีผลประจักษ์ชัด ฯลฯ ที่เจ้าพระคุณฯ ประกอบไว้ในอดีตกาล ให้ปรากฏแก่มหาชน

ศิษย์ทุกคน หมายใจร่วมกันว่า เจ้าพระคุณ ฯ จักใช้พระศาสนา เป็นฐานประกอบกิจต่อไปตลอดชีวิตอันยืนนาน ในอนาคตกาล เพื่อความยั่งยืนอยู่แห่งแผ่นดิน

เสฐียร พันธงชัย

เลขาธิการสมาคมศิษย์เก่าวัดมหาธาตุ

พ.ย. ๒๕๑๘

สถาบันวิปัสสนาธุระ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขอเชิญนิสิตทุกระดับชั้นและประชาชนทั่วไป

ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ONLINE

ผ่านโปรแกรม ZOOM

เนื่องในวันครบรอบ **๑๑๘ ปี ชาตกาล**

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ)

ระหว่างวันที่ ๕-๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

(หลักสูตร ๗ วัน)

๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ เสวนาทางวิชาการ

เรื่อง “สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ)” โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

สมัครเข้าร่วมโครงการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำปรารภ	(๕)
คำนำ	(๖)
อนุสรณียกถา	(๙)
๑๑๘ ปี ชาตกาล	(๓๐)
กำหนดการ	(๓๑)
คำปรารภ ครั้งแรก	(๓๖)
คำนำ	(๓๘)
อัคคมหาบัณฑิต	๑
SHORT BIOGRAPHY OF HIS HOLINESS PHRA BIMALADHARMA OF THAILAND THE BURMA GAZETTE (Extra ordinary)	๙ ๑๑
อัคคมหาบัณฑิตกถา	๑๒
- คุณธรรมของบัณฑิต	๑๓
- บัณฑิต ๓ ระดับ	๑๓
- อัคคมหาบัณฑิตองค์แรกของพม่า	๑๔
- การศาสนาในประเทศพม่าสมัยปัจจุบัน	๑๔
- สังคีติการกสงฆ์ไทย	๑๕
- อัคคมหาบัณฑิตองค์แรกของไทย	๑๖
- สมณศักดิ์ฝ่ายพระภิกษุ	๑๘
- สัญญาบัตรฝ่ายฆราวาส	๑๘
ไปประเทศพม่า พ.ศ. ๒๔๙๕	๒๐
(รายงานเสนอต่อท่านหัวหน้าคณะ)	
- ความมุ่งหมาย	๒๐

(๔๒)

- ก่อนออกเดินทาง ๒๐
- วันจันทร์ที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๓
- วันอังคารที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๖
- วันพุธที่ ๑๘ มิถุนายน ๓๖
- วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ มิถุนายน ๔๓
- วันศุกร์ที่ ๒๐ มิถุนายน ๔๖
- วันเสาร์ที่ ๒๑ มิถุนายน ๕๓

ภาคผนวก

๕๗

ประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕๙

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงาน ๑๑๘ ปี ชาตกาล

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ)

รายนามเจ้าภาพอุปถัมภ์จัดพิมพ์หนังสือ

๗๐

พระพิมพ์ธรรม อาสภเถร

ไปบำเพ็ญศาสนกิจที่สหภาพพม่า พ.ศ. ๒๔๙๕

อัครมหาบัณฑิต

เจ้าคุณพระพิมลธรรม อาสภเถระ สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง
แห่งประเทศไทย อัครมหาบัณฑิตแห่งประเทศไทย นามเดิม อาจ นามสกุล
ดวงมาลา นามฉายา อาสโภ กำนันที่ ๘ พุศิจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๖ ตรงกับ
๑๒ ๑๒ ปีเถาะ ณ บ้านโด้น หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านโด้น อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น

เมื่อเยาว์ ศึกษาวิชาภาษาไทยในสำนักพระอาจารย์หนูและพระอาจารย์ใส
วัดศรีจันทร์ ตำบลบ้านโด้น พ.ศ. ๒๔๕๕ อายุ ๑๔ ปี บรรพชาเป็นสามเณร ณ
วัดศรีจันทร์ พ.ศ. ๒๔๖๑ สมัยเข้าอบรมวิชาครูเป็นพิเศษ ๖ เดือน ที่โรงเรียน
ประจำจังหวัดขอนแก่น สอบไล่ได้วิชาครูเทียบเท่า มัธยมศึกษาปีที่ ๖ ของกระทรวง
ศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๔๖๑ เป็นครูที่โรงเรียน ประชาบาลวัดกลาง ตำบลเมืองเก่า
อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น

พ.ศ. ๒๔๖๓ ลาออกจากครูประจำบาลเข้ามาอยู่วัดชนะสงคราม กรุงเทพฯ ฯ
ศึกษาวิชาพระปริยัติธรรม ณ สำนักเรียนวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ พ.ศ. ๒๔๖๔
ย้ายมาอยู่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ในความปกครองของท่านเจ้าคุณพระธรรม-
ไตรโลกาจารย์ (เขมจารีเถระ) สอบไล่ได้นักธรรมชั้นตรีได้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ ได้นักธรรม
ชั้นโท เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ อุปสมบท ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เมื่อวันที่
๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๖ เจ้าคุณพระธรรมไตรโลกาจารย์ (เขมจารีเถระ)
เป็นพระอุปัชฌาย์ เจ้าคุณพระญาณสมโพธิ (กิตติสารเถระ) และเจ้าคุณพระศรีสมโพธิ
(ฐานทัตเถระ) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ อนุสาวนาจารย์

พ.ศ. ๒๔๖๖ เข้าสอบเปรียญธรรมได้ประโยค ๓ พ.ศ. ๒๔๖๗ สอบไล่ได้
ประโยค ๔ พ.ศ. ๒๔๖๘ สอบไล่ได้ประโยค ๕ พ.ศ. ๒๔๖๙ สอบไล่ได้ประโยค ๖
พ.ศ. ๒๔๗๑ สอบไล่ได้นักธรรมชั้นเอกและเปรียญธรรมประโยค ๗ พ.ศ. ๒๔๗๒
สอบไล่ได้เปรียญธรรมประโยค ๘

พ.ศ. ๒๔๗๕ พระอุปฌาย์ส่งไปเป็นครูสอนปริยัติธรรม ณ วัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดและรองเจ้าคณะมณฑลอยุธยา ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระศรีสุธรรมมุนี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ เลื่อนขึ้นเป็นพระราชาคณะชั้นราชในนามเดิม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ เลื่อนเป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพเวที เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ เลื่อนเป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมไตรโลกาจารย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ ได้รับสถาปนาเป็นพระราชาคณะชั้นหิรัญบัฏที่ พระพิมลธรรม ใน พ.ศ. ๒๔๙๒ เมื่อชนมายุ ๔๖ ปี

เจ้าคุณพระพิมลธรรมดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึง พ.ศ. ๒๕๙๐ รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกสังฆสภา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นเจ้าคณะตรวจการภาค ๔ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๖-พ.ศ. ๒๔๙๐ ใน พ.ศ. ๒๔๙๑ ได้ย้ายมาเป็นเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ได้รับการแต่งตั้งเป็นสังฆมนตรีช่วยว่าการองค์การศึกษา พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้รับแต่งตั้งเป็นสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง พ.ศ. ๒๔๙๑

ตั้งแต่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดสุวรรณดาราราม เป็นต้น เจ้าคุณพระพิมลธรรม ปฏิบัติกิจพระศาสนาอย่างหนักตลอดมา รับหน้าที่เป็นกรรมการแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาไทย เป็นกรรมการแห่งสภาศึกษาของคณะสงฆ์ไทย เป็นกรรมการสังคายนาพระธรรมวินัย เป็นแม่กองธรรมสนามหลวง และโดยตำแหน่งอธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุ ฯ ต้องรับหน้าที่เป็นสภานายกของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้วย

อนึ่ง ในคราวที่ทางการคณะสงฆ์และทางการฝ่ายรัฐบาล ได้วางนโยบายปรับปรุงส่งเสริมการพระศาสนาในภาคเหนือเป็นงานใหญ่ เพื่อให้การพระศาสนาสม่ำเสมอลงรอยกับภาคกลาง ก็ได้รับแต่งตั้ง ให้เป็นหัวหน้าคณะออกไปปรับปรุงและส่งเสริมการพระศาสนาภาคเหนืออยู่ถึง ๓ เดือนเศษ ยังการพระศาสนาในภาคเหนือให้ดำเนินไป ด้วยดีตั้งแต่เวลานั้นมา

เจ้าคุณพระพิมลธรรม เป็นพระมหาเถระผู้ใฝ่ในฝ่ายวิปัสสนาธุระ ใครจะยังธุระในพระศาสนาฉันนี้ให้จำเริญ จึงเป็นเหตุให้ท่านได้ทำความสัมพันธ์กับพระภิกษุชาวพม่า แล้วนำวิปัสสนาธุระมาเผยแพร่ในประเทศไทย ความสัมพันธ์ทางศาสนาที่ท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรมได้สร้างขึ้นนั้น เป็นอนุสนธิสืบต่อให้ความสัมพันธ์ทางบ้านเมืองระหว่างประเทศไทย กับประเทศพม่าได้เริ่มขึ้นเป็นทางราชการ และเป็นผลให้ท่านได้รับสมณศักดิ์ตำแหน่ง “อัครมหาบัณฑิต” จากรัฐบาลสหภาพพม่า เป็นองค์แรกในประเทศไทย

ณ ที่นี้ จักแสดงความเป็นไปแห่งความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนา อันเป็นงานของท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรมและความเป็นมาแห่ง “อัครมหาบัณฑิต ตามความมุ่งหมายแห่งการพิมพ์ประวัติส่วนนี้ไว้โดยสังเขป

ความสัมพันธ์ทางศาสนาระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า ขาดออกจากกันพร้อมไปกับการขาดสัมพันธ์ทางการเมือง ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ประเทศพม่าได้ประกาศเป็นเอกราช ภายหลังสงครามมหาเอเชียบูรพา เมื่อรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และรัฐบาลสหภาพพม่า ประกาศผูกสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศขึ้นเป็นปกติแล้ว เจ้าคุณพระพิมลธรรม สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง วัดมหาธาตุ พระมหาเถระฝ่ายไทยองค์แรก เป็นผู้เปิดความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาขึ้นกับคณะสงฆ์ฝ่ายพม่า นับเป็นการเริ่มประวัติศาสตร์ใหม่แห่งพุทธศาสนาในประเทศตะวันออกเฉียงใต้

วันหนึ่ง เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๙๑ รัฐบาลโปรตุเกสให้มีรัฐพิธี งานปีใหม่ที่ท้องสนามหลวงฯฯฯฯ อูละหม่อง เอกอัครราชทูตพม่า ประจำประเทศไทยมาร่วมในรัฐพิธี ท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม ได้รับอาราธนาไปในรัฐพิธีครั้งนั้นด้วย ภายหลังเสร็จงานรัฐพิธีแล้ว ท่านทั้ง ๒ ได้สนทนากันด้วยเรื่องพระศาสนา ตอนหนึ่งท่านเจ้าคุณ ปรารภว่า พระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้แตกฉานในพระไตรปิฎกมีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศพม่า น่าจะได้จัดส่งมาอยู่ประจำใน

ประเทศไทยบ้าง พระภิกษุพม่าที่อยู่ในประเทศไทยปัจจุบันไม่ค่อยมีความรู้เพียงแต่รักษาวัด ชาวไทยจึงไม่ทราบความดีของพระพม่า และท่านเจ้าคุณได้แสดงความประสงค์ว่า ใครจะได้คัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถาและฎีกาภาษาบาลีฉบับอักษรพม่า เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาเทียบเคียงระหว่างฉบับอักษรไทยและอักษรพม่า ว่าโดยฐานะทางศาสนา พระภิกษุสงฆ์ของประเทศทั้ง ๒ ก็อยู่ในธรรมวินัยเดียวกัน เป็นบุตรของพระบิดาองค์เดียวกัน คือสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วันนี้ เป็นวันเริ่มต้นแห่งพุทธสัมพันธ์ของประเทศทั้ง ๒

ฯพณฯ อุละหม่อง เอกอัครราชทูตพม่ารับทราบพระศนะและความปรารถนาของท่านสังฆมนตรีแล้ว ก็แจ้งเรื่องไปยังรัฐบาลของตน รัฐบาลสหภาพพม่า เมื่อทราบความประสงค์ของท่านสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองแห่งประเทศไทยแล้ว มีความเห็นด้วย จึงได้คัดเลือกจัดส่งพระภิกษุพม่าที่ชำนาญพระไตรปิฎกมาประเทศไทย ๖ รูป เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ มีท่านพระสัทธัมมโชติกะ และพระเตชินทะเป็นหัวหน้า และรองหัวหน้าคณะ ครั้งแรกพำนักอยู่ ณ วัดปรกพม่า ต่อมาพระสัทธัมมโชติกะไปตั้งสำนักสอน พระอภิธรรมอยู่ที่วัดระฆังโฆสิตารามพระเตชินทะมาสอนอยู่ที่วัดมหาธาตุ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๙๔ สภาการพุทธศาสนาแห่งสหภาพพม่าได้แต่งตั้งสมณทูตคณะหนึ่ง มีท่านอุยานิกมหาเถระ เจ้าอาวาสวัดอัมพวันาราม พระเถระผู้ใหญ่แห่งนครย่างกุ้งเป็นหัวหน้า และท่านเซอร์ อู. ตวน หัวหน้าใหญ่ฝ่ายคฤหัสถ์ พร้อมด้วย อู. จันทุน อธิบดีกรมอัยการและเลขาธิการแห่งสมาคมสหพันธ์พุทธศาสนาแห่งสหภาพพม่ากับคณะให้อัญเชิญพระไตรปิฎกอรรถกถาและฎีกาภาษาบาลีอักษรพม่า ๓ ชุด เดินทางมายังประเทศไทย เข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราชเจ้า สกลมหาสังฆปริณายก มอบพระคัมภีร์นั้น ๆ ให้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย ณ วัดมหาธาตุ ๑ ชุด มอบให้มหาวิทยาลัย ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ๑ ชุด และมอบให้แก่สำนักศึกษาพระอภิธรรม ณ วัดระฆังโฆสิตาราม จังหวัดธนบุรีอีก ๑ ชุด รัฐบาลและคณะสงฆ์ไทยได้ต้อนรับคณะสมณทูต และเฉลิมฉลองพระคัมภีร์ที่ได้รับมอบไว้นั้นด้วยปิติโสมนัส

มีข้อความที่ควรปรารถนาก่ออย่างหนึ่ง ในการเดินทางมาสู่ประเทศไทยของ สมณทูตพม่าคราวนี้ ท่านหัวหน้าคณะทูตทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้สำแดง เจตนาใคร่ผูกสัมพันธ์ด้านพระพุทธศาสนากับฝ่ายไทยสืบกาลอันไม่มีกำหนด และ ขอแลกเปลี่ยนนักศึกษารธรรมกับประเทศไทยด้วย

เมื่อคณะสมณทูตของพม่าเดินทางกลับไป พ.ศ. ๒๔๙๔ รัฐบาลและคณะ สงฆ์ไทยได้แต่งตั้งสมณทูตขึ้นคณะหนึ่ง มีท่านเจ้าคุณพระศาสนโศภน สังฆมนตรี ว่าการองค์การเผยแผ่ วัดมกุฏกษัตริยารามเป็นหัวหน้า ท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง วัดมหาธาตุเป็นรองหัวหน้า พร้อมด้วยเจ้าคุณ พระศรีวิสุทธิญาณ วัดกันมาตุยาราม และนายสัญญา ธรรมศักดิ์ อธิบดีผู้ตรวจการ ภาษบาฬีฉบับอักษรไทย เดินทางไปเจริญศาสนาไมตรีทางพุทธศาสนาตอบแทน สหภาพพม่า การเดินทางของสมณทูตไทย ครั้งนี้ เป็นการกระชับสัมพันธ์ทางศาสนา ระหว่างชาติทั้ง ๒ ขึ้น สมความปรารถนาของผู้ใฝ่ในธรรมทั้งหลาย คณะสมณทูตไทย ได้ดูสถานที่สำคัญ ๆ ในประเทศนั้น สำหรับท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม ได้ใช้เวลา สังเกตการศึกษา และการปฏิบัติธรรมของพม่ามาเพื่อเทียบเคียงกับการศึกษาของ คณะสงฆ์ไทย ด้วย

อาศัยเหตุแห่งความปรารถนา ใครจะยังพม่าและไทยให้ละเสียซึ่งอดีตอัน มีดมัว และยังความเป็นบุตรผู้มีพระบิดาองค์เดียวกันตามธรรม คือ สมเด็จพระสัมมา- สัมพุทธเจ้าให้เกิดขึ้นในระหว่างคนไทยและคนพม่า ท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม จึงปรารถนถึงการแลกเปลี่ยนการศึกษาพระพุทธศาสนา และนักศึกษาไทยกับพม่า เป็นเบื้องต้น ครั้นถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๕ ท่านเจ้าคุณจึงคัดเลือกนักศึกษา แห่งมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๓ รูป คือ พระมหาโชดก ญาณสิทธิ เปรียญธรรม ๙ ประโยค พระมหาบำเพ็ญ ญาณโสภณ เปรียญธรรม ๕ ประโยค และสามเณร ไสว เปรียญธรรม ๕ ประโยค นำเดินทางไปยังประเทศพม่า-ผากฝั่งไว้ในสำนักศึกษา ต่าง ๆ ให้ศึกษาวิปัสสนาธุระคันถธุระโดยลำดับ นักศึกษาฝ่ายพระศาสนาของไทย

รุ่นนี้ เป็นรุ่นแรกที่ศึกษาอยู่ในประเทศพม่า ได้รับความอุปการะจากรัฐบาลสหภาพพม่าจากพ่อค้าและคหบดีเป็นอันมาก อนึ่ง ในการเดินทางนำนักศึกษาไปประเทศพม่าคราวนั้น ยังระลึกถึงคำพูดที่ท่านพระมหาเถระอุยานิกะแห่งวัดอัมพวนารามปรารภกับท่านเจ้าคุณวันหนึ่งในปีอิสังคาสพระภิกษุสงฆ์ที่บ้านอุ. จันทุน เลขาธิการสมาคมสหพันธ์พุทธศาสนาว่า “ประเทศลังกากับประเทศพม่ามีมหาสมุทรคั่นกลางระหว่างประเทศ แต่ยังมีสัมพันธ์ทางศาสนากันอยู่ โดยราบรื่นและไม่เคยขาดสาย ส่วนประเทศไทยกับประเทศพม่ามีพื้นแผ่นดินติดต่อกันเป็นผืนเดียวกัน แต่ขาดการสัมพันธ์กันมาช้านานนัก การที่ท่านสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองแห่งประเทศไทยอุตสาหะเดินทางนำนักศึกษา มาครั้งนี้ ถือว่าเป็นการบุกเบิกสัมพันธ์ไมตรีให้เชื่อมต่อกันเป็นครั้งแรก”

นับแต่ท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม เดินทางกลับจากประเทศพม่าคราวนั้น ก็มีพระภิกษุสงฆ์ทางประเทศพม่า เดินทางเข้ามาตั้งสำนักศึกษาพระอภิธรรมขึ้นในประเทศไทยหลายแห่งด้วยกัน มีที่วัดระฆังฯ วัดสามพระยาและวัดมหาธาตุ เป็นต้น พระภิกษุพม่าที่เข้ามาทำการสั่งสอนอยู่ในเมืองไทยต่างก็ได้รับความอุปถัมภ์จากพุทธศาสนิกชนชาวไทยตามสมณวิสัยทุกรูปและทุกแห่งไป เป็นการปฏิการะเพื่อผลในทางธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เช่นเดียวกับที่พม่าได้กระทำต่อภิกษุสามเณรไทย ผู้ซึ่งรับการศึกษาอยู่ในประเทศนั้นทุกประการ”

ความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาที่ประเทศทั้ง ๒ ดำเนินแก้กันมาโดยลำดับ จะเห็นได้จากการกระทำโดยสืบทอดกันมาของคณะสงฆ์แห่งประเทศพม่า และคณะสงฆ์แห่งประเทศไทย กล่าวคือ พระเดชพระคุณสมเด็จพระวันรัต สังฆนายกวัดเบญจมบพิตรเป็นประธาน พร้อมด้วยรัฐบาล อันมี ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้พยายามส่งเสริมความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาที่จะพึงมีต่อประเทศพม่าต่อมาไม่ขาดสาย เห็นได้จากเมื่อรัฐบาลสหภาพพม่าเตรียมงานเปิดพิธีสังคายนาครั้งที่ ๖ คณะสังฆมนตรี มีสมเด็จพระสังฆนายกเป็นประธาน ลงมติให้

เจ้าคุณพระพิมลธรรมเป็นหัวหน้า คณะสงฆ์ไทยหมู่หนึ่ง เดินทางไปช่วยเหลือ คณะสงฆ์พม่า ระหว่างวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ ถึงวันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. เดียวกัน คราวนี้ท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม เดินทางไปดูการพระศาสนาในประเทศ อินเดียและลังกาดด้วย

อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นครั้งสำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา คือรัฐบาลสหภาพพม่าพร้อมด้วยคณะสงฆ์มืองค์สมเด็จพระสังฆราช เป็นประธาน ได้จัดประชุมปรึกษาเพื่อทำสังคายนาพระธรรมวินัยขึ้น สังคายนาพระธรรมวินัย (ฉัฏฐสังคายนา) ที่ถ้ำมหาปาสาณคูหา นครย่างกุ้ง เมื่อวันที่เพ็ญเดือน ๖ พ.ศ. ๒๔๙๗ คณะสงฆ์มหานิกายไทย มีสมเด็จพระสังฆนายกเป็นประธาน ก็ได้เลือกท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรมเป็นหัวหน้าผู้แทนคณะสงฆ์ไทย ไปร่วมประชุมสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งนี้ด้วย

ระหว่างที่คณะผู้แทนคณะสงฆ์ไทย พักร่วมสังคายนาพระธรรมวินัยอยู่ในประเทศพม่านั้น รัฐบาลสหภาพพม่าได้ถวายสมณศักดิ์ตำแหน่ง “อัครมหาบัณฑิต อันเป็นตำแหน่งสูงฝ่ายพระศาสนา แต่ท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม หัวหน้าคณะผู้แทนคณะสงฆ์ไทยร่วมกับพระมหาเถระประเทศเขมร ๑ รูป ประเทศลังกา ๑ รูป และพระเถระชาวพม่าอีก ๖ รูป เมื่อวันที่เสาร์ที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๗

อันการที่รัฐบาลสหภาพพม่า ถวายตำแหน่งสมณศักดิ์ชั้น “อัครมหาบัณฑิต” แต่พระมหาเถระผู้ใหญ่ของไทยเขมรและลังกา คราวนี้ นับเป็นครั้งแรก ในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาระหว่างชาติ ท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ สภานายกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นพระมหาเถระของประเทศไทยรูปแรก ที่ได้รับสมณศักดิ์ของรัฐบาลต่างประเทศ

เพื่อยังความสำคัญของตำแหน่ง “อัครมหาบัณฑิต” ให้ปรากฏชัดแก่ศาสนิกชนผู้สนใจในศาสนาทั้งหลาย ขอคัดสำเนา ประวัติคำประกาศของ

ประธานาธิบดีแห่งสหภาพพม่า ซึ่งลงพิมพ์ไว้ในหนังสือราชกิจของทางราชการ (เป็นภาษาพม่าแปลเป็นภาษาอังกฤษ) และความเป็นมาแห่งตำแหน่ง “อัครมหาบัณฑิต” มาพิมพ์ไว้ในที่นี้ด้วย.

SHORT BIOGRAPHY OF HIS HOLINESS PHRA BIMALADHARMA OF THAILAND

His Holiness Phra Bimaladharma, Ecclesiastical Minister of Thailand, was born in 2446 B.E. in Khon Kean province, Thailand.

His Holiness is the presiding Mahāthera of Wat Mahā That monastery, Bangkok, where over 300 Bhikkhus are receiving training in Gantha and Vipassana Courses.

As Ecclesiastical Minister His Holiness is responsible for the welfare of 200,000 Bhikkhus who constitute the Sangha of Thailand.

From his youth, His Holiness proved himself to be a very keen and bright student of Pali scriptures and has passed all the standard examinations in the various stages with credit.

His Holiness has also compiled an important treatise entitled “Mangalattha Dipani” and its translation and has rendered conspicuous service in re-editing and important section of the Vinayapitaka.

His Holiness has served the case of the Buddha Sasana in various ways and in the midst of his multifarious duties he has also served as the President of the Pali University founded by His Majesty the King of Thailand.

From the time the preliminary arrangement for the Sixth Great Buddhist Council were begun, His Holiness has taken special interest in this historic undertaking and has personally presented a set of the Thai Edition of the Tipitaka to the Union of Burma.

In reverend appreciation of his great attainments and service in the case of the Buddha Sasana the government of the Union of Burma has conferred on His Holiness the title of “Agga Maha Pandita”

ต่อไปนี้เป็นประกาศถวายสมณศักดิ์ “อัครมหาบัณฑิต” ในหนังสือ ราชกิจจานุเบกษาของรัฐบาลนั้น เป็นภาษาพม่า แปลเป็นภาษาอังกฤษ

TRANSLATION

THE BURMA GAZETTE

(Extra ordinary)

Rangoon dated the 22 nd May, 1954

President House

President House Rangoon

22 nd May, 1954

“Agga Maha Pandita” Title The president of the Union of Burma hereby confer the title of “Agga Maha Pandita” on the following Maha Theras:---

1. Ven. Phra Bimaladharma,, Wat Mahathat, Bangkok, Thailand.
- 2.. His Holiness Maha Sangha Nayaka Maha Thumayda Dipati
Wat Okkarlawyama, Pnom-Penh, Cambodia.

by order,

Sd/Par Sein

Secretary to the President

Dated, Rangoon the 22nd May, 1954.

(No. 51)

อนึ่ง เพื่อความสมบูรณ์แห่งเรื่องตำแหน่ง “อัครมหาบัณฑิต” แห่งรัฐบาล
สหภาพพม่า ขอนำ “อัครมหาบัณฑิตกถา”” นิพนธ์ของท่านเตชินทะ อภิธัมมกถิก-
ธัมมาจารย์ อาจารย์สอนพระอภิธรรม วัดมหาธาตุ มาลงพิมพ์ ไว้อีกตอนหนึ่ง
ดังต่อไปนี้

อัครมหาบัณฑิตกถา

อตุลาภิสมยา ธีโร

ปณฺธิโตติ ปุจฺจติ.

ผู้ทรงวิทยาคุณ พิจารณาเห็นประโยชน์ส่วนรวม ทั้งในปัจจุบัน
และอนาคตนั้น ได้นำสมญาว่า บัณฑิต

สมเด็จพระบรมศาสดาผู้เป็นเอกในไตรภพ ทรงไว้ซึ่งอจินไตย ผู้ธรรมมีสสรธรรมสามิ มีพระมหากรุณาปรารภนาให้ปวงเวไนยสัตว์ในกามภพ รูปภพและอรูปภพ ได้รู้แจ้งเห็นจริงในพระธรรมวิเศษและเสวยวิมุตติรสโดยทั่วกัน จึงได้ทรงบำเพ็ญบารมีอยู่เป็นเวลานานถึง ๔ อสงไขย ๑ แสนมหากัป เมื่อได้ตรัสรู้พระสัพพัญญุตญาณแล้วก็เสด็จไปทั่วหัวเมืองน้อยใหญ่ อันมีกรุงสาวตถิ กรุงราชคฤห์ เป็นต้น โดยทรงกำหนดจริตและอชฌาสัยของบริษัท ที่สดับพระธรรมเป็นเกณฑ์ตลอด ๔๕ พรรษา युกาล พระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงนั้น เมื่อจำแนกเป็นปิฎกแล้ว ย่อมได้ ๓ ปิฎก คือ: -

๑. พระวินยปิฎก

๒. พระสุตตันตปิฎก

๓. พระอภิธรรมปิฎก

ที่ว่าผู้ทรงวิทยาคุณ พิจารณาเห็นประโยชน์ส่วนรวมทั้งในปัจจุบันและอนาคต ได้นำสมญาว่าบัณฑิตนั้น เป็นพุทธพจน์มีปรากฏอยู่ในอุโภถตถสูตร โกสลสังยุตตนิกาย อันจัดเป็นพระสุตตันตปิฎก

นับแต่สมัยสมเด็จพระบรมศาสดาเป็นต้นมาตราบถึงปัจจุบัน ประเทศทั้งหลายอันมีประเทศไทย - พม่า เป็นต้น ย่อมสมบูรณ์ด้วยบัณฑิตอันมีนามสมญาต่าง ๆ กันตามฐานานุรูป อาทิ เช่น พุทธบัณฑิต ปัจเจกพุทธบัณฑิต มหาสาวกบัณฑิต ปกติสาวกบัณฑิต เป็นจำนวนมากมาย

คุณธรรมของบัณฑิต

บุคคลผู้ทรงวิทยาคณที่ได้นามสมญาว่า บัณฑิตนั้น ย่อมประกอบด้วย
คุณธรรม ๓ ประการ คือ :-

๑. สัจจินตจิตินดี	ตั้งตนไว้ในความเห็นที่ชอบ
๒. สุภาสิตภาสี	กล่าววาจาที่เป็นหลัก
๓. สุกตกมมการี	บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ส่วนรวม

บัณฑิต ๓ อันดับ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ประเทศทั้งหลายย่อมสมบูรณด้วยบัณฑิต ที่ควร
แก่การบูชาสรรเสริญนั้น สำหรับประเทศพม่าได้มีการพิจารณาที่จะยกย่องบุคคลที่
ทรงวิทยฐานะขึ้นเป็นบัณฑิต เพื่อเป็นศรีของชาติศาสนา และได้นำความขึ้นนมัสการ
กราบเรียนพระคุณเจ้าพระอาจารย์แลดีแห่งจังหวัด มงยะวา พม่าภาคเหนือ ขอให้
พระคุณเจ้าได้กรุณาแนะนำให้ความเห็น เพื่อจักได้ถวายสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ใน
พระพุทธศาสนาตามสมควรแก่คุณธรรม เมื่อกลางเดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๔๕๖

อาศัยค่านมัสการกราบเรียนปรึกษาของรัฐบาลดังกล่าวแล้ว พระคุณเจ้า
พระอาจารย์แลดี จึงได้กรุณาแนะนำให้ยกย่องพระสงฆ์ขึ้นสู่สมณศักดิ์เป็น ๓ อันดับ
โดยกำหนดเอาวิทยฐานะเป็นที่ตั้ง คือ

๑. **บัณฑิต** สำหรับพระภิกษุที่ศึกษาพระไตรปิฎกจนสามารถแปลภาษาบาลี
เป็นภาษาพม่า

๒. **มหาบัณฑิต** สำหรับพระภิกษุที่ศึกษาพระไตรปิฎกจนสามารถแปลภาษา
พม่าเป็นภาษาบาลีและแปลภาษาบาลีเป็นภาษาพม่าอย่างคล่องแคล่ว

๓. **อัคคมหาบัณฑิต** สำหรับพระภิกษุที่ศึกษาพระไตรปิฎกแตกฉาน เชี่ยวชาญ
จนสามารถรจนาร้อยกรองปกรณ์คัมภีร์ได้ เช่นอย่างพระอรรถกถาจารย์ และ
พระฎีกาจารย์ทั้งหลาย

อนึ่ง นอกจากเป็นผู้ทรงวิทยาคณเหล่านี้แล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่ประกอบด้วย
คุณธรรมของบัณฑิตตามที่ได้กล่าวมา คือ :-

๑. ตั้งตนไว้ในความเห็นที่ชอบ
๒. กล่าววาจาที่เป็นหลัก
๓. บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ส่วนรวม

อัคคมหาบัณฑิตองค์แรกของพม่า

เมื่อรัฐบาลได้รับสนองความเห็นจากพระคุณเจ้าแลติแล้ว ก็ได้ตราพระราช-
บัญญัติว่าด้วยการถวายสมณศักดิ์แก่พระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิ ตามแนวของพระคุณท่าน
ในการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลที่ควรแก่ตำแหน่งอัคคมหาบัณฑิตองค์แรกนั้น ที่ประชุม
เสนาบดีได้ลงความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า พระคุณเจ้าพระอาจารย์แลติ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง
แตกฉานในพระไตรปิฎก อีกทั้งยังได้บำเพ็ญกรณียกิจ เพื่อความสถาพรของพระ
บวรพุทธศาสนา โดยได้รจนา ตำราการเรียนอันมีพระปรมัตถ์ปิณีเป็นต้นมากกว่า
ร้อยเรื่อง จึงได้ถวายสมณศักดิ์ฐานันดรศักดิ์ตำแหน่งอัคคมหาบัณฑิตแก่พระคุณเจ้า
พระอาจารย์แลติ เป็นองค์แรกของพม่า ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๕๖ เป็นต้นมา

การศาสนาในประเทศพม่าสมัยปัจจุบัน

ภายหลังที่พม่าได้รับเอกราชอันมีอธิปไตยโดยสมบูรณ์ ตามนัยแห่งสนธิสัญญา
มอบเอกราชและอธิปไตยโดยสมบูรณ์แบบ (เมื่อวันที่ ๔ เดือนมกราคม ๒๔๙๐) แล้ว
ประเทศพม่าในระบอบประชาธิปไตยอันมี อูนู เป็นนายกรัฐมนตรี และ ดร.บาอู
เป็นประธานาธิบดีแห่งสหภาพพม่า ก็ได้เริ่มการฟื้นฟูพระบวรพุทธศาสนาให้รุ่งโรจน์
เสมือนในกาลอดีตสมัย ด้วยจัดให้มี

๑. การสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๖ หรืออีกนัยหนึ่ง
เรียกว่าฉัฐฐสังคายนา
๒. ถวายฐานันดรศักดิ์แก่พระเถรานุเถระตามควรแก่กรณี

๓. ส่งเสริมปริยติศาสนาในด้านคันถธุระ

๔. ส่งเสริมปฏิบัติศาสนาในด้านวิปัสสนาธุระ

ในการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๖ นี้ คณะสงฆ์ รัฐบาล และประชากรแห่งสหภาพพม่า ได้จัดส่งพระสมณทูต ซึ่งมีพระคุณท่าน พระอภิธัมมหารัฐครู ภัททนต์เรวตะ (หย่องยันสยะด่อ) ประธานคณะกรรมการบริหารของอัครมนตรีสงฆ์ไปจำเริญพระศาสนาสัมพันธ์กับบรรดาประเทศต่าง ๆ ในเครือแห่งลัทธิเถรวาท อันมีประเทศไทย กัมพูชา และลาวเป็นต้น และ พร้อมกันนี้ ก็ได้อาราธนา คณะสงฆ์ในประเทศนั้น ๆ ให้ไปร่วมการสังคายนา ในฐานะสังคีติการกสงฆ์ด้วย

สังคีติการกสงฆ์ไทย

เมื่อเดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ พระสมณทูตพม่า อันมีพระคุณท่าน พระอภิธัมมหารัฐครู ภัททนต์เรวตะมหาเถระเป็นหัวหน้าพร้อมด้วยสาสน์ในนามของคณะสงฆ์ รัฐบาล และประชาชนแห่งสหภาพพม่า มาจำเริญพุทธศาสนาสัมพันธ์กับประเทศไทย และได้กราบทูลอาราธนาสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกแห่งประเทศไทย พร้อมด้วยสงฆ์ไทย ๒๐๐ รูป ไปร่วมศาสนพิธีฉัฎฐสังคายนา

ดังนั้น คณะสังฆมนตรีแห่งประเทศไทย ในความอุปถัมภ์รัฐบาลไทย จึงได้ส่งพระเถรานุเถระรวม ๙ รูป ไปร่วมในการทำฉัฎฐสังคายนา ณ ประเทศพม่า ในนามของผู้แทนคณะสงฆ์ไทย คือ :-

๑. พระพิมลธรรม อาสภเถระ	สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง
อธิบดีสงฆ์ วัดมหาธาตุ หัวหน้าคณะ
๒. พระธรรมธีรราชมหามุนี	วัดจักรวรรดิราชาวาส
๓. พระศรีสุทัสสมุนี	วัดชนะสงคราม
๔. พระอมรเวที	วัดนรนาถสุนทริการาม
๕. พระมหาโชดก ป.ธ. ๙	วัดมหาธาตุ

๖. พระมหาเกียรติ ป.ธ. ๗ วัดจักรวรรดิราชาวาส
 ๗. พระมหาแสง ป.ธ.๖ วัดบรมนิวาส
 ๘. พระมหาปรีชา ป.ธ. ๖ วัดเบญจมบพิตร
 ๙. พระเทศินทะ อภิธัมมกถิกธัมมาจริยะ (ล้ำมพม่า) วัดมหาธาตุ

อัคคมหาบัณฑิตองค์แรกของไทย

ในจำนวนผู้แทนสงฆ์ไทย ๙ รูปที่เดินทางไปร่วมศาสนพิธีฉัฐฐสังคายนาที่ พระคุณเจ้าพระพิมพ์ลัทธิธรรม สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง อธิบดีสงฆ์วัดมหาธาตุ หัวหน้าคณะผู้แทนสงฆ์ไทย เป็นผู้ประกอบไปด้วยคุณธรรมอันควรแก่การสรรเสริญ ยกย่องหลายประการ อาทิเช่น

๑. ปฏิพลคุณ ได้ส่งเสริมให้เกลียวสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาของประเทศไทย และพม่าได้ดำรงอยู่เป็นสายเดียวกัน
๒. ปฏิปัตติมามกคุณ ได้ส่งเสริมและเผยแผ่ปฏิบัติศาสนาให้เจริญในประเทศไทย
๓. มหาเถรคุณ ได้รับใช้พระบวรพุทธศาสนามากกว่า ๒๐ พรรษา
๔. พยัตติพลคุณ ชำนาญรอบรู้ในการปกครอง
๕. สीलคุณ มีการสำรวมอินทรีย์ทั้งกายและวาจา จนเป็นที่เคารพของปวงพุทธบริษัท
๖. สมာธิคุณ มีจริยาวัตรที่มั่นคง เป็นที่เคารพนับถือทั่วไป
๗. ปฏิภาณคุณ มีปัญญาเฉียบแหลม สามารถแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้ทันทั่วทั้ง

อาศัยคุณธรรมดังกล่าวมา คณะสงฆ์รัฐบาลและประชาชนแห่งสหภาพพม่า ได้พิจารณาเห็นพ้องต้องกันเป็นเอกฉันท์ว่า พระคุณท่านเป็นผู้ที่ต้องด้วยพุทธพจน์ ซึ่งมีมาในมงคลสูตรว่า ปุชา จ ปุชณียานเอดมมมงคลมุตตม การบูชาท่านผู้ทรงคุณธรรม

ที่ควรบูชาเป็นอุดมมงคล จึงได้พร้อมใจกันถวายฐานันดรศักดิ์ “อัครมหาบัณฑิต” แต่พระคุณเจ้า พระพิมลธรรม สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง หัวหน้าคณะผู้แทนสงฆ์ไทย ณ ทำเนียบประธานาธิบดี ในท่ามกลางประชุมสงฆ์ คณะรัฐบาล และพุทธบริษัท เมื่อวันที่ ๒๒ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ เวลา ๑๕.๐๐ น.

พระคุณเจ้า พระพิมลธรรม สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง หัวหน้าคณะผู้แทนสงฆ์ไทย เมื่อได้รับการถวายสมณฐานันดรศักดิ์อัครมหาบัณฑิต จากคณะสงฆ์ รัฐบาลและประชาชนแห่งสหภาพพม่าแล้ว ก็ได้ตั้งน้อมต่อการบำเพ็ญสาธารณกิจ เพื่อธำรงไว้ซึ่งพระสัทธรรม คือ พระปริยัติธรรม พระปฏิบัติธรรม พระปฏิเวธธรรม สมดังสาธกหลักฐานที่มีมาในญาณวิมังศรรถถกถาว่า สาสนจิตติยา ปน ปริยตติเยว ปมาณิ พระปริยัติธรรม ย่อมเป็นประมาณกาลแห่งความดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา

พระคุณท่านได้รณนาปรกณฺ์คู่มืออันมีนามว่า พระอภิธรรมสังเขป เพื่อประโยชน์ของปวงสาธุชนที่สนใจในการศึกษาพระอภิธรรม โดยประมวลการรวบรวมไว้ซึ่งอรรถรสที่ล้ำลึกไฉนของสมเด็จพระบรมศาสดา เพื่อจักให้เข้าใจในเหตุผลอันเป็นสภาวะธรรม ซึ่งนับว่าเป็นอาภรณ์และศักดิ์ศรี ของบัณฑิตชั้นหนึ่ง

ดังนั้น เมื่อท่านสาธุชนทั้งหลายได้ศึกษาพระปริยัติธรรมจนได้รู้แจ้ง เห็นจริง โดยอาศัยพระอภิธรรมสังเขปเป็นประทีปส่องในคันถธุระแล้ว ศักดินามสมญาว่า บัณฑิต มหาบัณฑิต และอัครมหาบัณฑิต ก็ย่อมจะตามสนองและยังสามารถเป็นปัจจัยให้หลีกพ้นจากสังสารวัฏ อันเต็มไปด้วยทุกข์ โดยการปฏิบัติในทาง วิปัสสนาธุระ ซึ่งมีนามรูปปัจจุณญาณเป็นบาท トラบถึงซึ่งสันติสุข คือ พระนิพพาน

จิří ติฏฐตุ สทุมโม

เตชินทอะภิธัมมกถิธัมมาจริยะ

พระอาจารย์สอนพระอภิธรรม

วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ

๒๘ ตุลาคม ๒๔๙๗

สมณศักดิ์ และสัญญาบัตรตราตั้ง “อัครมหาบัณฑิต” ของพม่านั้น ตามประวัติแต่เดิมมา ตำแหน่งนี้ผู้ได้รับจะเป็นพระภิกษุหรือฆราวาส ผู้รอบรู้ธรรมและแตกฉานในพระไตรปิฎกก็รับได้ เป็นตำแหน่งสูงในทางศาสนาตำแหน่งเดียว เป็นการเลื่อนล้ำกันอยู่ในทางเพศและฐานะ

รัฐบาลสหภาพพม่า มาพิจารณาเห็นสมควรเปลี่ยนแปลง แยกการแต่งตั้งตำแหน่งผู้รู้ธรรมออกเป็น ๒ ฝ่าย คือฝ่ายพระภิกษุหนึ่ง และฝ่ายฆราวาสหนึ่ง คือ

สมณศักดิ์ฝ่ายพระภิกษุ

ขั้นที่ ๑ อภิชมหารัฐคุรุ (ขณะนี้พระเถระผู้ใหญ่ของพม่าได้รับตำแหน่งเพียง ๓ รูป)

ขั้นที่ ๒ อัครมหาบัณฑิต

สัญญาบัตรฝ่ายฆราวาส

ขั้นที่ ๑ มหาปัญญา พละ

ขั้นที่ ๒ ปัญญา พละ

ขั้นที่ ๓ ปัญญาจอ (จอ = Kyaw = มีชื่อเสียง)

พิธีถวายบัตรแต่งตั้งและตราประจำตำแหน่ง “อัครมหาบัณฑิต” แต่เจ้าคุณพระพิมลธรรม หัวหน้าผู้แทนคณะสงฆ์ไทย กระทำกัน ณ ทำเนียบ ประธานาธิบดีของประเทศพม่า ในนครย่างกุ้ง เมื่อวันที่เสาร์ที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ ท่ามกลางสงฆ์นานาชาติ และข้าราชการชั้นสูงของประเทศพม่า อาทิ ดร.บาอู ประธานาธิบดี อุนู นายกรัฐมนตรี อุ บาวิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศาสนา ฯลฯ พิธีเริ่มตั้งแต่ เวลา ๑๔.๐๐ น. หลังจากอภิธีตรมการศาสนาของพม่าได้อ่านให้ที่ประชุมทราบถึงสาเหตุของการที่รัฐบาลพม่า ถวายสมณศักดิ์ “อัครมหาบัณฑิต” แต่เจ้าคุณพระพิมลธรรมเสร็จแล้ว ดร.บาอู ประธานาธิบดีของสหภาพพม่า ประกาศ

สัมโมทนียกถา แล้วถวาย สาส์นแต่งตั้งและตราประจำตำแหน่ง พิธีเสร็จสิ้น เวลาประมาณ ๑๖.๐๐ น.

บรรดาสงฆ์ใหญ่ผู้ได้รับสมณศักดิ์ “อัครมหาบัณฑิต” จากรัฐบาลสหภาพพม่าครั้งนี้ นอกจากพระพิมลธรรม สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง หัวหน้าคณะผู้แทนสงฆ์ไทย ในการสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๖ แล้ว มีพระสุเมธาธิบดี สังฆราชสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย แห่งประเทศกัมพูชา ๑ พระมหาเถระศรีลังกา ๑ และพระมหาเถระของพม่าอีก ๖ รูป

ขออำนาจพระรัตนตรัย จงเป็นกำลังคุ้มครองให้ท่านอัครมหาบัณฑิต สมบูรณ์ด้วยอนามัยในทางกายและปัญญา ดำรงอยู่เพื่อความไพบูลย์แห่งพระบวรพุทธศาสนาตลอดกาลนิรันดร์.

ไปประเทศพม่า

(รายงานเสนอต่อท่านหัวหน้าคณะ)

ความมุ่งหมาย

การเดินทางไปพม่าครั้งนี้ (มิ.ย. ๒๕๔๕) มีความมุ่งหมาย ๒ ประการ ประการแรก เพื่อดูกิจการพระพุทธศาสนาในประเทศพม่า ประการที่ ๒ เพื่อนำอาจารย์และนักศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งท่านเจ้าคุณพระพิมพ์ลัทธิธรรม(อาสนิกเถร) สังฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง องค์สภานายกของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ไปศึกษาวิปัสสนาธุระและคันถธุระเพิ่มเติมตามแนวโอวาทเกี่ยวกับธุระ ๒ ประการ ในพระพุทธศาสนา

อาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ท่านเจ้าคุณนำไปฝากศึกษา คราวนี้คือ พระมหาโชดก ญาณสิทธิ เปรียญ ๙ ประโยค (ขณะนี้ เป็นพระราชาคณะที่พระเทพสิทธิมนี) ให้ศึกษาทางวิปัสสนาธุระ มีกำหนด ๑ ปี นักศึกษาของมหาวิทยาลัย ๒ รูป คือ พระมหาบัพเพญ ญาณโสภโณ เปรียญ ๕ ประโยค และสามเณรไสว เปรียญ ๕ ประโยค ให้ศึกษาทางคันถธุระ ทั้งสองรูปนี้ให้มุ่งศึกษาภาษาบาลี และภาษาพม่าเป็นสำคัญ กำหนดเวลา ๕ ปี ถึง ๑๐ ปี

ก่อนออกเดินทาง

การเดินทางคราวนี้ ฉุกเฉินทุกพอประมาณ เนื่องด้วยกำหนดเวลาไว้อย่างกระชั้นชิด แต่ได้อาศัยความกรุณาของสถานเอกอัครราชทูตพม่า ประจำประเทศไทย และกระทรวงการต่างประเทศของเราถวายความสะดวกการทำหนังสือเดินทาง การตรวจประทับตราและอื่น ๆ ให้เป็นพิเศษ ทันทเวลาออกเดินทาง

บ่ายวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๕ ก่อนออกเดินทาง ๓ วัน ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีเรียกประชุมพระภิกษุสามเณรนักศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นักศึกษาบาลีมัธยม และนักศึกษาบาลีสามัญทั้งหมด ประมาณ ๔๐๐ รูป เข้าอบรม ให้โอวาท และแจ้งความประสงค์ในการเดินทางไปประเทศพม่า ณ พระอุโบสถ วัดมหาธาตุ

การเดินทางคราวนี้ ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีมุ่งหมายเป็นกิจส่วนตัว ไม่ต้องการให้เป็นเรื่องทางราชการ เพราะฉะนั้น การเกี่ยวข้องกับทางราชการ เป็นต้น การอุปถัมภ์นำพา จึงไม่มี แต่ท่านผู้มีศรัทธาเป็นอันมาก ถวายจุดปัจจัยสงเคราะห์ การเดินทางทุกอย่าง ที่สุดถึงจัดหาหนะถวายด้วย

การทำรายงานนี้ ใคร่แสดงให้เห็นเหตุการณ์บางอย่าง ก่อนที่ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีออกเดินทาง ขอบันทึกไว้มิให้สูญไปเสีย

ตามปกติ วิธีปฏิบัติการใด ๆ และการเดินทางเกี่ยวกับกิจพระศาสนาของพระเถระผู้ใหญ่ นั้น มีกำหนดว่า สมควรแจ้งแก่กรมการศาสนา ผู้เป็นเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องอยู่กับกิจการของสงฆ์เสียก่อน ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีได้ปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้ เมื่อได้แจ้งความประสงค์ไปแล้ว มีปฏิกริยาบางอย่างจากกรมการศาสนาสมควรหมายเหตุไว้ในที่นี้ด้วย

เกิดการต้อรองในการเดินทางกันขึ้น ระหว่างอธิบดีกรมการศาสนา (นายบุญช่วย สมพงศ์ ขณะนี้ออกจากตำแหน่งแล้ว) กับท่านสังฆมนตรี อธิบดีกรมการศาสนา มาเรียนปฏิบัติต้อรองการเดินทางคราวนี้ว่า ขอให้ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีเปลี่ยนความมุ่งหมายการเดินทางเสียใหม่ คือให้มีความมุ่งหมายเพียงเดินทางไปดูกิจการพระศาสนาอย่างเดียว ไม่ควรนำอาจารย์และนักศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไปศึกษาในประเทศนั้นด้วย

การต้อรองเช่นนี้ อธิบดีกรมการศาสนา อ้างเหตุผลหลายอย่าง มีอาทิประเทศพม่าเป็นบ้านเมืองที่เพิ่งหลุดจากความเป็นทาสของอังกฤษ ได้อิสรภาพมาเมื่อไม่นานนี้เอง (๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๑) ส่วนประเทศไทยมีเอกราชสมบูรณ์เป็นประเทศอิสระมาเป็นเวลานาน ตามรูปการณ์นี้ แสดงว่าสถาบันของ

ประเทศพม่าย่อมต่ำกว่าของประเทศไทย ไม่ควรไปศึกษาในประเทศที่ต่ำกว่า อีกประการหนึ่ง อธิบัติอ้างว่า พระพุทธศาสนาของประเทศไทย มีค่าสูงกว่า พระพุทธศาสนาของประเทศใดในโลก ไม่มีชาติใดสู้ได้ การน่านักศึกษาของเรา ไปศึกษาพระพุทธศาสนาของเขาจึงไม่เป็นการสมควร แต่ควรจะให้คนอื่น มาศึกษาในประเทศของเราจึงจะถูก ข้อสำคัญยิ่งกว่านั้น คือการที่ท่านเจ้าคุณ สังฆมนตรีนำพระภิกษุไปศึกษาในประเทศพม่าคราวนี้ จะเป็นการเสียสถาบันของประเทศ เพราะฉะนั้น จึงควรที่ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีจะลบล้างความมุ่งหมาย เดิม ๒ อย่าง เหลือไว้แต่อย่างเดียว หรือลบล้างทั้งหมด คือ ระงับการเดินทาง

ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรี มิได้ต้อรองเป็นทำนองหักล้างข้ออ้างของอธิบดี กรมการศาสนามากนัก ท่านปรารภแต่เพียงว่า การเดินทางตามความมุ่งหมาย ๒ ประการนี้ ได้รับความเห็นชอบจากกรรมสัมปาทิก ของสภามหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัยพร้อมกันแล้ว ได้เตรียมการทุกอย่างติดต่อทางส่วนตัวกับผู้รู้จัก ในประเทศพม่า โดยความช่วยเหลือของอุปทูตพม่าไว้พร้อมแล้ว จึงยากที่จะระงับ การเดินทางได้

อีกประการหนึ่ง ในความมุ่งหมาย ๒ ประการ ที่จะให้ลบล้างเสียประการหนึ่ง คงไว้แต่เพียงประการหนึ่งนั้น ท่านไม่สามารถทำได้เพราะ เมื่อได้พูดอะไรไปแล้ว ก็เป็นอันพูดแล้ว ถ้าถอนออกมาเสีย นับเป็นการไม่พูดนั้นไม่ได้ อีกประการหนึ่ง ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีแจ้งให้อธิบดีกรมการศาสนาทราบถึงฐานะในพระศาสนา ๒ ประการ คือ วิปัสสนาธุระ และคันถธุระ ที่พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าจะพึง ปฏิบัติ การนำพระภิกษุสามเณรไปคราวนี้ มุ่งให้ศึกษาธุระทั้งสองตามพุทธโอวาท โดยเฉพาะการให้ศึกษาภาษาบาลีและภาษาพม่า ก็ใครจะได้นำมาเป็นประโยชน์แก่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และบ้านเมืองบ้างตามสมควร

การเป็นฉะนี้ ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีจึงยืนยันการเดินทางของท่านต่ออธิบดี กรมการศาสนาเป็นครั้งสุดท้ายว่า การเดินทางครั้งนี้เป็นเรื่องส่วนตัว ไม่ใช่เรื่องของ ตำแหน่งและทางราชการแต่อย่างใด

ครั้นจนด้วยคำปรารภของท่านเจ้าคุณ อธิปัตติกรมการศาสนาจึงถวายนามเห็นว่า พุธนี้ (วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๔๙๕) นายกรัฐมนตรี (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) จะมาบำเพ็ญกุศลที่วัดสามพระยา ถ้าท่านเจ้าคุณจะไปพบทำความเข้าใจกับนายกรัฐมนตรีก็จะดีที่สุดในข้อนี้ ท่านเจ้าคุณไม่ได้ต่อรองประการใด และไม่ปรากฏว่าท่านไปวัดสามพระยาในวันรุ่งขึ้น

ที่ต้องทำความเข้าใจก่อนเดินทางไว้ดังนี้ ใครจะให้เป็นเครื่องสำเนียงว่าผู้บริหารบ้านเมืองของเรา มีความคิดเห็นต่อบ้านเมืองเพื่อนบ้านเกี่ยวกับฐานะระหว่างประเทศและการศึกษาของประเทศนั้น ๆ ที่เรามีความรู้สึกผูกพันและเฉยเมยไม่นำพา จนเป็นที่น่าเสียดายอย่างไรบ้าง

อนึ่ง ระหว่างผู้ใหญ่ในบ้านเมือง กับพุทธศาสนิกชนภายนอก ที่ทราบของท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีจะออกเดินทางพำนักศึกษไปประเทศพม่าครั้งนี้ ควรจดจำไว้ด้วยว่า ต่างมีความเห็นตรงกันข้ามไปเสียหมด บรรดาอุบาสก อุบาสิกา และคฤหบดีเป็นอันมากที่ได้ทราบ ต่างพากันมาอนุโมทนาถวายปัจจัยอันควรสมณบริโศก แต่ท่านสังฆมนตรีและภักษุสามเณร ผู้จะเดินทางไปศึกษาอย่างน่าปลื้มใจทุกคน เป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นของกลางและของบริสุทธิ์ ไม่ว่าจะมียูอยู่ในประเทศบ้านเมืองใด และอยู่ในป่าดงพงพีแห่งไหน ส่วนผู้ใหญ่ทางบ้านเมืองนั้นมิได้มีส่งเสริมเลย

วันจันทร์ที่ ๑๖ มิถุนายน

อากาศมัว ท้องฟ้าอำตั้งแต่เช้า ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรี กราบลาอาจารย์ นมัสการพระพุทธปฏิมาในพระอุโบสถ และนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ เวลา ๘.๐๐ น. ออกจากวัดมหาธาตุ พระภิกษุสามเณรและนักศึกษา ทุกประเภท พระราชาคณะมากรูป อุบาสกอุบาสิกา นายกพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย และท่านอุปทูตพม่าประจำประเทศไทย ติดตามส่งท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีและคณะจนถึงสถานีดอนเมือง ซึ่งต้องฝ่าฝนไปเป็นระยะ

คณะที่เดินทางไปประเทศพม่าครั้งนี้ มีท่านสังฆมนตรี, พระมหาโชดก ญาณสิทธิ ป. ๙, พระมหาบำเพ็ญ ญาณโสภโณ ป.๕, สามเณรไสว ป.๕, นักศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,, พระอุ. โชติกธรรมาจริย อาจารย์พระอภิธรรมประจำสำนักวัดระฆังและวัดมหาธาตุ และศิษย์ นายเสฐียร พันธรังษี อาจารย์ในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำหน้าที่ศิษย์ และล่าม

ที่สถานีดอนเมือง ๙.๐๐ น.. เวลากำหนดเครื่องบินออก แต่เครื่องบินตติขัดต้องเสียเวลา รอการปรับเครื่องกระทั่ง ๑๑.๔๕ น. เครื่องบินจึงออก จากสถานีดอนเมือง ท้องฟ้ายังมีมืด เช่นตอนเช้า เราอยู่บนฟ้าราว ๑ ชั่วโมง เครื่องบินก็ต้องผจญฝนอย่างหนัก บางขณะท้องฟ้าสว่าง จนกระทั่งเครื่องบินเข้าเขตอ่าวมะตะบัน ถูกมรสุมอากาศ (monsoon) อย่างหนักที่สุดเท่าที่เคยพบ เครื่องบินสั่นและเหวี่ยงไปทั้งลำ ใจไม่ดี สังเกตดูใบหน้าที่ท่านสังฆมนตรี มีสภาพใจเป็นปกติ เครื่องบินต้องผจญมรสุมอากาศอยู่สองพัก พักละประมาณ ๑๐ นาที ก็พ้นเขตอ่าว บินอยู่เหนือพื้นดินประเทศพม่า เวลา ๑๔.๑๐ น. เครื่องบินถึงสนามบินมิงคลาตอน มีเจ้าหน้าที่สถานทูตไทย อาทิ คุณปึกทิพย์ มาลากุล อุปทูต นายสุบรรณ เสวตมัลย์ และนายณรงค์ ทิพยจันทร์ มาต้อนรับ ฝ่ายเจ้าหน้าที่พม่ามี เซอร์อุตวน, อุ. จันทุน อธิบดี กรมอัยการ (ขณะนั้น) และหัวหน้าสภาพุทธศาสนาสัมพันธ์แห่งพม่า อุ. บาส่วย ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายติดต่อของกระทรวงการศาสนา เจ้าหน้าที่กระทรวงการศาสนา แผนกต่างประเทศ มาคอยต้อนรับ

ถึงสนามบิน ทราบว่าพวกพม่าและคนไทยที่มาคอยต้อนรับ ต้องกลับไปเสียโดยมาก เพราะเครื่องบินเข้าสถานีผิดเวลา ๒ ชั่วโมง ม.ล.ปึกทิพย์ มาลากุล อุปทูตไทยประจำประเทศพม่า มาคอยต้อนรับท่านสังฆมนตรีอยู่ถึง ๒ ครั้ง

อนึ่ง ในการโดยสารเครื่องบินเที่ยวนี้ ได้พบพระภิกษุชาวเขมร ชื่อ นาคเถระ จะเดินทางไปศึกษาที่เกาะศรีลังกา พระภิกษุรูปนั้นถวายการวะ ทำนองฝากตัวต่อท่านสังฆมนตรี แจ้งความประสงค์ของการเดินทาง และตั้งใจแวะที่ประเทศพม่าก่อน

แต่ไม่รู้จักกับใคร ท่านสังฆมนตรีจึงกรุณาให้ติดตามร่วมคณะไปตลอดเวลาที่พักอยู่ในประเทศพม่า

จากสนามบินมิงคลาดอน ซึ่งอยู่นอกเมืองย่างกุ้งไปทางตะวันออก ประมาณ ๓๙ ไมล์ ผู้ต้อนรับพาตรงไปวัดสาสนานาคหะ อันเป็นแหล่งศึกษาวิปัสสนากรรมฐาน ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเมือง เขาจัดที่ถวายให้พักที่วัดนี้ สถานที่พักเป็นเรือนไม้ เป็นสมบัติของท่านเซอร์ อู. ตวน อุทิศเงินส่วนตัวสร้างให้เป็นที่พักบำเพ็ญสมณธรรม และเป็นที่พักของพระเถระผู้ใหญ่ ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรี เป็นมหาเถระรูปแรกที่เข้าพัก ณ เรือนรับรองแห่งนี้ ภายในวัดนี้เป็นที่ตั้งของสภาพุทธศาสนสัมพันธ์ (Union of Buddhasasana Council) ซึ่งเป็นที่ประชุมวางโครงการจัดงานสังคายนา ครั้งที่ ๖ ของพม่า กำหนดจะให้เสร็จสิ้นเมื่อพระพุทธศักราชเวียนมาครบ ๒๕๐๐ ปี เป็นสำนักตรวจงานเกี่ยวกับกองจัดแปลและชำระพระไตรปิฎก ซึ่งรัฐบาลตั้งขึ้นเพื่อการสังคายนาคราวนี้

เมื่อถึงที่พัก เจ้าหน้าที่ทางกระทรวงการศาสนา และอุบาสกคนสำคัญของพม่าพากันมานมัสการท่านสังฆมนตรีและคณะ ท่านเซอร์อูตวน ผู้เป็นเจ้าของสถานที่และเป็นมหาอุปัชฌาย์แห่งอาวาส ได้ปวารณาการรับใช้ สั่งให้เจ้าหน้าที่ออกไปซื้อรองเท้าและรองเท้ามาถวายพระภิกษุสามเณรในคณะของท่านสังฆมนตรีเพื่อใช้ในระหว่างพักอยู่ในประเทศพม่าทุกรูป นอกจากการปวารณาอื่น ๆ แล้ว เขาได้จัดศิษย์ชาวพม่าคนหนึ่งชื่อ อู. จันเหเรียน พุทธภาษาบาลีได้ มารับใช้ประจำคณะของท่านสังฆมนตรีอยู่ ๑ คน

ตั้งแต่ออกจากสนามบินมาจนถึงที่พัก ม.ล.ปึกทิพย์ มาลากุล อุปทูตไทย มาคอยถวายความสะดวก และปวารณาเป็นอุปัชฌาย์อยู่ด้วย และกรุณาเป็นอุปัชฌาย์อยู่ตลอดเวลาที่ท่านสังฆมนตรีพักในประเทศพม่า

ก่อนอุบาสกอุบาสิกาจะลากลับ เวลา ๑๖.๐๐ น. เศษ ท่านสังฆมนตรีได้กล่าวอนุโมทนาต่อความเอื้ออารีของชาวพม่า และแจ้งให้ทุกคนทราบว่า ท่านเดินทางมา

พม่าคราวนี้ เป็นความตั้งใจส่วนตัว มิได้เกี่ยวกับตำแหน่ง หน้าที่ หากมุ่งมาเพื่อทำธุระเกี่ยวแก่พระศาสนา อย่าได้ลำบากเรื่องต้อนรับ ขอบล่อยให้ท่านพักอยู่อย่างพระสามัญรูปหนึ่ง อีกประการหนึ่งท่านรู้สึกว่าการมาคราวนี้ได้รับความสะดวกใจเป็นกันเองอย่างน่าชื่นใจอย่างยิ่งกว่าการมาคราวก่อน ท่านอุปทูตไทยได้กรุณาแปลคำพูดของท่านสังฆมนตรีให้ที่ประชุมฟังพร้อมกัน เสร็จแล้วท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีได้แจ้งเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดทางเมืองไทยเกี่ยวกับความขลุกขลักในการเดินทางของท่านให้ท่านอุปทูตฟังเป็นส่วนตัว

วันอังคารที่ ๑๗ มิถุนายน

อากาศมืดตั้งแต่เช้า เหมือนจะมีฝน ซึ่งปรากฏว่าตกหนักมาหลายวันแล้ว ก่อนคณะของเราเดินทางมาถึง ท่านสังฆมนตรีกับคณะฉันอาหารแบบพม่า ออกจากที่พักราว ๑๐.๐๐ น. โดยรถยนต์ที่กระทรวงการศาสนาจัดมาไว้ให้ใช้ ๑ คัน ตรงไปยังสถานเอกอัครราชทูตไทย เพื่อแจ้งขอตัวต่อท่านอุปทูตที่จะมาฉันเพลตามคำนิมนต์ที่รับอาราธนาไว้แต่วันวานไม่ได้ เพราะไม่ทันทราบว่ นาย อุ. จันทุน และประธานสมาคมพุทธศาสนิกสัมพันธ์ นิมนต์ซ้อนไว้แต่วันวานเหมือนกัน ท่านอุปทูตมิได้แสดงความเสียใจที่ควรจะเป็นให้ปรากฏ กลับเห็นด้วยกับท่านสังฆมนตรีในข้อที่ว่า ท่านสังฆมนตรีสมควรรับนิมนต์จากชาวพม่าก่อนเพราะเขาเป็นเจ้าของบ้าน อนึ่ง การเดินทางมาของท่านสังฆมนตรีคราวนี้ ก็มีใช่เป็นทางราชการ หากสถานเอกอัครราชทูตไทยจะเข้าไปเกี่ยวข้อง ถึงกับแย่งตัวท่านสังฆมนตรีมาเสีย จะเป็นการเสียหายด้วยกันทั้งสองฝ่าย จึงขอให้ท่านสังฆมนตรีมีความสะดวกใจ เมื่อว่างจากการนิมนต์ของชาวพม่า ก็จะขอนิมนต์มารับภัตตาหารที่สถานเอกอัครราชทูตทุกเวลา พร้อมกันนี้ ท่านอุปทูตได้สั่งให้บรรดาข้าราชการไทยที่เตรียมอาหารไว้ถวายเพล นำอาหารนั้น ๆ ไปร่วมทำบุญที่บ้านนายอุ. จันทุน

ออกจากสถานเอกอัครราชทูต ท่านสังฆมนตรีไปวัดอัมพวันาราม ตั้งอยู่ไม่ไกลจากสถานเอกอัครราชทูตเท่าไรนัก เพื่อพบมหาเถระ อูยานิกะ ขอฟากผิงนักศึกษาที่พามาให้พักอยู่กับมหาเถระรูปนี้ ๑ รูป คือ สามเณรไสว

เมื่อเช้าวันมีสการมหาเถระ ท่านสังฆมนตรีนำชุดน้ำชาที่ไปจากเมืองไทย ถวาย ๑ ชุด สนทนากันอยู่ครู่หนึ่ง ท่านมหาเถระพาไปนมัสการในพระอุโบสถ ท่านสังฆมนตรีได้นำเครื่องบูชาที่ติดไปจากเมืองไทยส่วนหนึ่ง ถวายเป็นพุทธบูชาที่นี้ พระเถระของพม่า และพระเถระจากอยุธยาร่วมสวดมนต์ ทำวัตรด้วยกัน เป็นครั้งแรกที่พระอุโบสถแห่งนี้ เสร็จแล้วท่านสังฆมนตรียกปากฝาก สามเณรไสว มีความสำคัญว่า

การเดินทางมาครั้งนี้ มุ่งหมายเพื่ออนุเคราะห์พระศาสนา ได้นำนักศึกษาที่อบรมมาแล้ว ฝากไว้ให้ศึกษาด้วย ทั้งนี้ เพราะหมายใจว่า พม่ามีพุทธศาสนาเป็นหลักมั่นคงและเชื่อมั่นอยู่ แม้ใครจะไม่เห็นก็ตาม พม่ากับไทยมีพ้องคนเดียวกัน คือพระพุทเจ้า จึงใคร่ขอแบ่งผลแห่งการศึกษาและศาสนา อันเป็นคำสอนของพระพุทเจ้านั้นไปสู่ประเทศไทยบ้าง เท่าที่ท่านอาจารย์จะแบ่งปันให้ ขอให้ช่วยอบรมให้ด้วย อีกประการหนึ่งได้รับคำปวารณา จาก เซอร์ฮูตวน และ อู. จันทูน ไว้ว่า แม้ทางรัฐบาลก็จะจัดแจงให้ความอุปถัมภ์อย่างดี ข้อนี้ เป็นสิ่งน่าอนุโมทนากัน แต่ความจริง ขอถือเป็นความยินดีในขั้นต้น ด้วยว่าการปวารณาด้วยปัจจัย ๔ นั้น เป็นวัตถุอันพึงเห็นเป็นธรรมดา ภิกษุ สามเณรไปอยู่ในที่ใด ย่อมได้รับเครื่องยังชีพในที่นั้น แต่คงจะยินดีมากเป็นชั้นยอด ก็เมื่อความประสงค์ในเรื่องศาสนมรดก เพื่อให้แก่ศิษย์ที่พาเดินทางมา และการที่ต้องอดสูท่ามกลางตนเองครั้งนี้ ก็เพื่อต้องการสิ่งนี้เป็นสำคัญ

สุดท้ายท่านสังฆมนตรีแจ้งว่า พระภิกษุสามเณรที่นำมาฝากผิงครั้งนี้ ต้องการให้ศึกษาภาษาบาลีแบบพม่า ปรรณนาให้เรียนภาษาบาลีและภาษาพม่าให้แคล่วคล่อง เพื่อกลับไปทำประโยชน์แก่การศึกษาในเมืองไทย แต่จะสำเร็จได้เพียงใดนั้น ย่อมเป็นไปตามทางแห่งกรรม

ท่านมหาเถระอุยยานิก ตอบรับรองด้วยความเต็มใจ และกล่าวซ้ำซากเป็นคำเดียวว่า “ไม่ต้องวิตก ไม่ต้องวิตก”

สนทนากันอยู่พักหนึ่ง มีมหาเถระรูปหนึ่งชื่อ อุ. วิมล พุทธภาษายังกฤษคลองแคล้ว เข้ามาหาท่านสังฆมนตรีแจ้งว่า ใครจะนิมนต์ไปชมกิจการ และเยี่ยมเป็นเกียรติยศ แก่สมาคมพระพุทธรักษาระหว่างชาติ (International Buddhist Association) ซึ่งตั้งอยู่ข้างหน้าวัดอัมพวันารามนั่นเอง ท่านสังฆมนตรีแสดงความขอบคุณ และขอตัวจะมาในวันต่อไป เพราะวันนี้ ถึงเวลาจะต้องไปรับอาหารบิณฑบาตที่บ้าน นาย อุ. จันทุน

อาหารเพลที่บ้าน อุ. จันทุน เป็นการอสังคายนาดใหญ่กว่าครั้งใดที่เจ้าภาพได้กระทำถวายท่านสังฆมนตรีระหว่างอยู่ในพม่า เจ้าภาพได้นิมนต์พระมหาเถระผู้ใหญ่ของพม่ารวม ๑๑ รูป มาร่วมกับคณะของท่านสังฆมนตรี ด้วย พระมหาเถระ ๑๑ รูปนั้น เป็นที่นับถือบูชาของชาวพม่าทุกองค์ รวมทั้งมหาเถระ เจ้าอาวาสทุกแห่งที่พระภิกษุสามเณรไทย จะเข้าไปศึกษาอาศัยอยู่ด้วย

- ก่อนถึงเวลาอังคาส ท่ามกลางอุบาสกอุบาสิกา และพ่อค้าข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่เจ้าภาพเชิญมาร่วมบุญ ท่านสังฆมนตรีได้แจ้งความประสงค์ที่เดินทางมาเพื่อการศึกษา และเพื่อพุทธสัมพันธ์ อันสาวกของพระพุทธเจ้าจะพึงแสวงหาสัจธรรม และความเป็นมิตรร่วมกัน ต่อจากนั้น มีการสนทนาแลกเปลี่ยนเรื่องความสัมพันธ์ทางศาสนากันในระหว่างมหาเถระกับท่านสังฆมนตรี

มีคำพูดของมหาเถระพม่าบางรูป ที่ควรบันทึกไว้ในที่นี้ คือ

มหาเถระเจ้าอาวาสวัดเวฬุวนารามพูดว่า ความสัมพันธ์ในทางพุทธศาสนานี้ ประเทศพม่ากับลังกามีระยะไปมาหาสู่ต้องลงเรือข้ามทะเลไปไกลมาก ประเทศทั้งสองยังอดสำหรับสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาต่อกันอย่างใกล้ชิดมาตลอดประวัติศาสตร์ ส่วนพม่ากับไทยมีแผ่นดินใกล้ชิดติดกัน ไปมาหาสู่กันได้โดยง่าย แต่หาความสัมพันธ์ทางศาสนาต่อกันไม่ เพราะฉะนั้น การเดินทางมาของท่าน

สังฆมนตรีคราวนี้ จึงนับเป็นบุพพภาคที่ความสัมพันธ์ในทางศาสนาระหว่างประเทศ ได้เริ่มต้น และจะเป็นทางช่วยให้ความเริ่มต้นของสัมพันธ์ในทาง การเมืองเรียบร้อยต่อไปได้ด้วย จึงเป็นที่น่าพอใจ และควรที่เราทั้งหลายจะช่วย กันส่งเสริมให้แน่นแฟ้นต่อไป

ท่านสังฆมนตรีตอบรับความจริงนี้ และพูดว่า พิจารณาตามทางธรรม คนเราย่อมติดอดีต ติดอนาคตกันอยู่เสมอไป การติดเช่นนั้น จะทำให้ความรู้สึก เสียหาย เราทั้งหลายหาควร ติดอดีต อนาคตอย่างใดไม่ ควรมุ่งอยู่แต่ปัจจุบัน หากขึ้นติดอนาคตเช่นนั้น เราทั้งหลายจะพากันจมอยู่ และพระสงฆ์ของเราเท่านั้น ที่จะคอยสอนคนทั้งหลายมิให้ติดอดีต อนาคต และพันธะต่าง ๆ ที่กล่าวนั้นได้

ต่อจากนี้ อ. จันทุน เจ้าภาพประกาศท่ามกลางสงฆ์ถึงความยินดีต่อการเจริญ สัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาของท่านสังฆมนตรี ที่จะเป็นประโยชน์ใหญ่ต่อกิจการ บ้านเมืองในภายภาคหน้า แสดงคำปวารณาในปัจจัย ๔ ระหว่างท่านสังฆมนตรี พักอยู่ และระหว่างการศึกษาของพระภิกษุสามเณรไทยทั้งหมด นอกจากนั้น แสดงความมุ่งหมายแห่งองค์การฟื้นฟูการศาสนาในประเทศพม่า ที่กำลังจัดการ ข้าราชการไพร่ภูมิกอยู่ เพื่อให้ทันสังคายนาครั้งที่ ๖ แล้วกล่าวว่า การเดินทางมา ของท่านสังฆมนตรีคราวนี้ก็ดี การที่ท่านสังฆมนตรีนำนักศึกษามาสู่พม่าคราวนี้ก็ดี ทางคณะสงฆ์ และองค์การศาสนาของประเทศนี้ ถือเสมือนหนึ่งว่า ท่านสังฆมนตรี ได้ให้ความร่วมมือ ร่วมใจ เป็นกำลังใจก่อให้เกิดสัมพันธ์ ควรแก่งานศาสนา และ บ้านเมืองต่อไปในอนาคต

การอังกาสพระสงฆ์ที่บ้านนี้ มีพระภิกษุไทย ๓ สามเณรไทย ๑ ภิกษุเขมร ๑ และพระมหาเถระพม่าจากอารามต่าง ๆ อีก ๑๑ ผู้ถวายอาหารนอกจากเจ้าภาพ และพรรคพวก ท่านอุปทูตไทยได้ให้ข้าราชการสถานทูต มีสุบรรณ เสวตมาลย์, สนั่น นาดบัญชา กับภรรยา และคุณนวลศรี นำอาหารไทย ไปร่วมอังกาสด้วย เสร็จจากภัตติก ท่านสังฆมนตรีได้ให้เบญจศีล พระสงฆ์ไทยเจริญพระพุทธมนต์ อนุโมทนา

กลับจากบ้าน อุ. จันทุน ๑๓.๐๐ น. ถึงที่พัก ๑๔.๓๐ น. เจ้าหน้าที่กระทรวงการศาสนา นิมนต์ท่านสังฆมุนีกับคณะไปนมัสการเจดีย์สันติภาพแห่งโลก (World Peace Pagoda) ซึ่งตั้งอยู่ตำบลกาบาอ๊ะ กำหนดเป็นบริเวณทำสังคายนา พระธรรมวินัยครั้งที่ ๖ (ใน พ.ศ. ๒๕๔๖ นับเป็นครั้งที่ ๑๕ ในประวัติศาสตร์พุทธศาสนา แต่เป็นครั้งที่ ๖ ในประวัติศาสตร์พม่า) ทางทิศเหนือเมืองย่างกุ้ง ห่างจากที่พักไปราว ๙ ไมล์ ถนนที่ผ่านด้านหนึ่งเป็นเนินดิน ด้านหนึ่งเป็นสวนยาง ตัวเจดีย์ตั้งอยู่ในเนื้อที่ประมาณ ๑๓๐ เอเคอร์ (๒ ไร่ครึ่งเป็น ๑ เอเคอร์) เป็นที่สงวนที่รัฐบาลยอมยกให้เป็นທີ່ประดิษฐานพระเจดีย์ และมีโครงการจัดสร้างสังฆสมาคมมหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่ประชุมมหาบัณฑิตฝ่ายพระพุทธศาสนา จัดเป็นศูนย์กลางพุทธธรรมของประเทศ

ที่ตั้งของเจดีย์สันติภาพ แต่ก่อนเป็นที่ตั้งเจดีย์สำคัญองค์หนึ่งของพม่า ถูกสัมพันธมิตรระเบิดพังทลายเสียเมื่อคราวสงคราม เพราะทหารญี่ปุ่นได้มายึดเอาที่โดยรอบเป็นที่ตั้งค่าย เมื่อเสร็จสงคราม รัฐบาลสหภาพพม่า (Union of Burma) ได้ปรารภการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา และการจัดทำสังคายนาเป็นเบื้องต้น จึงอุทิศเงินจำนวนหนึ่งบูรณะพระเจดีย์องค์นี้ขึ้นใหม่ แล้วยกสถานที่ใหม่ทั้งหมด พูนดินให้สูงขึ้น เพื่อให้มองเห็นได้แต่ทางไกล ลงมือก่อสร้างแล้วเสร็จ เปิดเมื่อวันศุกร์ที่ ๗ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ สังเกตดูที่ตั้งอยู่บนเส้นทางสายเดียวกันระหว่างทิศเหนือกับทิศใต้ อันเป็นที่ตั้งมหาเจดีย์เกสธาดูชเวดากอง ตรงกันพอดี เมื่อยืนอยู่บนฐานของเจดีย์องค์หนึ่ง จะมองเห็นมหาเจดีย์อีกองค์หนึ่ง ระยะทางระหว่างจากเหนือไปใต้ระหว่างที่ตั้งของมหาเจดีย์ทั้งสองประมาณ ๒๐ ไมล์

มหาเจดีย์สันติภาพ กล่าวกันว่าเป็นที่บรรจุอัฐิธาตุของพระสารีบุตรและพระโมคคัลลาน์ ได้รับมาจากประเทศอินเดีย ภายใต้ศอกเจดีย์ ทำเป็นโพรง ๔ ภายในโพรงเป็นรูปเจดีย์อีกองค์หนึ่งรอบคอเจดีย์ สร้างพระพุทธรูปของพระพุทธเจ้าห้าพระองค์และพระอรหันต์ ๒๘ องค์ ข้างในองค์เจดีย์ เป็นห้องเก็บวัตถุมงคลค่า

เกี่ยวแก่พระพุทธศาสนา เช่น พระบรมสารีริกธาตุ พระทันตธาตุจำลอง พระพุทธรูป หินหยก เงิน ทองคำ พระคัมภีร์ และอื่น ๆ จำลองเป็นพิพิธภัณฑสถาน พระพุทธศาสนา ผู้รักษาแจ้งว่าห้องนี้เป็นที่เก็บของมีค่า ตามปกติไม่ยอมเปิดง่าย ๆ ถ้าไม่ใช่ราชการ พิเศษ แต่ได้เปิดให้ท่านสังฆมนตรีและคณะเข้าบูชา เขาห้ามจุดธูปเทียนข้างใน องค์เจดีย์ เกรงจะเป็นเขม่าจับให้หมอง และบางที่เกรงจะเกิดอัคคีภัยด้วย

ในบริเวณมหาเจดีย์สันติภาพ รัฐบาลตั้งกองชำระพระไตรปิฎกฝ่ายฆราวาส เพื่องานสังคายนาครั้งที่ ๖ ตามที่บันทึกมาแต่ต้น ท่านสังฆมนตรีได้เข้าไปชมกิจการ ชำระพระไตรปิฎกนี้ จึงชอบบันทึกไว้ด้วย

กองชำระพระไตรปิฎก เป็นผู้ครองเรือนทั้งหมด อยู่ภายในโรงเรือนชั้นเดียว ปั้นเป็นห้อง รว ๓๐ ห้อง มีผู้ทำงานราว ๑๐๐ คน หัวหน้ากองชำระอายุ ๗๙ ปี รูปร่างอ้วน แข็งแรง มีตำแหน่งเป็นมหาบัณฑิต เป็นชาวพม่าแท้ เคยบวชมาแล้ว ๒๕ พรรษา เป็นชาวเมืองมณฑล รองหัวหน้าเป็นชาวสิงหล เชี่ยวชาญในพระไตรปิฎก สิงหลเป็นพิเศษ รูปร่างเล็ก ๆ แต่ประเปรียว เล่าว่าอาศัยอยู่ในประเทศพม่ามา ตั้งแต่เยาว์ เดียวนี้เป็นชาวพม่าไปแล้ว นอกนั้นยังมีผู้ช่วยรอง ๆ ลงมา เลขาธุการ กองชำระ เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ ที่เข้ามาแนะนำตัวต่อท่านสังฆมนตรีอีกราว ๑๐ คน เมื่อท่านสังฆมนตรี ถามถึงอดีตแห่งชีวิต แต่ละคนแจ้งว่าเคยบวชเป็นพระกันมา คนละ ๑๐-๑๕-๒๐ ปีขึ้นไปทั้งนั้น เป็นที่น่าสังเกตว่า ส่วนมากเป็นคนเมืองพุกาม และ มณฑล ซึ่งอยู่ทางเหนือ คือเมืองหลวงเก่า สมัยที่พม่ายังไม่ได้เสียแก่อังกฤษ ทั้งนั้น และส่วนมากมีความสามารถพูดภาษาบาลีคล่องด้วยกันทุกคน

สังเกตและไต่ถามได้ความว่า กองชำระพระไตรปิฎกเป็นกองพิเศษ แยกจาก กองตรวจซึ่งประกอบด้วยพระภิกษุเป็นเอกเทศ ได้รับมอบงานจากรัฐบาลให้ ลงมือชำระเป็นเบื้องต้น เมื่อชำระเสร็จสิ้นแล้ว ส่งส่วนชำระทั้งหมดให้แก่ กองตรวจซึ่งเป็นพระภิกษุอีกต่อหนึ่ง คัมภีร์ที่ชำระถือเอาฉบับของสิงหล ฉบับของสยาม ฉบับของสมาคมบาลีปกรณ์ (Pali Text Society) และฉบับของ พม่าเอง ที่จารึกไว้ในหินอ่อน ๗๒๙ แผ่น ที่กรุงมณฑล เมื่อคราวสังคายนา

ครั้งที่ ๕ (ในประวัติศาสตร์พม่า) เป็นหลัก ส่วนพระไตรปิฎกของประเทศนอกนั้น เพียงถือเป็นเครื่องประกอบส่วนน้อย เมื่อชำระลงแบบแน่นอนแล้ว จัดพิมพ์เป็นอักษรพม่า (ภาษาบาลี) ฉบับหนึ่ง ทำเป็นอักษรโรมัน (ภาษาบาลี) อีกฉบับหนึ่ง แล้วแปลข้อความเป็นภาษาพม่าอีกหนึ่งฉบับ เสร็จแล้วแจกจ่ายไปทั่วโลก

ผู้ทำงานในกองชำระพระไตรปิฎก ได้รับเงินค่าปัญญาจากรัฐบาลเพียงพอ แก่การครองชีพ เช่น ตำแหน่งอัครมหาบัณฑิต ได้เงินเดือน ๆ ละ ๑,๐๐๐ รูปี (ราว ๓,๐๐๐ บาท) คนอื่น ๆ ที่รองลงมา ก็ได้รับเพียงพอทุกคน ไม่ต้องเดือดร้อน กระวนกระวายหาอาชีพอื่นทำต่อไปอีก นอกนั้นรัฐบาลยังคอยสอดส่องความทุกข์ สุขทางครอบครัว การเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่ยอมให้เดือดร้อน ตลอดจนการเดินทางมายัง สถานที่ชำระ ถ้าผู้ใดอยู่ไกลออกไป ก็จัดหาพาหนะ รับส่งให้หมดสิ้น เจ้าหน้าที่ กองเลขานุการแจ้งว่า รัฐบาลต้องจ่ายเงินให้แก่กองชำระพระไตรปิฎก ๕๔,๐๐๐ รูปี (ราว ๑๔๒,๐๐๐ บาท) จำนวนเงินนี้คาดว่าจะอยู่ในงบประมาณการสังคายนา ที่รัฐบาลอนุมัติให้มาแล้ว ๔๐ ล้านบาท (ราว ๑๒๐ ล้านบาท) กองชำระฝ่ายฆราวาสนี้ กะว่าจะให้เสร็จทันออกพรรษา และกะว่าการชำระครั้งสองของพระภิกษุจะสำเร็จ พอดีทันงานเริ่มสังคายนา ในวันวิสาขะ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ (ปีที่พิมพ์ หนังสือคราวแรก)

ท่านสังฆมนตรีกับคณะออกจากเจดีย์สันติภาพราว ๑๖.๓๐ น. ตรงไป นมัสการมหาเจดีย์ชเวดากอง ซึ่งตั้งอยู่บนเนินเขาสิงคุตร บริเวณกลางใจเมืองอย่างกึ่ง ฆนระถวิ้งมองไปทางเหนือครั้งหนึ่ง ทางใต้ครั้งหนึ่ง ทำให้รู้สึกว้า มหาเจดีย์ทั้งสอง เป็นเจดีย์ทอง คือมหาเจดีย์ชเวดากององค์หนึ่ง และเป็นเจดีย์เงิน คือมหาเจดีย์ สันติภาพ (ซึ่งโบกปูนขาวทั้งองค์) องค์หนึ่งเหมือนหนึ่งเป็นมหาเจดีย์ฝาแฝด คู่บ้าน คู่เมืองด้วยกันทั้งคู่

ผู้นำ พาท่านสังฆมนตรีกับคณะขึ้นนมัสการพระมหาเจดีย์ทางด้านใต้ คือ ด้านถนนปาโกด้านเป็นทางกว้างเป็นทางขึ้นของประชาชนทั่วไป ก่อนจะขึ้นสู่อุजार

ของมหาเจดีย์ต้องถอดรองเท้าและถุงเท้าทั้งหมด พี่ระลึกไว้ด้วยว่า ในประเทศพม่านั้น ก่อนจะเข้าสู่อุปัชฌาย์ของปูชนียสถาน เช่น อุปัชฌาย์วัด ทุกคนต้องถอดรองเท้าและถุงเท้าออกสิ้นเชิง ถ้าหาไม่ พม่าถือเป็นการไม่แสดงความเคารพ ผิดธรรมเนียมของชาติ ควรแก่การติเตียน

ขณะท่านสังฆมนตรีไปถึง คงจะมีคนรู้จักกันโดยมาก จึงเห็นอุบาสกอุบาสิกา มายืนเรียงรายคอยกราบไหว้บูชาพระภิกษุ คณะของท่านสังฆมนตรีซึ่งไปจากเมืองไทย ท่านเซอร์ อุ.เต็งหม่อง ประธานศาลฎีกา เป็นหัวหน้าใหญ่ดูแลรักษาพระมหาเจดีย์อยู่ในขณะนั้น ได้จัดขบวนช้างและขบวนม้า มารับท่านสังฆมนตรี ตั้งแต่เชิงบันไดทางเข้าไปจนถึงลานพระเจดีย์ กะว่าต้องเดินไปตามชั้นบันไดประมาณ ๕๐๐ ชั้น ทั้งสองข้างทาง นอกจากมีคนคอยมาไหว้พระไทย ยังมีร้านขายของเครื่องบูชา ดอกไม้ ธูปเทียน หนังสือ และของที่ระลึกต่าง ๆ ตลอดทาง มองดูคนขอทาน และคนเป็นโรคติดต่อซึ่งเข้าใจว่าจะมีเช่นที่เชิงบันไดพระพุทธรูป จังหวัดสระบุรี และที่มหาเจดีย์ภูเขาทองของเรา ก็ไม่ได้เห็น และตลอดเวลาที่อยู่ในประเทศพม่า ไม่เคยพบคนขอทาน

ท่านสังฆมนตรี พาคณะพระภิกษุสามเณรที่ติดตามเดินทักษิณาวรรตมหาเจดีย์ ๑ รอบ แล้วสวดอภิวารจนาถา นมัสการพระมหาเจดีย์ ดอกไม้สดหลายชนิด และเครื่องบูชาต่าง ๆ ที่อุบาสกอุบาสิกา และท่านอุปัชฌาย์พม่าประจำประเทศไทยจัดถวาย ไปจากเมืองไทย ท่านสังฆมนตรีถวายเป็นพุทธรูปบูชาที่มหาเจดีย์สันติภาพ และที่มหาเจดีย์เกษราตุชเวดากองนี้ทั้งหมด

เสร็จจมนมัสการ ท่านสังฆมนตรีปราศรัยกับท่านเซอร์ อุ.เต็งหม่อง หัวหน้าผู้รักษามลประโยชน์ของมหาเจดีย์ ถึงเรื่องการซ่อมแซมต่อไปว่า ควรจะรักษาศิลปของพม่าแต่เดิมไว้ให้ได้ ขออย่าคำนึงถึงแบบอย่างตะวันตก และกล่าวว่า แบบอย่างของตะวันตกปัจจุบันนี้ ได้ทำให้เด็กหนุ่มสมัยใหม่ มีจิตใจเสื่อมโทรมไปเป็นอันมากแล้ว ขอให้เจ้าหน้าที่ของมหาเจดีย์ช่วยคำนึงถึงเหตุนี้ด้วย

ต่อจากนั้น **อ. จันทุน** ซึ่งเป็นผู้นำ พาท่านสังฆมนตรีกับคณะไปนมัสการมหาเถรรูปหนึ่ง เป็นเถระผู้ใหญ่ มีคนนับถือทั่วประเทศพม่า รัฐบาลนิมนต์มาจากสำนักบณฺฑูหาแห่งหนึ่งทางกรุงมณฑล เพื่อขอให้ร่วมงานการสังคายนาครั้งที่ ๖ มหาเถรรูปนี้เรียกกันว่า **พระมหามุนี** มีอายุ ๘๐ ปี ชรามากแล้ว แต่ลักษณะยังอ้วนขาวแข็งแรงสดชื่นอยู่ ดูเป็นผู้มีใจเย็น ทรงคุณวิทยา มีอารมณ์เรียบ น่ารัก นามูชา อย่างยิ่ง ที่พักของท่านมหาเถระ ไม่ได้ความว่าเป็นวัดซื้อใดชื่อหนึ่งโดยเฉพาะ หากเป็นแต่พุทธสถาน อยู่ภายในบริเวณของมหาเจดีย์ชเวดากอง ตั้งอยู่ที่ลานเจดีย์ชั้นล่างไปข้างตะวันตก มองเห็นได้ชื่อว่า “คณะพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (World’s Fellowship Buddhist Council) จึงเข้าใจว่าสถานที่นั้น คงเป็นสำนักชั่วคราวขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ในเกาะลังกา เหมือนกับที่มีสาขาอยู่ในเมืองไทย บริเวณพุทธสถานแห่งนี้ เป็นตึกปูนไม้ยาวใหญ่ชั้นเดียว ท่านมหามุนีเถระพำนักอยู่ด้านหนึ่งของโรงเรียนแห่งนี้

มีพระภิกษุหนุ่มนามว่า ไกวิโท กับเพื่อนภิกษุอีก ๓ รูป ทราบว่าเป็นเลขานุการส่วนตัวหรือเป็นอุปฐากของท่านมหามุนี และคณะอุบาสกหลายคนออกมาต้อนรับ นำท่านสังฆมนตรีเดินผ่านเข้าสู่ห้องโถงใหญ่ภายในตัวตึก แล้วเลี้ยวซ้ายถึงบริเวณที่พักของท่านมหามุนี

ท่านมหามุนี ห่มจีวรสีกรัก ขับกับผิวนขาวของร่างกาย จึงมองเห็นถนัดแต่ไกล นั่งคอยครึ่งพักอยู่บนเก้าอี้ซึ่งทำด้วยไม้ ท่านสังฆมนตรีตรงเข้าไปกราบแทบเท้าด้วยความเคารพ ท่านมหามุนียื่นมือเข้ามาจับที่ไหล่ อันเป็นเครื่องหมายแสดงความพอใจและรักใคร่ เหมือนพ่อแม่ที่แสดงความยินดีต่อลูกหลาน ผู้เดินทางมาจากทางไกล และคงแสดงเมตตาจับอยู่ที่ไหล่ ของท่านสังฆมนตรีอย่างนั้น ไม่ยอมปล่อย จนกระทั่งกราบลากลับ

ท่านมหามุนี ปราศรัยไต่ถามทุกข์ภัยในการเดินทาง การพักอยู่ อายุ พรรษา ตำแหน่ง ฐานะที่มีอยู่ในเมืองไทย ว่าเป็นใหญ่ที่เท่าไรในเมืองไทย และถามถึงความ

ประสงค์อย่างไรที่อุตสาหะเดินทางมาจนถึงประเทศพม่า เมื่อได้ทราบความประสงค์การเดินทางเป็นเรื่องส่วนตัวของท่านสังฆมนตรี และความเป็นไปของคณะสงฆ์ในเมืองไทย ซึ่งท่านสังฆมนตรีเล่าถวายให้ฟังแล้ว ท่านมหามุนีก็แสดงความพอใจในกิจการของคณะสงฆ์ไทย และความเป็นเอกราชของไทยที่ดำรงอยู่มาได้

ตอนหนึ่ง ท่านมหามุนีถามท่านสังฆมนตรีว่า ไทยรักษาเอกราชไว้ได้เพราะอะไร ? ท่านสังฆมนตรีตอบว่า เป็นเพราะบุญ ท่านมหามุนีสงสัยคำตอบ จึงซักว่าที่กล่าวว่าเป็นเพราะบุญ นั้น ใครเล่าเป็นผู้มีบุญ องค์พระมหากษัตริย์ ผู้เป็นอัครศาสนูปถัมภก เป็นผู้มีบุญอย่างนั้นหรือ หรือว่าคนไทยเป็นผู้มีบุญ ท่านสังฆมนตรีตอบถวายว่า มิใช่ใครเป็นผู้มีบุญโดยเฉพาะ ทั้งองค์พระมหากษัตริย์ ทั้งราษฎร พสกนิกรของพระองค์มีบุญร่วมกัน อาศัยซึ่งกันและกัน หาใช่ผู้ใดมีบุญเป็นโดยเอกเทศไม่ ก่อนกราบลากลับ ท่านสังฆมนตรีขอเครื่องระลึกอย่างหนึ่ง เพื่อนำฝากคนไทย ท่านมหามุนีจึงให้เมตตาธรรมแก่ท่านสังฆมนตรี

ใกล้บริเวณที่พักของท่านมหามุนี ออกมาข้างหน้า มีโรงธรรม บริเวณกว้างใหญ่คาดว่าบรรจุคนไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ คน ก่อสร้างด้วยไม้มีด้ายพื้น นอกจากส่วนอันเป็นที่เทศนา และส่วนซึ่งเป็นที่นั่งของพระภิกษุสงฆ์เท่านั้น ท่านสังฆมนตรีถือโอกาสเข้าเยี่ยมธรรมศาลาแห่งนี้ และได้เทศนาแก่อุบาสกอุบาสิกาที่มาประชุมอยู่ที่นี่ประมาณ ๑,๐๐๐ คน

ได้ความว่าธรรมศาลาแห่งนี้เพิ่งตั้งขึ้น ตั้งแต่ท่านมหามุนีเดินทางจากมณฑลเลมาพักอยู่ที่นี้ราว ๖ เดือนมาแล้ว ตามปกติ ท่านมหามุนีเทศนาสั่งสอนแก่คนเหล่านั้น เวลา ๑๙.๐๐ น. ทุกวัน วันละ ๒ ชั่วโมง ถ้าเป็นวันพระ ว่ามีคนมาฟังธรรมถึง ๕,๐๐๐ คน วันปกติเช่นวันที่ได้เห็นมีประมาณ ๒๐๐ คน ต้องใช้ขยายเสียง จึงจะฟังกันได้ทั่วถึง

ได้เห็นพระมหามุนีแสดงธรรมวันนี้ เห็นแปลกอย่างหนึ่ง ตามปกติท่านเป็นผู้ชราเดินประคองตัวคนเดียวไม่ได้ ต้องมีศิษย์เดินให้เกาะค้อมาทั้งสองข้าง เมื่อมา

ถึงที่แสดงธรรมก็หักทลายปราศรัยอุบาสกอุบาสิกาเป็นธรรมเนียมก่อน แล้วลงมือเทศนา ไม่มีการขอศีลและให้ศีล เห็นจะเป็นเพราะเทศน์กันทุกวันและมาฟังกันอยู่ทุกวัน ให้ศีลกันครั้งเดียวเช่นในวันพระก็คงจะพอกระมัง เทศนาของท่านมหามุนีนั้นมีเจ้าหน้าที่อัดใส่เส้นลวดไว้ และอัดทุกครั้งตลอด ๖ เดือน ที่ล่วงมาแล้ว ท่านเทศนาปากเปล่า พุดเสียงเรียบเสมอกัน พุดได้ติดกันไม่เว้น และพุดอยู่อย่างนั้นราวชั่วโมงเศษ ระหว่างเทศนาได้แสดงภาพเป็นทำนองทัศนศึกษาให้เห็นภาพเป็นจริงด้วยตาตนเอง ภาพที่แสดงประกอบเทศนาวันนั้น ได้ความว่าเป็นเทศนาเรื่องบุญญิตีหรือ สมมุติ

ระหว่างเทศนา เห็นแปลกอีกอย่างหนึ่งคือ ผู้เทศนาหยุดถามผู้ฟังเป็นครั้ง ๆ ผู้ฟังเมื่อได้ยินคำถาม ก็ร้องรับเป็นคำตอบขึ้นพร้อมกัน มีความอย่างเดียวกัน ทำนองเดียวกับร้องสาธุของเรา ฟังเสียงดังลั่นโรงธรรมไปหมด บางขณะระหว่างเทศนายังไม่จบ ผู้เทศนาลุกออกจากธรรมาสน์ เดินไปตามยกพื้นที่ตั้งยื่นเข้าไปในหมู่คนฟัง ท่านมหามุนีมองดูทางซ้ายขวา ใต้ถามหัวข้อธรรมไปด้วย พิธีเทศนาอย่างนี้ ว่าไม่ค่อยมีในหมู่พระเถระชั้นผู้น้อย หรือในที่ที่คนฟังน้อย

เห็นแล้วให้รู้สึกว่ เป็นพิธีทำให้ผู้สอนกับผู้รับสอนได้เข้าใจลัดเกิดความสนิทสนมทางใจ จึงให้เลื่อมใสเพื่อรับรสพระธรรมมากขึ้น ท่านสังฆมนตรีออกจากบริเวณมหาเจดีย์ชเวดากอง ราว ๒๑.๓๐ น.

วันพุธที่ ๑๘ มิถุนายน

เช้าวันนี้ ฝนตก ๆ หยุด ๆ เกือบเป็นฝนตกพรำตลอดวัน ท่านสังฆมนตรีกับคณะไปวัดพระยาเจี๊ไต๋ อันเป็นสำนักศึกษาใหญ่ทางคันถธุระอีกแห่งหนึ่งของพม่าทางทิศตะวันตก ด้วยความประสงค์จะนำพระมหาบัพัณเฑาะฐศึกษาไว้ยังสำนักแห่งนี้

ท่านมหาเถระผู้เป็นเจ้าอาวาสอายุราว ๕๐ ปี ดูยังหนุ่มแข็งแรง เป็นมหาเถระที่เคยชอบพอกับท่านสังฆมนตรีมาแต่คราวที่ท่านเดินทางนำพระไตรปิฎกมาพม่าเมื่อปีกลาย ขณะไปถึงท่านมหาเถระไม่อยู่ ทราบว่าออกไปสอนธรรมตามเวลาแก่พระภิกษุสามเณร

พอทราบว่าท่านสังฆมนตรีไปนมัสการ กัลละฐะนั้นไปหาท่านสังฆมนตรีนำเครื่องชุดน้ำชาถวายท่านมหาเถระ ๑ ชุด เช่นเดียวกับที่ได้ถวายพระมหาเถระที่วัดอัมพวันาราม สังเกตเห็นท่านมหาเถระทั้งสองอาวาส เมื่อรับชุดน้ำชาแล้วมีความสนใจและถามถึงวิธีใช้ ที่ต้องเป็นดังนี้ เพราะพระสงฆ์พม่าไม่มีเครื่องใช้ที่งดงามมีราคาเช่นเครื่องชุดน้ำชา เหมือนกับที่พระสงฆ์ไทยมี แต่ละวัดแต่ละแห่งที่ผ่านไป เห็นใช้ถ้วยน้ำชาเป็นถ้วยเล็ก ๆ ทำในพม่าคล้ายถ้วยน้ำพริกเหมือนกันหมดไม่ว่าเจ้าอาวาสหรือลูกวัด ได้รับความอีกอย่างหนึ่งว่า พระพม่าไม่ค่อยฉันทน้ำชา จึงไม่ค่อยได้เอาใจใส่ในภาชนะประเภทนี้ สุดแต่มีอยู่ ก็ใช้กันไป ไม่กำหนดถึงความสะอาดหรือความงามของเครื่องใช้

วัดพะยาจีได้เป็นวัดใหญ่ ตั้งอยู่บนเนินไม้แออัดเหมือนวัดอัมพวันาราม ที่ไปมาเมื่อเข้าวัน มองจากเนินเห็นเมืองอย่างกุ่ม ๔ ทิศ ดูจะเหมาะแก่การเป็นสถานศึกษามีโรงเรียนใหญ่ ๒-๓ หลัง ในวัดนี้ตั้งอยู่บนเนินทราย อากาศ และทิวทัศน์ดีกว่าวัดแห่งใดที่ผ่านมา

ท่านสังฆมนตรี บรรณเรื่องสำนักศึกษาแก่ท่านมหาเถระว่า ครั้งแรกจะให้อยู่รวมศึกษาที่วัดสาสนนุคหะ ๑ รูป และที่วัดอัมพวันาราม ๒ รูป แต่รู้สึกว่าการอยู่รวมกันจะเสียประโยชน์แห่งการเล่าเรียน โดยเฉพาะคือการเรียนภาษาพม่าและภาษาบาลี เกรงว่าจะมั่วแต่พูดภาษาของตัวกันเสีย จึงตกลงให้แยก และขอแยกรูปหนึ่งฝากไว้ที่นี้ คือพระมหาบำเพ็ญ ท่านมหาเถระเจ้าอาวาสแสดงอาการต้อนรับด้วยความยินดี และปรารถนาใครจะส่งพระที่ได้อบรมดีแล้วไปศึกษาในเมืองไทยบ้าง เพื่อเป็นการตอบแทนความสัมพันธ์ ที่ท่านสังฆมนตรีได้อุตสาหะส่งนักศึกษามา

เสร็จจากการฝากฝัง ท่านสังฆมนตรีได้ปรารภถึงการศึกษาคันถธุระภายในวัด ท่านมหาเถระกรุณาเล่าให้ฟังว่า ที่วัดนี้มีพระภิกษุสามเณรร่วมศึกษากันอยู่ถึง ๕๓๐ รูปเศษ ฟังแล้วรู้สึกตกใจ เพราะคาดไม่ถึงว่าจะมีจำนวนมากมายังเพียงนั้น ดุสถานที่เรียนก็มองไม่เห็น นอกจากโรงเรียนสร้างกันขึ้นใหม่เพียง ๒ หลัง ภายหลัง ได้ความว่าภิกษุสามเณรพม่าเรียนกันตามหน้ากุฏิของตนส่วนหนึ่ง และไปเรียนที่โรงเรียนอีกส่วนหนึ่ง บทเรียนใดที่ไม่สำคัญอาจารย์ให้บทเรียนนั้นไว้แล้ว อาจารย์ไปสอนที่อื่นต่อ ๆ ไป ส่วนพวกที่ไปเรียนในโรงเรียนนั้นเล่า ก็ทำกันเป็นผลัด ในวันหนึ่ง ๆ ท่านมหาเถระบอกว่า มีเรียนกันถึง ๔ เวลา ดูเป็นงานหนักไม่ใช่เล่น แต่ก็ยังอุตส่าห์ทำกันได้เพื่อประโยชน์ของพระศาสนา

ตอนหนึ่ง ท่านสังฆมนตรีได้ถามถึงเรื่องนิกายของคณะสงฆ์พม่า ท่านมหาเถระกรุณาเล่าให้ฟังว่า ขณะนี้มีนิกายสงฆ์พม่าอยู่ ๓ นิกาย ด้วยกัน คือ สุธรรมนิกาย ขเวคยีนิกาย และทวารนิกาย

ประวัติความเป็นมาของนิกายทั้ง ๓ เท่าที่ได้ฟังท่านมหาเถระเล่า มีดังนี้
 สุธรรมนิกาย เป็นฝ่ายพระสงฆ์ใหญ่ ผู้ไม่นิยมนับถือพระวินัยอย่างเคร่งครัด ตั้งชื่อนิกายเอาตามชื่อสุธรรมศาลา ที่พระเจ้ามินดงทรงรับสั่งให้สร้างเป็นที่ประชุมสงฆ์ เพื่อให้พระสงฆ์รวมการแตกแยกทั้งหลายเข้าเป็นอันเดียวกัน นิกายนี้เห็นจะเทียบได้ทำนองเดียวกับมหานิกายของเรา เพราะเป็นพระสงฆ์ใหญ่ และไม่สู้เคร่งครัด

ขเวคยีนิกาย นิกายนี้ตั้งตามชื่อของท่านสังฆราชองค์หนึ่งชื่อ คยีน ผู้แตกแยกออกจากสุธรรมนิกาย นับถือวินัยเคร่งครัด เช่นห้ามมิให้พระเป็นหมอดู ห้ามมิให้รับเงิน มิให้ซื้อขาย มิให้สวมรองเท้าในอุปัชฌารวัด และมีให้ฉันหมากในเวลานอกเพลเป็นต้น นิกายนี้เป็นพระสงฆ์หมุ่่น้อย ทำนองพระนิกายธรรมยุติกของไทย

ทวารนิกาย นิกายนี้ตามคำมหาเถระเล่าว่า พระภิกษุในนิกาย แต่เดิมมา เวลาบูชาพระรัตนตรัยเปล่งเสียงว่า กายประณาม วชิประณาม และมนโประณาม ผู้ตั้งนิกายใหม่ ให้เปลี่ยนคำเปล่งบูชาขึ้นว่า กายทวาร วชิทวาร และมนทวาร นิกายนี้จึงชื่อว่าทวารนิกาย เกิดขึ้นเมื่อเสียพม่าใต้ให้แก่อังกฤษแล้ว ผู้ตั้งนิกาย ชื่อ อุ อุกยสมาลา ชาวเมืองหินสตะ จากเมืองย่างกุ้ง ไปทางทิศตะวันตกราว ๑๐๐ ไมล์

ออกจากวัดพระยาจีใต้ เวลา ๑๐.๔๕ น. ท่านสังฆมนตรีพร้อมด้วยคณะ ไปฉันอาหารเพลที่บ้านนาย อุ. บาติน พ่อค้าไม้และข้าวสาร เป็นคหบดีใหญ่ มีภิกษุชั้นผู้ใหญ่พมามาร่วมฉันด้วย ๕ รูป ในจำนวน ๗ รูป ที่เป็นผู้ชำนาญในโอวาทา-นุสาสนี เป็นผู้แทนของกลุ่มมหาเถระ ๖๐ รูป ซึ่งเป็นกรรมการที่รัฐบาลนิมนต์ มาประชุมทำสังคายนาครั้งที่ ๖ เมื่อเสร็จฉัน ภิกษุพม่าสวดอนุโมทนา ท่านสังฆมนตรีให้ศิษย์ที่ติดตามอาราธนาศีล แล้วอนุโมทนาก่อนกลับ ท่านสังฆมนตรี ออกปากฝาก สามเณรไสว แก่อุ. บาติน ผู้เป็นเจ้าภาพในวันนี้

ขอบันทึกเพิ่มเติมไว้ในที่นี้ว่า การเดินทางไปพม่าคราวนี้ ท่านสังฆมนตรีได้สั่งให้ช่างจัดหล่อพระพุทธรูปจำลอง รูปพระแก้วมรกต และ รอยพระพุทธรูปาทิตไปประมาณ ๒๐๐ องค์ นอกนั้นมีภาพรูปพระมหาเวสสันดรชาดก และภาพปูชนียวัตถุโบราณสถานในเมืองไทยติดไปอีกเป็นจำนวนร้อย เมื่อไปถึงที่ใด ท่านสังฆมนตรี กรุณานำสิ่งของเหล่านี้ออกถวายและแจกในที่นั้น เพื่อเป็นเครื่องระลึกและเป็นทางเจริญศรัทธาปสาทะแก่ชาวพม่าเป็นอันมาก

กลางวัน พักผ่อนถึงเวลา ๑๖.๐๐ น. ท่านสังฆมนตรีไปวัดพะยาจีใต้อีกครั้งหนึ่ง เพื่อดูการสอนพระธรรมวินัยของพระมหาเถระ และดูการประชุมครูธรรมวินัยซึ่งเป็นพระภิกษุมีจำนวน ๕๐ รูป ของอาวาสนี้ สังเกตเห็นได้ว่าไม่ว่าท่านสังฆมนตรีจะไปอยู่ที่ใด ก็มักมีพระภิกษุสามเณรในที่นั้นชอบมาดูความเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ไทยอยู่แน่นขนัดทุกคราวทุกแห่ง แม้ว่าบางแห่งบางที่ ท่านสังฆมนตรี

จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องของพระศาสนา การศึกษาเล่าเรียน ระเบียบ การปกครอง และการสร้างวัดวาอารามอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นเวลานานก็ดี พระภิกษุ สามเณรพม่าเหล่านั้นก็ทนนั่งแสดงความเอาใจใส่ แสดงความเคารพอยู่มิได้เสื่อม สักแห่งเดียว เช่นวันนี้เป็นต้น ท่านสังฆมนตรี สนทนากิจการของพระศาสนาของท่าน มหาเถระอยู่จนใกล้ค่ำ พระภิกษุสามเณรพม่าเหล่านั้นก็ไม่ยอมห่าง ทำให้รู้สึกว่าการเดินทางมาพม่าของท่านสังฆมนตรีคราวนี้ เป็นที่เอาใจใส่ของพระภิกษุสามเณร พม่า และอุบาสกอุบาสิกา คล้ายกับว่าเป็นภาพครั้งแรกที่เขาเพิ่งพบได้ในประวัติ การศาสนาของเขา และอาจไม่มีหวังว่า จะได้พบปะต่อไปอีกเมื่อไร จึงเป็นภาพที่ น่าสำนึก และน่าชื่นใจ

กลับจากบ้าน อุ. บาติน มีเวลาเหลืออยู่ยังไม่ใกล้ค่ำ ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรี ได้อนุญาตให้ศิษย์เที่ยวดูเมือง ใช้เวลาราว ๓ ชั่วโมง เที่ยวดูเมืองอย่างกุ่ม ขอบันทีก ไว้เท่าที่เห็นในรายงานนี้

เมืองอย่างกุ่มนั้น จริงอยู่เมื่อเทียบกับเมืองอื่น ๆ ของพม่าทางเหนือ เช่น **มัณฑเล** จะเห็นว่าเป็นที่ราบลาดลงสู่แอ่ง แต่กระนั้นก็ยังอยู่ที่เชิงแผ่นดินอันเป็น เนินสูงอยู่นั่นเอง เป็นที่กล่าวนี้ชื่อว่า สิงคุตระ ยอดเนินคือที่ตั้งมหาเจดีย์เกสธาดู ขเวดากอง เมื่อยืนอยู่ในที่ใดที่หนึ่งในเมืองอย่างกุ่มแล้ว ก็จะได้เห็นมหาเจดีย์นั้นตั้งอยู่ใน ที่สูง เด่นกว่าเจดีย์องค์ใด

อาศัยที่แผ่นดินเมืองอย่างกุ่มเป็นเนิน ถนนหนทางจึงเป็นหลืบและราบ บางแห่ง วกเว้าเข้าสู่ทะเลสาบ ซึ่งมีอยู่เป็นแห่ง ๆ ในตัวเมือง เช่น ทะเลสาบวิคตอเรีย กว้างใหญ่ มีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า ๒-๓ ไร่ร้อยไม่ เป็นทะเลสาบมีชื่อเป็นแหล่งสำราญของนักท่องเที่ยว ทั้งหลาย ทะเลสาบวิคตอเรียตั้งอยู่ระหว่างทางจากสนามบินมิงคลาดอน จะเข้ามา สู่ตัวเมือง มองดูรูปถนนที่ตัดตามความสูงต่ำของแผ่นดิน จึงรู้สึกเหมือนหนึ่งถนนนั้น ตัดเข้าไปสู่ช่องป่าทั้งสองข้างทางมีพืชพันธุ์นานาชนิด ขึ้นปกคลุมเขียวชอุ่มโดยตลอด ทำให้เกิดความรู้สึกขณะผ่าน เปลี่ยนไปทุกขณะไม่น่าเบื่อหน่าย ผู้ที่เคยเที่ยวเมือง

ในเกาะอังกฤษและเกาะญี่ปุ่น จะเห็นว่าถนนในย่างกุ้งมีส่วนคล้ายอยู่หลายตอน ถนนตามที่ราบ อังกฤษได้ลาดยางทำอย่างกว้างขวางไว้แทบทุกสาย อนึ่ง ด้วยเหตุที่ย่างกุ้งเป็นเมืองตั้งใหม่ ในสมัยอังกฤษปกครอง อังกฤษจึงวางแผนผัง เมืองเป็นแบบโปร่ง ตัดถนนให้เป็นระเบียบเสียก่อนแล้วจึงสร้างเมือง ดังนั้น เมืองย่างกุ้งจึงไม่แออัด มีระเบียบ ไม่มีซอกมุมที่สกปรกซ่อนอยู่เบื้องหลังตึกใหญ่ ถ้าจะมีสิ่งใดไม่สะอาดตา สิ่งนั้นก็มิให้เห็นอยู่ข้างหน้า มิได้ซ่อนอยู่ข้างหลังเหมือนกรุงเทพฯ

ย่างกุ้งมีพลเมืองราว ๒ แสนคน อยู่ภายในเนื้อที่ไม่น้อยกว่ากรุงเทพฯ ดังนั้น ความแออัดจึงไม่มี เมื่อแล่นรถไปตามถนนสายสำคัญต่าง ๆ มองเห็นตึกกรามบ้านเรือนที่อังกฤษสร้างไว้ให้โตใหญ่ทั้งนั้น แต่ก็มีตึกที่ทำการมากแห่ง ซึ่งเมื่ออังกฤษออกจากพม่าไปแล้ว พวกก็เอายอดแหลมตามแบบปราสาทของตนมาต่อยอดตึกของอังกฤษ กลายเป็นตึกแบบพม่าปนฝรั่ง บางแห่งตามถนนบางสายที่ควรจะอวดชาวต่างประเทศได้ แต่กลับมีบ้านเล็กเรือนน้อยออกมาปลุกกันอยู่โดยเปิดเผย ทำให้เสียความงามไปเป็นอันมาก ความจริงปรากฏว่า คนเหล่านี้ต้องหนีภัยการเมือง คือ กบฏชายแดนเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองหลวง อย่างไรก็ตาม ถ้าหากว่าพม่าไม่สามารถรักษาระเบียบเดิมที่อังกฤษวางไว้ให้ได้แล้ว ความงามและความสะอาดของย่างกุ้งก็จะเสียไป น่าเสียดายอยู่

ย่างกุ้ง มีที่เที่ยวน้อยสำหรับคนชอบสนุก ย่างกุ้งไม่มีสถานอบายมุข กลิ่นกလာดเหมือนในกรุงเทพฯ นักสุราจะหาสุราดื่มได้ยาก นักเดินร่ำจะหาที่ยืดแข้งยืดขาเกือบไม่ได้ นอกจากตามไฮเต็ลใหญ่ ๆ, ร้านตัดผม ร้านเครื่องสำอาง มีเกือบนับได้ เดินไปตามถนนไม่ต้องกลัวรถจะชน เพราะรถยนต์มีน้อยเหลือเกิน นอกจากนั้นการจราจรบางแห่งเป็นแบบ One way traffic มุมถนนบางสายมีป้ายบอกว่า ที่นี่ได้มีรถยนต์ชนคนตายหรือภัยจากการขับซี้รถยนต์อื่น ๆ เมื่อปีนั้นเดือนนั้น รวมแล้วเท่านั้นราย ป้ายนั้นยกขึ้นเป็นป้ายใหญ่ ให้มองเห็นเป็นเครื่องหมายสำหรับผู้ใช้ยานพาหนะอยู่เสมอ

การจัดตลาด เจ้าหน้าที่ทำไว้เป็นแผนก เช่น ตลาดสด ตลาดแห้ง ตลาดผ้า ตลาดแขก ตลาดจีน ไม่อยู่รวมกัน ตามร้านตลาดนั้น ๆ มีเครื่องหมายให้เราเห็นว่า อาชีพของแขกขึ้นหน้าอาชีพชาวพม่า แต่ไม่สมกับที่กล่าวกันว่า ถ้าจะไปดูแขก ให้ไปดูเมืองพม่า (ถ้าจะดูจีนให้ไปดูเมืองไทย) เพราะว่าแขกที่กล่าวว่า มีมากในเมืองพมานั้น จะเทียบกับจำนวนคนจีนในกรุงเทพฯ ๆ ไม่ได้เลย อนึ่ง มีเสียงว่า หัวใจเศรษฐกิจของพม่าแขกเป็นผู้ถืออยู่ในเมืองไทย เราได้เคยเห็นจีนเป็นเจ้าของตลาดมาอย่างไร ในอย่างกึ่ง เราก็ได้เห็นแขกเป็นเจ้าของตลาดอยู่อย่างนั้น ในเมืองไทย สกปรก เพราะคนจีนจะมองไปทางไหนเห็นมีแต่คนจีน และเห็นข้าบกอง ฉันทใด ในอย่างกึ่งจะได้เห็นความวุ่นวายของแขกและวัดศาสนาของแขกเช่นเดียวกัน ตามสถานที่ที่รกร้าง หรืออุปการของที่ทำการหลายแห่ง มีพวกแขกกาลังค์เข้าไป บำเพ็ญพรตกันอยู่เต็มไปหมด ตามถนนบางสายอำนาจ้วของแขกยังเห็น เดินผ่านพ่านอยู่มากเหมือนในกรุงเตลีส เมืองหลวงของอินเดีย และยังมีกลิ่นเนย กลิ่นน้ำมันตานี ให้เราดมอยู่ได้ทั่วเมืองอย่างกึ่ง

ภาพที่ได้เห็นในเมืองอย่างกึ่งอีกภาพหนึ่งคือ เรื่องเจดีย์ที่มีคนชอบพูดกันว่า ถ้าไปพม่าจะได้เห็นเป็นเมืองของเจดีย์ จนฝรั่งเอาไปเขียนรับรองไว้ว่า เป็นดินแดนของเจดีย์จริง ๆ ในข้อนี้ ขอบันทึกว่า ถ้าเพียงไปเห็นเมืองอย่างกึ่งจะไม่ได้เห็นเจดีย์มากอย่างที่เขาวานั้น ที่ฝรั่งเอาไปเขียนว่าพม่าคือดินแดนแห่งเจดีย์ เห็นจะหมายเอา ที่กรุงมณฑลเมืองหลวงเก่าหรือที่เมืองพุกาม ที่มณฑลเมืงพระเจดีย์ไม่น้อยกว่า ๒ แสนองค์ เจดีย์เหล่านั้น บรรดาภิกษุและคฤหบดีสร้างกันไว้ เพื่อส่งเสริมบารมีของตน เช่น ภิกษุที่กรุงศรีอยุธยาชอบสร้างวัดเป็นต้น เจดีย์ที่กรุงมณฑลเลบางแห่ง สร้างกันไว้เป็นกลุ่ม ถึงกับว่าเวลาฝนตก เข้าไปอยู่ในกลุ่มเจดีย์นั้นแล้ว เม็ดฝนไม่สามารถตกลงมาเปียกได้ ฝรั่งและคนทั้งหลายจึงเอาภาพของมณฑลที่เห็นไปเขียนว่า เป็นเมืองเจดีย์ด้วยประการฉะนี้ แต่ถ้าพูดเฉพาะในอย่างกึ่ง ไม่ใช่เช่นนั้น อย่างกึ่งมีเจดีย์มากจริง แต่ไม่มากเท่ามณฑลเมืง และมีไม่มากกว่าในกรุงเทพฯ

ในที่นี้ขอบันทึกไว้ด้วยว่าเมืองพม่านั้น การสร้างเจดีย์ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องของวัด วัดกับเจดีย์สร้างกันเป็นคนละส่วน บางวัดไม่มองเห็นเจดีย์ก็มีเป็นอันมาก เจดีย์ของพม่าชอบสร้างไว้ตามเชิงเขา ตามหมู่บ้าน ตามทุ่งนา และป่าไม้ทั่วไป ส่วนเรื่องของวัดก็เช่นเดียวกัน วัดในเมืองพม่า มองดูข้างนอกไม่ค่อยมองเห็นเป็นวัด เห็นจะเป็นเพราะไม่มีเจดีย์สร้างคู่อยู่ในวัด เข้าไปข้างในจึงจะพอรู้ว่าวัด เรื่องเหล่านี้เห็นจะเกี่ยวกับความสะอาดหรือแบบภายนอก ที่เรียกว่า ระเบียบลงตา ซึ่งผู้วัดของไทยไม่ได้ แต่ส่วนข้างในวัดนั้น จะเป็นอย่างไร มีระเบียบการศึกษาและวินัยดีเลวอย่างไร เวลาอันสั้นไม่สามารถพูดอะไรชัดเจนได้

พระภิกษุสามเณรในพม่า มองเห็นตามถนนนอกวัด เห็นหม่มผ้าลดไหล่กันทั้งหมด ไม่เคยเห็นพระรูปใดหม่มคลุม นอกจากเวลาออกบิณฑบาต ได้เห็นพวกสามเณรเล็ก ๆ เล่นซุกซนอยู่ตามถนนและสนามหญ้าหลายแห่ง ส่วนพวกพระที่มีผู้เคยกล่าวกันว่า เที้ยวเต๋ตุมหรสพได้หรือเดินคู่ไปกับหญิงสาวได้นั้น เวลาเพียงเล็กน้อย ก็ไม่ทันจะได้เห็น นอกจากได้ยินเขาเล่า แต่ในข้อนี้จะต้องพิจารณาว่า ไม่ว่าพระในบ้านเมืองไหน ย่อมมีทั้งดี และไม่ดีย่ด้วยกันทั้งหมด ผิดกันแต่ว่า คนไม่ดีเมื่อประกาศตัวเสียว่าไม่ดีโดยเปิดเผย บางทีอาจจะดีกว่าคนเลว ที่เอาความดีมาบังหน้าซ่อนความเลวของตนไว้ข้างหลังย่อมเป็นภัยมาก

เหล่านี้ คือภาพของอย่างกึ่ง และความรู้สึกละแวกที่เก็บเป็นภาพมาได้ ภายในเวลาเล็กน้อยจะบันทึกอะไรลงอีก ก็เกรงจะเกินความรู้ เพราะไม่อยากจะตรัสรู้

เย็นวันนี้ ท่านสังฆมนตรี ไปดูการสอนธรรมะที่วัดพะยาจีใต้ ซึ่งตกลงว่าจะนำพระมหาบำเพ็ญไปฝาก กลับถึงที่พักราว ๒ ทุ่ม

วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ มิถุนายน

เช้าวันนี้ อากาศดีอยู่ประเดี๋ยวเดียว แล้วก็เลวไปตลอดวัน นักศึกษาทุกรุปดูมีความสุขสนาน เว้นเสียแต่พระมหาโชดกรูปเดียว ที่มีอาการอดแอดอยู่เสมอ ถึงกับต้องระวังและให้ฉันทายอยู่เรื่อย ๆ วันนี้ ท่านสังฆมนตรีและคณะได้รับนิมนต์

ฉันอาหารเพลที่ทำเนียบประธานาธิบดีคนใหม่ ท่านผู้นี้มีตำแหน่งสุดท้ายเป็นอธิบดีศาลฎีกา รับตำแหน่งประธานาธิบดีรองจากท่านอู๋ส่วยไ้ ประธานาธิบดีคนก่อนทำเนียบประธานาธิบดีที่กล่าว เป็นทำเนียบของผู้สำเร็จราชการอังกฤษมาแต่เดิมเป็นตึกกว้างใหญ่ในเนื้อที่ประมาณ ๒๐๐ ไร่

การอังกาสท่านสังฆมนตรีและคณะในทำเนียบประธานาธิบดีนี้ มีพระเถระชาวพม่าร่วมด้วยอีกจำนวน ๕ รูป ท่านประธานาธิบดีถวายภัตตาหารด้วยตนเอง และแสดงความตักตวงตั้งใจให้เป็นไทยทานอันสูง จัดที่นั่งถวายหน้าแท่นจำลองอันเป็นที่ออกขุนนางของพระมหากษัตริย์พม่า ซึ่งเป็นแท่นตั้งแท่นองค์พระมหากษัตริย์ไว้ ท่านประธานาธิบดีเรียกมหาเทวี (เมีย) ลูกชายและญาติพี่น้องทั้งหลายมาหาท่านสังฆมนตรี นอกนั้น มีคณะผู้พิพากษา ชั้นสูงหลายคน มาร่วมการกุศลในวันนี้ด้วย

เสร็จจากกระทำกตกิจ ท่านสังฆมนตรีให้ศีลและสวดอนุโมทนา คาถาตามแบบที่ทำในราชสำนักไทย เสร็จแล้วแจกพระพุทธรูปจำลอง และรูปปูชนียสถานแก่บรรดาครอบครัวของท่านประธานาธิบดี และบรรดาคณะผู้พิพากษาตลอดข้าราชการผู้ใหญ่ที่ทำงานอยู่ในทำเนียบทุกคน

มีข้อคำนึงอยู่อย่างหนึ่ง ได้ทราบว่าเมื่อท่านสังฆมนตรีเดินทางร่วมมากับพระเถระไทยอีก ๒ รูป และคณะทูตสันถวไมตรี เพื่อมอบพระไตรปิฎกแก่รัฐบาลพม่าเมื่อปีกลายนั้น ในทำเนียบแห่งเดียวกันนี้ รัฐบาลพม่าได้จัดพิธีรับพระไตรปิฎกแต่มิได้มีการอังกาสแต่ภิกษุ ส่วนครั้งนี้ท่านประธานาธิบดี นิมนต์ท่านสังฆมนตรีและคณะด้วยความเลื่อมใสเป็นส่วนตัว และมุ่งหมายในสัมพันธภาพทางพุทธศาสนา ระหว่างชาติเป็นพิเศษกว่าคราวก่อน

เย็นวันนี้ ท่านสังฆมนตรีกับคณะไปเยี่ยมท่านอุปทูตไทยเป็นส่วนตัวที่สถานเอกอัครราชทูต ท่านอุปทูตและภรรยาต้อนรับอย่างเป็นกันเองและสนทนากันเป็นส่วนตัว ดูเหมือนวันนี้เป็นวันแรก ที่เราคนไทยเพิ่งจะได้พบปะพูดจากันเป็นส่วนตัว เพราะว่า ทุกวันที่แล้วมา พม่ามานิมนต์เอาไปในที่ต่าง ๆ เสียจนไม่มีเวลาเหลือ

มีการสนทนากันเองของท่านอุปทูตกับท่านสังฆมนตรี บางตอนสมควรบันทึกเก็บไว้ในที่นี้

ท่านสังฆมนตรี บรรารถถึงความมุ่งหมายการเดินทางมาพม่าครั้งนี้ ที่ไม่มีผู้ใหญ่ทางเมืองไทยเขาเห็นด้วย ซึ่งตัวอุปทูตเอง ก็เกิดความสงสัยว่าทำไมทางเมืองไทยจึงคิดสั้นในการเรื่องการเมืองภายใน ที่เราไม่ควรละเลยพม่าไปเสีย เพราะอาจจะเป็นภัยแก่เราได้ง่าย ในฐานะที่มีแผ่นดินติดกัน อนึ่งความสัมพันธ์ในทางศาสนานั้น ย่อมเป็นสำคัญที่สุด จะหาความสัมพันธ์ใดอื่นมาเปรียบเทียบมิได้ และจะช่วยให้ความสัมพันธ์ทางบ้านเมืองเป็นไปด้วยดี พิธีดำเนินการของผู้ใหญ่ในเมืองไทยคราวนี้ ท่านอุปทูตมีความเห็นเป็นเชิงว่า เหตุใดเราจึงมองเห็นลูกปืนซึ่งอยู่ในระยะไกล สำคัญกว่าหอกที่กำลังปักจ่ออกเราอยู่

เราเชื่อกันว่า การรับรองของพม่าคราวนี้ เป็นไปโดยบริสุทธิ์ในนามแห่งพระศาสนา และเห็นว่าพม่าเลื่อมใสท่านสังฆมนตรีจริง ๆ หวังในความสัมพันธ์อย่างถาวรของเราแท้ ๆ ภาพเหล่านี้ จึงพอจะเป็นที่เชื่อได้ว่า พมามุ่งล้างความผิดซึ่งมีอยู่ต่อเราในหนหลัง และเราเชื่อกันต่อไปว่า หากการเมืองระหว่างไทยกับพม่าจะเป็นฉันใดต่อกันไปก็ดี เราหวังว่านักศึกษาที่เราได้นำมาฝากศึกษาไว้ในประเทศนี้ น่าจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติในยามคับขันได้เป็นอันมาก ซึ่งผู้มีสายตาสั้นจะไม่มองเห็นอนาคตอันมีภัยของชาติตั้งแต่วามนี้เลย

ม.ล. ปึกทพิทย์ มาลากุล อุปทูตไทย และภรรยา เท่าที่สังเกตเห็น รู้สึกเป็นนักการทูตชั้นดีคนหนึ่ง ในจำนวนนักการทูตที่เคยพบ ได้ใช้ความสุภาพของตนเข้ากับพม่าได้ดีทุกคน และเป็นผู้เข้าใจพม่าดี ว่าเราควรจะคบค้ากับพม่าได้อย่างไร และเราควรจะทำอะไรให้แก่พม่าบ้าง ดังนี้

วันศุกร์ ๒๐ มิถุนายน

เช้าวันนี้ รู้แน่ว่าท่านสังฆมนตรี ว่าต้องกลับเมืองไทยพรุ่งนี้ จึงต้องใช้เวลารวบรวมสิ่งของที่สำคัญที่สุดเท่าที่จะรวมได้ คือ เอกสารการทำสังคายนาครั้งที่ ๖ ของพม่า เอกสารเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศนี้ และ หนังสือประวัติศาสตร์หลายเล่มที่ต้องจัดหาซื้อ จึงขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่สมาคมพุทธศาสนสัมพันธ์ ชื่อ อู. ชันโจ เป็นคนหนุ่มอายุราว ๒๘ ปี พูดภาษาอังกฤษและภาษาบาลีคล่องทั้งสองภาษา เขาพยายามส่งมาให้ราว ๙.๐๐ น. วันนี้ เป็นเอกสารปึกหนึ่งซึ่งที่จริงไม่ครบ แต่ก็เป็นจำนวนมากเท่าที่หาได้ และจะหาไม่ได้จากที่อื่น

วันนี้ สมาคมพรหมวิหาร ตั้งอยู่ที่ถนนโพรเม (Prome) ใกล้กับสถานเอกอัครราชทูตไทย นิมนต์ท่านสังฆมนตรีกับคณะไปฉันเพล เขาแจ้งว่า จะมีพระมหาเถระองค์สำคัญของประเทศพม่าหลายรูปมาร่วมด้วย

ครั้งแรก เมื่อได้ยินคำว่าพรหมวิหาร ก็เข้าใจว่า เป็นสมาคมพุทธศาสนิกแห่งหนึ่ง แต่ความเข้าใจผิดหมด เมื่อรถวิ่งส่งถึงหน้าตึกที่ทำการของสมาคม ซึ่งมีบริเวณเป็นที่กว้างขวางใหญ่และสะอาด ก็ได้พบผู้ที่ออกมาต้อนรับท่านสังฆมนตรีเป็นฝรั่งชาติอเมริกัน, เป็นพม่าชาวคริสเตียน และเป็นหญิงอเมริกัน กับคนสำคัญของกระทรวงการศาสนา พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ ผู้เกี่ยวข้องกับการสังคายนาครั้งที่ ๖ เกือบทั้งสิ้น นอกนั้น มีเจ้าหน้าที่กระทรวงโฆษณาการ และผู้แทนหนังสือพิมพ์อีกหลายฉบับ

เจ้าภาพ นิมนต์ท่านสังฆมนตรีนั่งในห้องรับแขกแบบตะวันตก มองดูภายนอกที่ตั้งสมาคมภายในบริเวณ และเครื่องประดับสถานที่ เห็นเป็นแบบตะวันตกทั้งหมด ทำให้ยังสงสัยคำว่า “สมาคมพรหมวิหาร” ยิ่งขึ้น ครู่หนึ่งฝรั่งชาติอเมริกันซึ่งออกมาต้อนรับท่านสังฆมนตรีแต่แรกเข้ามาปราศรัย ถามได้ความว่าสมาคมนี้ คือ สมาคมขบวนการสร้างสรรค์ธรรม หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า เอ็ม. อาร์. เอ. ที่เคยพบมาแล้วที่ประเทศไทย แต่พม่าเอามาเรียกเป็นภาษาบาลีว่า สมาคมพรหมวิหาร ฟังดูไพเราะ

เหมาะกว่าชื่อที่เรามีอยู่ในเมืองไทย ได้กราบเรียนท่านสังฆมนตรีให้ทราบเรื่องของสมาคม เอ็ม. อาร์. เอ. แห่งนี้โดยย่อในวันนั้นแล้ว)

ท่านสังฆมนตรี ปราศรัยแก่บรรดาเจ้าของถิ่นผู้มาต้อนรับอยู่เป็นอันมาก ในขณะนั้นว่า มีความชื่นใจอย่างยิ่งที่ได้เข้ามาอยู่ในหมู่ของคนหลายชาติ หลายศาสนา มีทั้งพม่า ทั้งอเมริกัน ทั้งชาวพุทธ และชาวคริสต์ ผู้มีความมุ่งหวัง ความสงบสุขและความเรียบร้อยแห่งศีลธรรมของโลกด้วยกันทั้งสิ้น โดยไม่จำกัดว่าผู้ใดเป็นศาสนิกเหล่าใด การไม่ถือเหล่า ไม่ถือวรรณะ ไม่ถือศาสนา มีสามัคคี มาร่วมกันได้เช่นนี้ เป็นคำสั่งสอนของผู้รู้ทั้งหลาย

ทุกคนมีความยินดี เห็นจะเป็นเพราะไม่คิดว่า ท่านสังฆมนตรีปราศรัย ต่อเจ้าของบ้านด้วยวาตะอันไม่ได้มุ่งถึงวรรณะและศาสนาใด

ขณะนั้น นายอู จันทุน ผู้เป็นหัวหน้าสมาคมพุทธสัมพันธ์แห่งพม่า มากระซิบ บอกว่า ท่านสังฆมนตรีพูดให้คนต่างชาติ ต่างศาสนามีความชื่นใจได้ทั่วถึงกันดังนี้ เป็นสิ่งที่น่าแปลกนัก

เท่าที่สืบได้ในระหว่างนั้น สมาคมพรหมวิหาร หรือ เอ็ม. อาร์. เอ. ของพม่า เป็นสาขาหนึ่งของสำนักงานใหญ่ที่ตั้งอยู่ในประเทศสวิสเซอร์แลนด์โดยชาวคริสเตียน กลุ่มหนึ่ง เมื่อราว ๒ ปีมาแล้ว มีเจ้าหน้าที่และสมาชิกของสมาคมนอกประเทศ เดินทางผ่านมาเสมอ สมาคมได้ส่งเจ้าหน้าที่เดินทางไปดูงาน และร่วมประชุมกับ สมาชิกในต่างประเทศทุกคราวที่มีการประชุม ขณะนี้ กำลังส่งผู้แทนไปประชุมใน สหรัฐอเมริกา ณ เกาะแมคคินแน็ค ใน มลรัฐมิชิแกน และจะเลยไปประชุมที่เมืองโคช อันเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ ในประเทศสวิสเซอร์แลนด์ด้วย

ฝรั่งเศสอเมริกัน ที่กล่าวถึงข้างต้น ชื่อ ฟิลลิปส์ ฟอสเตอร์ กรีน เป็นแพทยศาสตร มหาบัณฑิต และสมาชิกของสมาคมนิติศาสตร์แห่งอังกฤษ และเป็นแพทย์ประจำ ของคณะ เอ็ม. อาร์. เอ. ประจำประเทศพม่า เป็นสมาชิกพิเศษของสมาคมพรหมวิหาร ได้เล่าให้ท่านสังฆมนตรีฟังว่าเคยอยู่ในหั้นเค้า ประเทศจีน เคยพาคนไข้มาเลเรีย

ไปรักษาที่สหรัฐอเมริกา และเคยเห็นความเมตตากรุณาของพระภิกษุพม่าในอเมริกา ที่เคยแสดงต่อศพไม่มีญาติในประเทศนั้น ครั้งหนึ่ง ในโรงพยาบาลที่แคลิฟอร์เนีย ขณะที่เขาพยาบาลคนไข้คนหนึ่งอยู่ หมดความสามารถ คนไข้ตายลง พระพม่า รูปหนึ่ง ซึ่งจำพรรษาอยู่ในจังหวัดนั้น ทราบเรื่องเข้า ก็มาช่วยจัดแจงทำพิธีศพ เขาว่า เกิดความเสื่อมใสในจริยาวัตรของพระภิกษุในพระพุทธศาสนามาตั้งแต่นั้น

เมื่อมาทราบข่าวว่า ท่านสังฆมนตรีแห่งประเทศไทยกับคณะเดินทางมา ก็ใคร่จะได้พบ พอดีสมาคมพรหมวิหารมีความต้องการอังคาสพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา จึงถือโอกาสการเดินทางมาของท่านสังฆมนตรีคราวนี้ นิมนต์มาเป็นพิเศษ ตามความตั้งใจนั้น เพราะฉะนั้น การที่มีพระภิกษุสงฆ์เข้ามาในสถานที่เช่นนี้ นับเป็นครั้งแรกของสมาคมพรหมวิหารในประเทศพม่า ไม่เคยปรากฏว่ามีพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เข้ายับยั้งเข้าไปสู่สถานที่แห่งใดของสมาคมเช่นนี้ในโลกมาแต่ก่อนเลย

เมื่อเสร็จอาหารเพล ท่านหัวหน้าสมาคมพรหมวิหารซึ่งเป็นชาวพม่า ผู้ต้อนรับ แสดงความยินดี ที่ได้โอกาสถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ไทยและพม่าร่วมกัน เป็นครั้งแรก กล่าวขอความร่วมมือในการเผยแผ่ธรรมตามหลักพรหมวิหารของสมาคมด้วย

จากนี้ มีพระเถระผู้ใหญ่ของพม่าอีก ๒ รูป พุดต้อนรับ ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรี มีข้อความนำเอาใจใส่อยู่มากตอนหนึ่ง คือ ทุกท่านได้พุดถึงความสัมพันธ์ขั้นแรก ระหว่างไทยกับพม่าว่าได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว เพราะการเดินทางมาของท่านสังฆมนตรีคราวนี้ ท่านสังฆมนตรีกล่าวตอบแสดงความชื่นชม ที่ได้เห็นพุทธศาสนิกทุกหมู่เหล่าต่างมาประชุมกันได้โดยมิได้รังเกียจแก่กัน และแสดงเมตตาธรรมที่ศาสนิกทุกเหล่าควรมีต่อกัน เพื่อความจำเริญของทุกคน

ออกจากสมาคม เอ็ม. อาร์. เอ. นาย อุ. จันทน นายกสมาคมพุทธศาสนสัมพันธ์ แห่งประเทศพม่า นิมนต์ท่านสังฆมนตรีไปบ้านเป็นครั้งสุดท้าย คราวนี้ เขาแสดงความดีใจเป็นส่วนตัว ได้แจ้งความจริงอันหนึ่งว่า

เมื่อเขาได้ไปประชุมพุทธศาสนาระหว่างชาติที่เมืองฮิโรซากิ ในประเทศ ญี่ปุ่น เมื่อราวต้นเดือนพฤษภาคมที่แล้ว เขาได้ขอความร่วมมือจากพุทธศาสนิกชน ที่นั่นให้ช่วยเหลือในการทำสังคายนาครั้งที่ ๖ ก็ได้รับความร่วมมือเป็นอันดีจาก ญี่ปุ่น ผ่านมาประเทศไทยคราวที่แล้ว ราวต้นเดือนมิถุนายน ก็ได้ไปเฝ้าพระเถระ ผู้ใหญ่ทุกรูป ในจำนวนนี้เขาแจ้งว่า ได้ไปเฝ้าสมเด็จพระสังฆราชที่วัดบวรฯ และ สมเด็จพระสังฆนายกที่วัดเบญจมบพิตร ท่านทั้งสองแสดงความไม่เข้าใจว่า พม่า จะทำสังคายนาครั้งที่ ๖ ไปได้ในรูปใด และไม่แสดงอาการยินดีไปร่วมมือด้วย จึงรู้สึกเสียใจเป็นอันมาก เพราะนึกไม่ถึงว่าจะได้พบเหตุการณ์เช่นนั้น

เมื่อเขาผ่านไปเขมร ก็ได้พบเหตุการณ์ที่น่าเศร้าดังกล่าวนั้น พระมหาเถระ ทุกรูปในเมืองเขมรต่างได้รับรองให้ความร่วมมืออย่างดี จนกระทั่ง กลับมาถึงพม่า

ท่านสังฆมนตรีได้บอกให้เขาทราบ ว่า เหตุการณ์ที่ประสบมาในเมืองไทย เช่นนั้น เห็นจะไม่หมายความว่าสมเด็จพระสังฆราชและสมเด็จพระสังฆนายกไม่ยินดีด้วย แต่เห็นจะเป็นเพราะท่านยังไม่เข้าใจความมุ่งหมายดี หากได้มีโอกาสแจ้งให้ท่าน ทราบอย่างถี่ถ้วนแล้ว เชื่อว่า ท่านทั้งสองจะเข้าใจดีและยินดีร่วมมือ

สุดท้ายการสนทนากับท่านผู้นี้ เขาแจ้งว่าในพรรษานี้ ทางกระทรวงการศาสนา ได้ขอเชิญพุทธศาสนิกชนคนสำคัญที่เป็นคฤหัสถ์ ต่างประเทศสอง หรือสามคน ออกไปพม่า เพื่อศึกษาและดูงานเริ่มสังคายนา พอออกพรรษา ก็จะขอนิมนต์ พระเถระผู้ใหญ่ของไทย เดินทางไปด้วยความประสงค์เช่นเดียวกันเสียครั้งหนึ่งก่อน แล้วจึงจะขอความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในภายหลัง เขาขอความเห็นและคำแนะนำ จากท่านสังฆมนตรีในกิจการสังคายนาที่จะกระทำ และขอถือท่านสังฆมนตรี เป็นหลักยึดสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับพม่าครั้งนี้ด้วย

ราว ๑๕.๐๐ น. เจ้าภาพจัดพาหนะถวายท่านเจ้าคุณสังฆมนตรี พร้อมทั้งคณะเดินทางชมประเทศพม่าทางลำน้ำ จากแม่น้ำหน้าเมืองย่างกุ้งขึ้นไปทางเหนือถึงสิเรียม อันเป็นเมืองกลั่นน้ำมัน

ท่าเมืองย่างกุ้ง เป็นท่าเรือใหญ่ แต่ไม่เท่าท่าเรือคลองเตย มีเรือสินค้าขนาดใหญ่จากต่างประเทศเข้าจอดได้ถึงที่ เพราะอาศัยทางเข้าสู่ปากอ่าว มะตะบันเป็นทางน้ำลึก มิได้เป็นทางสันดอนเหมือนอ่าวสยาม เรือจึงเข้าปากอ่าวได้ทุกขนาด และทุกเวลา เมื่อสงครามคราวที่แล้ว ท่าเรือเมืองย่างกุ้ง ถูกสัมพันธมิตรทิ้งระเบิดเสียหายมาก เห็นยังกำลังซ่อมแซมกันอยู่ใกล้จะเสร็จ และกำลังขยายความยาวของเขื่อนท่าและโรงสินค้าประจำท่าเรือออกไปอีกมาก

แม่น้ำหน้าเมืองย่างกุ้งนั้น ชื่อว่า แม่น้ำย่างกุ้ง เป็นสายหนึ่งของ แม่น้ำอิรวดี มีขนาดกว้างราวสองเท่าครึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา แต่รู้สึกเห็นขุ่น เป็นตมอยู่เสมอ สู้แม่น้ำเจ้าพระยา (เวลานั้น) ไม่ได้ ที่ท่าเรือและตามลำแม่น้ำ มีเรือยนต์วิ่งรับส่งคนโดยสารตั้งแต่ย่างกุ้งลงไปได้ และมีเรือยนต์โดยสารของบริษัท โธมาส คูก (Thomas Cook) จากเมืองย่างกุ้งไปจนออกอ่าว แล้วเรือลงไปถึงปีนังและอินเดีย ส่วนทางเหนือเรือวิ่งผ่านพุกามขึ้นไปจนถึงมัณฑเล นอกนั้นเรือในลำน้ำใช้เรือจ้างเล็ก ๆ รับส่งคนข้ามฟาก เป็นเรือหัวท้ายแหลม ผู้แจวยืนกลางลำ ถือแจวสองแจว ทั้งซ้ายขวา คนแจวโดยมากเป็นแขก เขาเล่าว่า เป็นแบบเดียวกับเรือจ้างในอินเดีย ซึ่งเราเอง (ขณะนั้น) ยังไม่เคยเห็น

การที่แม่น้ำหน้าเมืองย่างกุ้งเป็นแม่น้ำขุ่นตมอยู่ เห็นจะเป็นเพราะบริเวณตรงนี้เป็นที่ลาดต่ำ บ้านเมืองเป็นพื้นดินราบ และเป็นที่ออกอ่าว ย่อมมีกระแสน้ำพัดโคลนตมมารบกวนอนอยู่เสมอ เมื่อมองดูฝั่งตรงข้ามคิดจะเทียบ ให้เป็นธนบุรีกับกรุงเทพฯ ก็ยังเทียบกันไม่ได้ เพราะฝั่งธนบุรีของพม่าเป็นที่ว่างโดยมาก มีบ้านเรือนเป็นแห่ง ๆ เหมือนกับจังหวัดนนทบุรี หรือจังหวัดปทุมธานีของเรา (เวลานั้น)

เรือที่เขาจัดมาให้หนึ่งลำน้ำ เป็นเรือยนต์ขนาดกลาง เป็นเรือลากซุง หรือเรือ
ประภาคาร สามารถแล่นออกทะเลได้ ขณะเรือแล่นไปทางเหนือ เห็นแม่น้ำย่างกุ้ง
แยกออกเป็นหลายแคว ทางหนึ่งแยกออกไปซ้าย ว่าไปทางหงสาวดี ทางหนึ่งไปทาง
อ่าวมะตะบันออกมหาสมุทรอินเดีย อีกทางหนึ่งไปเมืองพะโค บนฝั่งซ้ายมือเห็น
ป้อมปืนตั้งอยู่เป็นระยะ ทางขวามือเป็นเมืองกลันน้ำมัน คือเมืองสิริเยม เห็นถึงน้ำมัน
ใหญ่ตั้งอยู่หลายถึง กล่าวว่าเป็นที่รับน้ำมันซึ่งไหลมาจากทางเหนือ บริษัทน้ำมันของ
อังกฤษแต่เดิมมากลันน้ำมันทางเหนือนี้ ต่อต่อยาวให้มาลงที่เมืองสิริเยม

ระหว่างทางไปสิริเยมและทางกลับ พวกหนังสือพิมพ์และข้าราชการ
กองแถลงข่าวของกรมโฆษณาการ ทำตัวเป็นผู้นำทางอย่างดีตลอด

ตอนหนึ่งท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีชวนสนทนา ถามเขาว่า ตั้งแต่บ้านเมือง
ได้เอกราชปกครองกันเองมาแล้ว ทุกอย่างเรียบร้อยดีอยู่หรือ หรือมีขลุกขลัก
ขัดขวางอย่างไรบ้าง

ผู้แทนหนังสือพิมพ์ตอบว่า ทุกอย่างปกครองกันมาได้เรียบร้อยแต่เป็นที่
น่าเสียใจอย่างเดียวคือเรื่องกบฏกะเหรี่ยง และคอมมิวนิสต์ ทางภาคตะวันออก
เฉียงเหนือของประเทศยังทำให้เดือดร้อน ต้องปราบปราม เสียเลือดเนื้ออยู่เสมอ
ถ้าหากไม่มีเรื่องกบฏนี้เรื่องเดียวแล้ว พม่าจะมีความสุขมาก เพราะอุดม
สมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร และแร่ธาตุทุกอย่าง

เมื่อตอบเช่นนี้แล้ว เขาถามท่านสังฆมนตรีว่าเขาควรจะปฏิบัติต่อไป
อย่างไรเหตุการณ์จึงจะเรียบร้อยได้ ท่านสังฆมนตรีแนะนำว่า ด้วยเหตุที่พม่า
เป็นเมืองพระ คนทั้งหลายนับถือพระพุทธศาสนา และมีความเคารพยำเกรง
พระเถระผู้ใหญ่อยู่เป็นอันมาก จึงควรที่รัฐบาลจะนิมนต์พระมหาเถระผู้ใหญ่
มาเทศนาสั่งสอนแล้วส่งโอวาทไปให้คนร้ายเหล่านั้นให้เข้าใจถูก ให้เห็นแก่
ความสุขและความก้าวหน้าของบ้านเมืองเป็นใหญ่ แต่การจะเลือกเอาพระรูปใด
เป็นผู้สั่งสอน จะต้องค้นหาพระมหาเถระ ที่มีได้เกี่ยวข้องกับการเมือง มิได้อยู่ใน
ฝักฝ่ายของใคร

ท่านสังฆมนตรียาในที่สุดว่า การจะปราบปรามคนร้าย เพื่อความสงบทั้งนี้ トラบเท่าที่ยังขึ้นใช้อาวุธโดยมิได้เอาระระระ คือ เมตตารธรรมเข้าช่วยก็จะมีทาง สำเร็จได้เลย

เมื่อท่านสังฆมนตรีได้แสดงความห่วงใยไปถึงเยาวชนรุ่นใหม่ ๆ ผู้จะพาชาติ ไปสู่ความพินาศ เพราะหลงวิทยาศาสตร์ด้วยการให้หลังแก่พระธรรม และมักจะ พากันทำลายขนบธรรมเนียมที่ดีของชาติเสีย ผู้แทนหนังสือพิมพ์พม่า รับความจริง ในข้อนี้ และกล่าวว่ารัฐบาลพม่าได้ห่วงใยอยู่ แต่ก็ได้พยายามขอให้พระภิกษุสงฆ์ ช่วยเหลือเผยแผ่ธรรมเข้าไปในโรงเรียน และตามกลุ่มเยาวชนทั้งหมด จึงหวังว่าเยาวชน เหล่านั้นจะไม่พาตัว พาชาติ ไปสู่ความล่มจม

สุดท้ายเมื่อเรือใกล้จะถึงฝั่งตอนกลับ ก่อนเราจะแยกทางกัน พวกหนังสือพิมพ์ ได้ขอโอวาทครั้งสุดท้ายจากเจ้าคุณสังฆมนตรี เพื่อเอาไปตีพิมพ์เผยแผ่แก่ชาวพม่า ทั้งหลาย ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีได้ยกพุทธภาษิตบทหนึ่ง คือ อสาธุ สาธุนา ชินะ อธิบายให้ทุกคนเห็นว่า เราทั้งหลายไม่ควรมุ่งร้ายประหัดประหารกัน ควรหันหน้า เข้าหากัน ขอให้ฝ่ายหนึ่งจงเอาชนะความไม่ดีของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยความดี ของตน อย่างนำความไม่ดีมาต่อต้านกับความไม่ดี

เรากลับถึงฝั่งเวลา ๑๖.๔๕ น. พอดีฝนตก ต้องรออยู่ที่โรงภาษีจนฝนหาย เจ้าคุณสังฆมนตรีกับคณะเลยไปเยี่ยมท่านอุส่วยได้ อดีตประธานาธิบดีพม่า ขณะนี้ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้เคยเลื่อมใสชอบพอกับท่านสังฆมนตรีมาแต่ก่อน การไปเยี่ยมอดีตประธานาธิบดี เย็นวันนี้ ม.ล. ปิกทิพย์ มาลากุล อุปทูตไทย เป็นผู้นำ

ท่านอุส่วยได้ เป็นชาวเมืองยองห้วย ในแคว้นฉาน อายุราว ๖๐ ปี มหาเทวี ยังสาว มีลูกเรียงกันเป็นดับถึง ๗ คน คนโตเป็นสาวเพิ่งกลับจากประเทศอังกฤษ คนเล็ก ๆ เป็นผู้ชายทั้งนั้น กำลังเรียนอยู่ที่อินเดียและประเทศต่าง ๆ ระหว่างนั้น พ่อเรียกกลับบ้าน เพราะโรงเรียนปิดเทอม จึงดูพร้อมเรียงกันเป็นครอบครัวใหญ่

ท่านอดีตประธานาธิบดีเรียนแต่ท่านสังฆมนตรีว่า วันนี้มีความดีใจมาก ๒ อย่างคือ ดีใจว่าลูกมาอยู่พร้อมหน้าอย่างหนึ่ง และดีใจว่าท่านสังฆมนตรีได้กรุณา

มาเยี่ยมคนทุกคนในครอบครัวอีกอย่างหนึ่ง การสนทนาเป็นไปอย่างฐานคนคุ้นเคย ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีบอกฝากพระภิกษุสามเณรที่นำมาศึกษา ท่านอดีตประธานาธิบดีรับรองเป็นอุปัชฌาตตลอดเวลาที่ภิกษุสามเณร ของเรากำลังศึกษาอยู่

ท่านสังฆมนตรีได้มอบทัฬหี ๑ ด้าม ให้ท่านอดีตประธานาธิบดี ไว้เป็นที่ระลึก พร้อมกับรูปมหาเวสสันดรชาดก และแจกจ่ายรูปพระแก้วมรกตจำลอง ให้แก่มหาเถรและลูก ๆ ของท่านอดีตประธานาธิบดีทุกคน

กลับจากบ้านอดีตประธานาธิบดี พอถึงที่พัก พบพวกคนไทยอย่างกุ่ม ทั้งข้าราชการและพ่อค้า มานมัสการท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีกันเต็มที่พัก ทุกคนแสดงความดีใจ ออกปากปวารณาถวายของสิ่งต่าง ๆ ที่ท่านเจ้าคุณสังฆมนตรีมีความประสงค์ เป็นการแสดงออกซึ่งความเลื่อมใสอย่างยิ่ง ที่ได้มีโอกาสพบพระไทยในถิ่นประเทศไกลยามจากบ้านเกิดเมืองนอนมา

วันเสาร์ที่ ๒๑ มิถุนายน

วันนี้ เป็นวันสุดท้ายแห่งการพักอยู่ในประเทศพม่า ตอนเช้า ท่านอุวิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศาสนา นิมนต์ฉันอาหารเช้าที่บ้าน

บ้านของท่านอุวิน ตั้งอยู่ที่ถนนอะไรจำไม่ได้ แต่บริเวณที่รถผ่านเข้าไป สังเกตเห็นว่า พม่าได้จัดสร้างบ้านรัฐมนตรีให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันทั้งหมด รวมทั้งบ้านนายกรัฐมนตรีด้วย อุวินผู้นี้เคยดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตพม่า ประจำอินเดียมา ๓ ปี ได้เล่าให้ฟังว่า เคยชอบพอกับนายถนัด คอมันตร์ อุปทูตไทยประจำอินเดีย ในครั้งนั้น เมื่อกลับมาแล้วรับตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการศาสนา ขณะนี้ ต้องทำหน้าที่หนักเกี่ยวกับศาสนา และการสอนตามโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จึงรับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการศาสนาแค่ตำแหน่งเดียว

อุวิน เล่าถึงกิจการกระทรวงการศาสนาให้ท่านสังฆมนตรีฟังตอนหนึ่งว่า กระทรวงได้บรรจุหลักสูตรธรรมะลงในมหาวิทยาลัย และแต่งเรื่องพุทธประวัติใหม่

ให้นักเรียนมหาวิทยาลัยได้ศึกษา หนังสือเหล่านี้ ส่วนมากเป็นนิพนธ์ของพระเถระผู้ใหญ่ที่นิพนธ์ไว้แต่ก่อนทั้งสิ้น

อนึ่งเพื่อช่วยส่งเสริมศีลธรรม กระทรวงการศาสนาได้จัดให้มีการอบรมคนต้องโทษในเรือนจำ มีกำหนดให้นักโทษสอบไล่ธรรมะปีละครั้ง ทั้งภาคปฏิบัติและการศึกษา ผู้ใดสอบไล่ธรรมะได้คะแนนดี จะได้ลดโทษลงมาเป็นลำดับภายหลังสนทนา ท่านรัฐมนตรีได้จัดแบบเรียนธรรมะในมหาวิทยาลัย และหลักสูตรต่าง ๆ ที่จำเป็น มอบถวายท่านเจ้าคุณสังฆมนตรี และฝากมาให้เป็นสมบัติของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้วย

ออกจากบ้านรัฐมนตรีว่าการศาสนาแล้ว เลยไปวัดอัมพวันาราม อันเป็นวัดกำหนดให้เป็นที่พักศึกษาของสามเณรสาวอีกครั้งหนึ่ง ท่านสังฆมนตรีใช้เวลาว่างปราศรัยรำลาพระมหาเถระทุกท่าน และเที่ยวชมบริเวณวัดจนทั่ว

มีเรื่องควรบันทึก เกี่ยวกับวัดของพม่าไว้ในที่นี้ด้วย คือ ภายในบริเวณของอาวาสแห่งหนึ่ง ๆ นั้น มิได้ปกครองกันโดยสามัคคีในขอบเขตอันเดียวกัน ดูเหมือนจะแบ่งออกเป็นคณะ ปกครองกันเป็นอิสระแต่ละคณะของตน การขบขัน การศึกษา และผลประโยชน์ก็แยกออกจากกัน ตัวอย่างอันนี้ เห็นได้จากการที่เข้าไปเที่ยวในคณะแห่งหนึ่ง พระภิกษุสามเณรในคณะนั้น พูดภาษาอังกฤษหมดทั้งคณะ บางคณะพูดภาษาบาลีทั้งหมด ลองถามหัวหน้าคณะหนึ่งว่า ใครเป็นหัวหน้าอีกคณะหนึ่ง ก็ไม่มีความรู้จะตอบได้ ต่างคน ต่างอยู่ ต่างศึกษา แต่หากอยู่ในขอบเขตอาวาสเดียวกัน ดังนั้น จึงเห็นได้ทันทีว่า ที่เรียกว่า พระมหาเถระ ในอาวาสใดอาวาสหนึ่งนั้น เป็นมหาเถระของประชาชนข้างนอก หาใช่มหาเถระผู้มีสิทธิปกครองพระภิกษุในคณะอื่น ๆ ด้วยไม่

ภายในบริเวณวัด หรือที่เรียกว่าอุปัจาร วัดแห่งหนึ่งมีเนื้อที่ไม่น้อย กว่า ๕๐ ถึง ๘๐ ไร่ อุปัจารทั่วไป ไม่เป็นสถานที่ ๆ เป็นระเบียบ ดูเหมือน ต่างคณะต่างก่อสร้างกันตามความพอใจ ถนนหนทางในอุปัจารยังเป็นหลุม เป็นบ่อเป็นโคลนตม บางแห่ง

เป็นตรอกเป็นซอก ไม่น่าดู ภายในอุปัชฌาย์เหล่านี้ แม้สกปรกเลอะเทอะเพียงใด ก็มีธรรมเนียมห้ามมิให้ผู้ใดสวมรองเท้า แม้แต่ถุงเป็นอันขาด

บริเวณเบื้องหน้าวัดอัมพวันาราม เป็นที่ตั้งของสมาคมพุทธศาสนาระหว่างชาติ พระภิกษุผู้ทรงคุณความรู้หมู่หนึ่ง ตั้งขึ้นเมื่อ ๓ ปีมาแล้ว ร่วมมือกับสังฆสมาคมแห่งพม่า สมาคมพุทธศาสนาระหว่างชาติ กำลังดำเนินงานเพื่อพุทธศาสนาอย่างใกล้ชิด อันหนึ่ง คือ จัดตั้งพุทธวิทยาลัย (Buddhist College) ภิกษุสามเณรได้เล่าเรียนเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนา พุทธวิทยาลัยนั้น มีหลักสูตรเรียน ๖ ปี ให้ปริญญาเป็นบัณฑิตและมหาบัณฑิต ตามลำดับ ผู้ใดสอบไล่ได้ในลำดับสูงสุด ทางวิทยาลัยจัดส่งออกเผยแผ่พุทธศาสนาออกประเทศ

เมื่อออกจากสมาคมแห่งนี้ พอถึงเวลาเพล ท่านสังฆมนตรีและคณะรับนิมนต์ฉันภัตตาหารที่สถานเอกอัครราชทูตไทย พร้อมด้วยมหาเถระพม่าอีก ๓ รูป ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสที่ภิกษุสามเณรของเราจะเข้าไปอาศัยศึกษาอยู่ ท่านสังฆมนตรีฉันอาหารได้มากเพลนี้ เพราะตลอดเวลา ๗ วัน วันนี้เป็นวันแรก ที่ได้ฉันอาหารไทย อุปัชฌาย์คุณหญิง ภรรยา และเพื่อนคนไทยทุกคนที่นี่ พร้อมใจกันอังคาสพระภิกษุสงฆ์ด้วยความเลื่อมใสที่สุด เสร็จภัตตาหารท่านสังฆมนตรีอนุโมทนา และทำน้ำพุทธมนต์ประพรมให้ทั่วทุกแห่งภายในสถานเอกอัครราชทูต นับเป็นสิริมงคลครั้งแรกที่สถานเอกอัครราชทูตไทยในพม่าได้รับ

ออกจากสถานเอกอัครราชทูตกลับที่พัก จัดของลงหีบห่อ พอตีเสร็จ ถึงเวลาเครื่องบินออก เจ้าภาพและสถานเอกอัครราชทูตไทย ร่วมมือกันจัดส่งถึงสนามบินมองคลาดอน เพื่อน ๆ และผู้นับถือตามมาส่งทุกคน เครื่องบินออกเวลา ๑๖.๓๐ น. อากาศดีตลอด ถึงสนามบินตอนเมืองเวลา ๑๙.๑๕ น. โดยสวัสดิภาพ

การที่ท่านสังฆมนตรีเดินทางไปพม่าคราวนี้ ไม่เป็นที่พอใจของชนกลุ่มน้อยของบ้านเมืองและของพระมหาเถระบางรูปเพียงไรนั้น ย่อมเป็นที่รู้กันอยู่ในหมู่พุทธศาสนิกชนทั่วไป แต่ท่านสังฆมนตรีมิได้คำนึงถึงอุปสรรคทั้งหลาย ได้มุ่งหน้า

ปฏิบัติกิจที่เห็นว่าถูกต้องกว่าควร เพื่อกาลเบื่องหน้าแห่งประเทศชาติ และพระศาสนา ไปโดยเรียบร้อยแล้ว

ระหว่างที่พักอยู่ในประเทศพม่าเพียง ๗ วัน คณะของท่านสังฆมนตรี มีผู้ต้อนรับขับสู้อย่างดีทุกวันและทุกแห่ง คาดว่าเป็นการต้อนรับด้วยความบริสุทธิ์และเป็นธรรม คณะหนังสือพิมพ์ทำข่าวออกทุกวัน กรมการโฆษณา ออกข่าวเป็นภาษาอังกฤษและภาษาพม่าทุกคืน

เอกสารต่าง ๆ ที่กองการโฆษณาทำไว้ และที่นักหนังสือพิมพ์ลงข่าวเกี่ยวกับการเดินทางไปประเทศพม่าของท่านสังฆมนตรี มีอย่างไร ตลอดถึงเอกสารประกอบเกี่ยวกับบันทึกนี้ได้อย่างไร ผู้ทำบันทึกนี้ได้เขียนข่าวเท่าที่ควร เมื่อเดินทางกลับมาแล้ว ลงพิมพ์ไปแล้วอย่างไร ขอบันทึกเสนอถวายเป็นส่วนตัวอีกครั้งหนึ่ง.^๑

^๑ ไม่ได้พิมพ์ไว้ในสมุดนี้

ภาคผนวก

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)

คติธรรม

ความร้ายในโลกล้วน

รุมรอบใจกาย

สิ่งอื่นจักหักหาย

เว้นแต่ความดีแท้

เหลือหลาย

เปลี่ยนแท้

หาห่อน มีฤ

กลับร้าย กลายดี

ประกาศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงาน ๑๘ ปี ชาตกาล
เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ)

.....

เพื่อให้การจัดงาน ๑๘ ปี ชาตกาล เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ) ในวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายของมหาวิทยาลัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการจัดงาน ๑๘ ปี ชาตกาล เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ) ประกอบด้วย:

พระธรรมปัญญาบดี	ที่ปรึกษา
พระพรหมโมลี	ที่ปรึกษา
พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.	ที่ปรึกษา
พระมหาโพธิวงศาจารย์	ที่ปรึกษา
ศ.พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ	ที่ปรึกษา

คณะกรรมการอำนวยการ

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	ประธานกรรมการ
พระเทพพรเมธี,รศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
พระเทพเวที,รศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
พระธรรมวชิรมุนี, วิ.,รศ.ดร.	รองประธานกรรมการ

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.	รองประธานกรรมการ
พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
พระโสภณวชิราภรณ์, ดร.	รองประธานกรรมการ
พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ผศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
รศ.ดร.สุรพล สุกะพรหม	รองประธานกรรมการ
รองอธิการบดีวิทยาเขตหนองคาย	รองประธานกรรมการ
รองอธิการบดีวิทยาเขตนครศรีธรรมราช	รองประธานกรรมการ
รองอธิการบดีวิทยาเขตเชียงใหม่	รองประธานกรรมการ
รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น	รองประธานกรรมการ
รองอธิการบดีวิทยาเขตนครราชสีมา	รองประธานกรรมการ
รองอธิการบดีวิทยาเขตอุบลราชธานี	รองประธานกรรมการ
รองอธิการบดีวิทยาเขตแพร่	รองประธานกรรมการ
รองอธิการบดีวิทยาเขตสุรินทร์	รองประธานกรรมการ
รองอธิการบดีวิทยาเขตพะเยา	รองประธานกรรมการ
รองอธิการบดีวิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม	รองประธานกรรมการ
รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์	รองประธานกรรมการ

กรรมการ

พระเทพวัชรอาจารย์, รศ.ดร.	พระราชสุตาภรณ์, รศ.ดร.
พระศรีธวัชเมธี	พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.
พระศรีสิทธิมนี, ผศ.	พระศรีศาสนบัณฑิต, ผศ.ดร.
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	พระศรีธรรมภาณี, ดร.
พระครูปริยัติกิตติดำรง, รศ.ดร.	พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, รศ.ดร.
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, ศ.ดร.	พระครูศรีสิทธิบัณฑิต, ดร.
พระมหาสุศักดิ์ ปัจจนตเสน, ผศ.ดร.	พระมหาชำนาญ มหาชาโน, ดร.
พระครูวินัยธรรมุทฺธ ถาวรธมโม, ผศ.ดร.	พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

พระเมธีวราญาณ,ผศ.ดร.

พระครูสิริสารบัณฑิต

พระครูพิศาลสรวิม

พระมหาประยูร โชติวโร,ดร.

รศ.ดร.ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม

รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู่

รศ.ดร.พรรษา พฤษโยงากร

รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

รศ.ดร.ประพันธ์ ศุภษร

พระมหาไพรัช ธรรมทีโป,ผศ.ดร.

พระมหาทองคำ จิตเปโม

พระมหาบัณฑิต ปณิตเมธี

พระมหาสาธิต สาธิโต,ดร.

พระมหาวรวิธรร วรเวที

พระมหาประยูร ธีรวโร

ผศ.ดร.หิรัญธรรณ แก่นท้าว

บุคลากรสถาบันวิปัสสนาธุระทุกรูป/ คน

พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล

พระครูภาวนาสารบัณฑิต,ดร.

พระครูปิยธรรมบัณฑิต,ดร.

พระมหาปัญญา ปญญาสิริ,ดร.

รศ.ดร.ธีรยุทธ พึ่งเทียร

รศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตง

รศ.ดร.สมชัย ศรีนोक

ผศ.ดร.เมธาพันธ์ โพธิ์ธีรโรจน์

ผศ.ดร.อิทธิพล แก้วพิลา

ผศ.ดร.ธวัชชัย สมอเนื่อ

กรรมการและเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายจัดสถานที่ พิธีกรรม และงานจราจร

พระเมธีธรรมอาจารย์,รศ.ดร.

พระครูปริยัติกิตติธำรง,รศ.ดร.

พระอุดมสิทธินายก,ผศ.ดร.

รศ.ดร.สุรพล สุขะพรหม

รศ.ดร.ธีรยุทธ พึ่งเทียร

ผศ.ดร.อิทธิพล แก้วพิลา

ประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

ผศ.ดร.ธวัชชัย สมอเนื่อ

รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

กรรมการ

พระมหาวิระศักดิ์ อีรงกูโร

รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

ผศ.ดร.ยุพธนา ประณีต

ดร.ทักษิณ ประชาอมญ

ดร.สมชาย บุญสุน

บุคลากรกองอาคารสถานที่ฯ ทุกรูป/คน

คน บุคลากรคณะสังคมศาสตร์ทุกรูป/คน

พระมหาบัณฑิต ปณจิตเมธี

พระครูปิยธรรมบัณฑิต,ดร.

พระมหาพุทธศักดิ์ ฐานิสโร

นายแสงสุรีย์ ทองมาก

พระมหาสุเทพ สุปณฺธิโต,ผศ.

รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา

ผศ.ดร.เดช ชูจันทร์

ดร.เอนก ไยอินทร์

นายเกษม ประกอบดี

บุคลากรกองกิจการวิทยาเขตทุกรูป/

บุคลากรคณะพุทธศาสตร์ทุกรูป/คน

กรรมการและเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

พระครูโสภณพุทธนิสาจารย์,ผศ.ดร.

พระราชสุตาภรณ์,รศ.ดร.

พระสุธีวีรบัณฑิต,รศ.ดร.

รศ.ดร.พรรษา พฤษโยงกูร

ผศ.ดร.เมธาพันธ์ โพธิ์ธีรโรจน์

ประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

กรรมการ

พระครูอุปลัมภัสสุตคุณ

พระมหาประยูร โชติวิโร,ดร.

พระมหาไพโรจน์ ญาณกุลโส

พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสนโน,ผศ.ดร.

พระปลัดสรวิชัย อภิปัญญา,ผศ.ดร.

พระมหาบุญสุข สุทธิญาณ

รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู

ผศ.ดร.พีรวัฒน์ ชัยสุข

บุคลากรสถาบันวิปัสสนาธุระทุกรูป/คน

บุคลากรสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาฯ ทุกรูป/คน

บุคลากรกองสื่อสารองค์กรทุกรูป/คน

พระมหาเพ็ชร อธิปญโญ

พระมหาวรวิธธีร วรเวที

นายสมหมาย สุภาชิต

ดร.วรพันธ์ แยมหงส์ประภา

รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก

ผศ.กิตติศักดิ์ ณ สงขลา

กรรมการและเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายปฏิบัติ

พระโสภณวชิราภรณ์,ดร.

พระศรีสิทธิมนี,ผศ.

พระครูวินัยธรสมุทร ถาวรธมโม,ผศ.ดร.

พระมหาชำนาญ มหาชาโน,ดร.

พระมหาราชัน จิตตปาโล,ดร.

พระแสงเฮือง นรินโท,ดร.

พระครูสิริปริยัตยาภรณ์

พระมหาสุเทพ สุภนฺติโต,ผศ.

นายกสมาคมศิษย์เก่า มจร

พระครูปลัดเจริญ วฑฒโน ผศ.ดร.

ผศ.ดร.สรายุทธ อุดม

ดร.อุตร เปี้ยวอ่อน

ประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

รองประธานกรรมการ

กรรมการ

พระมหาประยูร โชติวโร

พระครูชินวาทธำรง

พระมหาสุภชัย ปิยธมฺขโย

พระมหาประยุทธ์ ฐิริปญฺโญ

พระมหาภราดร ภูริสฺสโร
พระมหาขยงยุทธ กนฺตาโภ,ดร.
พระมหาทองเก็บ ญาณพล,ดร.
พระมหาสุเทพ สุวฑฺฒโน,ดร.
พระมหาศุภกิจ สุภกิจโจ
Dr.Ven.Ariya Rathana Wilgamuwe
นายสาคร ธรรมี
นายศิโรตม วชิรवारณ
บุคลากรกองกิจการนิสิตทุกรูป/คน
บุคลากรสำนักงานตรวจสอบฯ ทุกรูป/คน
พระมหาโกศล ธีรบุญญ
พระมหาศักดิ์ชาย โกวิท
พระมหาอนุชา กาญจน
พระมหาวิเชียร สุธีโร

พระมหาไพฑูรย์ ปนตนนฺโท,ดร.
พระธรรมธรรวเดชา อคฺคเตโช,ดร.
พระครูศรีธรรมวารารณ
พระสิริวรรณะ สิริวัฒนโณ
Dr.Ven.Metteyya Beliatte
นิสิตชาวต่างประเทศ
นายสรวรรษ ปรีกกโมตม
นายลิขิต บุญละคร
บุคลากรสำนักหอสมุดฯ ทุกรูป/คน
บุคลากรคณะมนุษยศาสตร์ฯทุกรูป/คน
กรรมการและเลขานุการ
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายสวัสดิการ

พระสุธีวีรบัณฑิต,รศ.ดร.
พระสิริชัยโสภณ
พระศรีธรรมภาณี,ดร.
พระครูอุปัธม์สุตคุณ
พระมหาทองคำ จิตเปโม
พระมหาศุภชัย ปิยธมฺมชโย
รศ.ดร.พรรษา พฤษยากร
ผศ.ดร.เมธาพันธ์ โพธิ์ธีรโจน์,ผศ.ดร.
ดร.เมธีทศพร วชิระบำเพ็ญ
ดร.เมธีณัฐฉาวยารรณ เปรมสกุล

[illegible]

ดร.แม่ชีระเปียบ ธิรญาณิ
 ดร.รัตนา สมสกุลรุ่งเรือง
 อาจารย์นงลักษณ์ อัสโร
 คุณสุวิทย์ คุณรัตนา ผลาศักดิ์

รองประธานกรรมการ
 รองประธานกรรมการ
 รองประธานกรรมการ
 รองประธานกรรมการ

กรรมการ

พระครูปลัดเจริญ วฑฒโน,ผศ.ดร.
 พระครูศรีนิคมพิทักษ์
 พระมหาสมเกียรติ ยุติติโก
 พระสมุห์ธนพล กิตติธโร
 พระสมุห์โกมิน จันทาโก
 พระครูวินัยธรณรงค์ จิตจาโร
 พระมหาชัยวุฒิ ขยวุฒโฒ
 ดร.ขวัญษา เอกจิตต์
 ดร.สิริพิชญ์ เตชะไกรศรี
 นางเตือนจิต หักกะยานนท์
 นางสาวสุพิชญ์ พานิชกุล
 นางสาวณัฐชดา กรแก่นท้าว
 นางสาวจันทกานต์ เกศาภรณ์
 นางชมชื่น เกศาภรณ์
 นางยุพิน เข้มเพชร
 นางมณฑา รัตนโพธิ์ทอง
 นางสมปอง ผดวาลัย
 นางพรทิพย์ สุขอำนวย
 นางดวงกมล สมถวิล
 นางพินิจ แก้วกิ้ง

พระครูสมุห์อุทัย พลเทโว,ดร.
 พระมหาไพโรจน์ กนโก
 พระจวน สิริวฑฒโน
 พระนิคม ขมจิตโต
 พระอภินันท์ อภินนโ
 พระใบฎีกาอภิชาติ อภิชาติ
 ดร.กนกวรรณ โกมลสิทธิพงศ์
 ดร.นวลวรรณ พูลรสพลฉัตร
 นางจันทนา แก้วไทยจีน
 นางเฉลิม ยิ้มจันทร์
 นางมยุรี ศรีสำอาง
 นางสาวอนงค์รัก สีด้า
 นางวันวิสา เดชะพงษ์
 นางทองอิน คำแพะ
 นางภัทรจิตร โพธิ์โต
 นางนัทธมน นาคจันทร์
 นางบุญนำ ปล้องสิงห์
 นางณัฐพร ทามัน
 นางสาวจัน จันศรีงาม
 นางเบญจวรรณ เบญจางจารุ

นางเอกจิตรา พรหมพรพงษ์

นางยุพา หาวัน

นางสาวสุวรรณี รุจิวรรณ

นางสาวมณีนีรัตน์ ดุขุนทด

นางสาวพรชนก อิ่มสมบัติ

นายฉลวย คำศรี

นายธันยธรณ์ เกศาภรณ์

นางสาวอำนวยพร มงคลเสรีชัย

นางสาวชยาภรณ์ มงคลเสรีชัย

นางสาวปฤศนา หงส์ทอง

นางสาวอภิญญา ตุมราศวิน

นางสาวรัชนีวรรณ เริงใจ

นางสาวอัมพรทิพย์ ชันอาสา

นางสาวปฐิพล บัวเป็ง

นายสุดตา ประทุมมาศ

นายสุรศักดิ์ นันทันติ

นายสมพร เจืออุปกัมภ์

นายสมชาย รุ่งเรือง

นายสุวรรณ แสงสุดใจ

นายเฉลิม พิมพ์โมทย์

คณะศิษย์ ดร.แม่ชีนัฐญาวรรณ เปรมสกุล

คณะกรรมการ ครู นักเรียน พอ.มจร.

พระครูภาวนาสารบัณฑิต,ดร.

พระมหาไพโรจน์ กนโก

พระมหากุศลีน สุนทรศิริ

นางโสภา เอ็มเปรม

นางสาวประนอม เกื่อนศรีจันทร์

นางสาวบานชื่น ขาวผ่อง

นางสาวจอมศรี สาสิทธิ์มัย

นายอำนาจ สวัสดิ์

นายสมจันทร์ สังกรณ์

นางสาวนุจรินทร์ จิระชิตะนุกูล

นางสาวน้องนุช เกียรติทอง

นางสาวปิยวรรณ กิ่งเกษม

นางสาวณัฐพร พูลประเสริฐ

นางสาวกมลทิพย์ ยิ้มจันทร์

นางสาวลำตวน หงษา

นางสาวเบญมาศ ฉายแสง

นางสาวสุนทรี ล้ออร่าม

เรือดรีภานุวัตร สุขอำนวย

นายกู้เกียรติ กิ่งเกษม

นายกานต์ โคตรโยธา

นายสุวรรณ ธนไพศาลพิทักษ์

นายภูริสร วิภูชิตานนท์

คณะศิษย์ ดร.แม่ชีทศพร วชิระบำเพ็ญ

คณะนักศึกษาอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

คณะอุบาสกอุบาสิกากลุ่มงานธรรมวิจัย

กรรมการและเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

พระสุรชัย ดิกขปญโญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
พระมหาสมคิด คมภิรมธี	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ดร.สมชาย บุญสุน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายถนอม คชแพทย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวชลดา นามนนท์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวทัศนีย์ อะโรคา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายจัดกิจกรรมและนิทรรศการ

พระสุวรรณเมธาภรณ์,ผศ.	ประธานกรรมการ
พระเทพเวที,รศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
พระธรรมวชิรมณี วิ,รศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
พระเทพวัชรจารย์,รศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
พระโสภณวชิราภรณ์, ดร.	รองประธานกรรมการ
พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร,รศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
พระศรีธวัชเมธี	รองประธานกรรมการ
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส,ศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
พระมหาสุรศักดิ์ ปจฺจนตเสโน,ผศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
รศ.ดร.โกนิฏฐ์ ศรีทอง	รองประธานกรรมการ

กรรมการ

พระเมธีวราญาณ,ผศ.ดร.	พระมหาราชัน จิตตปาโล,ดร.
พระมหาดนัยพัชร คมภิรมปญโญ,ดร.	รศ.ดร.ประพันธ์ ศุภษร
ผศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโถม	บุคลากรกองกิจการนิสิตทุกรูป/คน
บุคลากรคณะพุทธศาสตร์ทุกรูป/คน	บุคลากรบัณฑิตวิทยาลัยทุกรูป/คน
บุคลากรสถาบันภาษาทุกรูป/คน	บุคลากรศูนย์อาชีวศึกษาศึกษาทุกรูป/คน
บุคลากรสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกรูป/คน	บุคลากรกองวิชาการทุกรูป/คน

บุคลากรวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติทุกรูป/คน	บุคลากรกองกลางทุกรูป/คน
บุคลากรกองวิเทศสัมพันธ์ทุกรูป/คน	บุคลากรวิทยาลัยพระธรรมทูตทุกรูป/คน
บุคลากรสถาบันวิปัสสนาธุระทุกรูป/คน	นายกองค์การบริหารนิสิต มจร
ประธานสภานิสิต มจร	
พระมหาขวัญชัย ปุตุตวิเสโส	กรรมการและเลขานุการ
พระมหาสาธิต สาธิโต,ดร.	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
พระมหาสันติ อธิภทโท,ดร.	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
พระมหาประยูร โชติวิโร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
พระมหาวรวิธธีร วรเวที	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายสุชนา ศิริธัญกร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายศิลป์ชัย วงษ์จำนงค์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวมณีนมัญช์ เชษฐสกุลวิจิตร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายสังวร อ่อนสนธิ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายระบบลงทะเบียนออนไลน์และถ่ายทอดสด

พระมหาสมบุญ ณ วุฑฒิโก,รศ.ดร.	ประธานกรรมการ
พระมหาชำนาญ มหาชาโน,ดร.	รองประธานกรรมการ
พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน,ผศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
พระครูศรีสิทธิบัณฑิต,ดร.	รองประธานกรรมการ

กรรมการ

พระมหาโยธิน โชติธมโม	พระมหาอาศิร วชิรนาโค
พระสมุทรประจักษ์ มหาปญโญ	ดร.รุ่งโรจน์ ศิริพันธ์
นายสมหมาย สุภาชิต	นายศรี แก้วงาม
นายพนพล เพ็ญประชุม	นางสาวศิรินภา กองวัสสุลณี
นายวิโรจน์ หลอมนาค	นายกรนัน ชันวัง
นายถาวร ภูษา	นายบุญล้อม วิประ

นายณพนธ์ ทองยวง

นายดอน สตาเจริญ

นายปัญญา นราพันธ์

พระมหาสันติ อีรภทโท,ดร.

พระมหาแสงตะวัน ขนติเมธี

ดร.กรรณิการ์ ขาวเงิน

ดร.อุดม จันทิมา

นายไพฑูรย์ อุทัยคาม

นางสาวอรรวรรณ โตปฐมวงศ์

นางสาวนภัสสร กัลปนาท

นางสาวมินตรา กาลนิล

นายศรารุณี สิงห์เดช

นายฐิติวัฒน์ หวังสุขใจ

นายพิชิต เชาวชาญ

กรรมการและเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

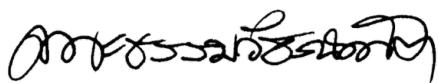
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

(พระธรรมวัชรบัณฑิต,ศ.ดร.)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รายนามเจ้าภาพอุปถัมภ์จัดพิมพ์หนังสือ
พระพิมพ์ลธรรม อาสภเถร
ไปบำเพ็ญศาสนกิจที่สหภาพพม่า พ.ศ. ๒๔๙๕

๑. พระธรรมวชิรมณี วิ.	๓,๐๐๐	บาท
๒. พระโสภณวชิราภรณ์	๓,๐๐๐	บาท
๓. พระเมธีวรญาณ	๒,๐๐๐	บาท
๔. พระสุวิมลธรรมาภรณ์	๒,๐๐๐	บาท
๕. พระครูวรปัญญาคุณ	๒,๐๐๐	บาท
๖. พระครูวิมลธรรมรังสี	๓,๐๐๐	บาท
๗. พระครูภาวนาวราลังการ (สมศักดิ์)	๒,๐๐๐	บาท
๘. พระครูธรรมธรรมสัมพันธ์ ธีรธมโม	๒,๐๐๐	บาท
๙. พระอาจารย์สว่าง ดิถีขันธ์	๕,๐๐๐	บาท
๑๐. พระมหาไพรีชน ธรรมทีโป	๑,๐๐๐	บาท
๑๑. พระครูวินัยธรสมุทร ถาวรธมโม	๒,๕๐๐	บาท
๑๒. พระมหาศุภชัย ปิยธมมชโย	๒,๐๐๐	บาท
๑๓. พระปลัดสมภาร สมภาโร	๒,๐๐๐	บาท
๑๔. พระครูสังวรารักษ์ (อิต)	๑,๐๐๐	บาท
๑๕. พระครูปริยัตินาภรณ์	๑,๐๐๐	บาท
๑๖. พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล	๑,๑๑๘	บาท
๑๗. พระมหาวินัย วชิรเมธี	๒,๐๐๐	บาท
๑๘. พระแสงเอื้อง นรินโท	๑,๐๐๐	บาท
๑๙. พระมหาศักดิ์ชาย โกวิท	๑,๐๐๐	บาท
๒๐. พระมหาไพฑูรย์ ปนตนนโท	๑,๐๐๐	บาท
๒๑. พระมหาโกศล ธีรปัญญา	๕๐๐	บาท
๒๒. พระมหาวชิเยียร สุธีโร	๓๐๐	บาท
๒๓. พระมหาทองเก็บ ญาณพล	๓๐๐	บาท
๒๔. พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน	๓๐๐	บาท
๒๕. ร.ต.อ.ดร.ธนาคม บรรเทากุล	๑,๐๐๐	บาท
๒๖. นายสุขญา ศิริธัญกร	๕๐๐	บาท
๒๗. นายจำรูญ ธรรมดา	๕๐๐	บาท

SOMDEJ PHRABUDDHACARIYA
(ART ASABHAMAHATHERA)

**A FORMER ABBOT OF WAT MAHATHAT,
A FORMER ACTING SUPREME PATRIARCH,
AND THE SECOND PRESIDENT OF MCU UNIVERSITY COUNCIL**

PROGRAM

Pāli SEMINAR

118th Birthday Anniversary

SOMDEJ PHRABUDDHACARIYA

On Sunday 7 November 2564/2021

Time: 13.00-21.00

Venue: Room No. 205 Mahachulalongkornrajavidyalaya
University Building, Wat Mahathat, Bangkok.

Dhammaduta College and International Relations Division

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

By Zoom Meeting ID:

986 6014 0877

Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

7

November
2021

PALI SEMINAR
118th Birthday Anniversary
SOMDEJ PHRABUDDHACARIYA

Dhammaduta College and International Relations Division

ขอเชิญลงทะเบียนร่วมงาน “๑๑๘ ปี ชาตกาล” เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมहाเถระ)

ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา
และผ่านระบบออนไลน์

วันจันทร์ที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔
เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๐๐ น.

ลงทะเบียนร่วมงาน

- ปฏิบัติวิปัสสนากัมมฐาน
- นำปัญหาคุณุชฌยาคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์
- ปาฐกถาพิเศษ
- เสวนาวิชาการ (ภาษาไทยและอังกฤษ)
- ตั้งกองทุนพัฒนามหาวิทยาลัยโพธิธรรมาภิบาล "๑๑๘ ปี ชาตกาล"

กิจกรรมหลัก

ห้องที่ ๑
(ภาษาไทย)

ID : 6766961123

ห้องที่ ๒
(ภาษาอังกฤษ)

ID : 9955292699

ห้องที่ ๓
(ภาษาไทย)

ID : 9519265422

ห้องที่ ๔
(ภาษาอังกฤษ)

ID : 8759896666

ห้องที่ ๕
(ภาษาไทย)

ID : 9998248047

ถ่ายทอดสดทาง

LIVE

mcu tv news, mcu tv, mcu tv-channel

mcu tv

tv.mcu.ac.th

You're Cordially invited to participate
118th Birth Anniversary
of His Holiness Somdej Phra Phutthachan
(Aj Asabhamahathera)

at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Wang Noi District, Ayutthaya Province
Or Via Online Conference

Registration

Monday, 8th November 2021
Time: 04.30 A.M. - 04.00 P.M.

**Main
Activities:**

- Vipassana Meditation Practice
- Merit-making for Commemorating the His Holiness
- Keynote Speech
- Panel Discussion
- Raising MCU Development Fund on the Occasion of "118th Birth Anniversary"

Thai
Room 1

ID : 6766961123

Thai
Room 2

ID : 9955292699

Thai
Room 3

ID: 9519265422

Thai
Room 4

ID : 8759896666

English
Room 5

ID : 9998248047

Live Streaming Link **LIVE** mchu tv news, mchu tv, mchu tv-channel **LIVE** mchu tv **tv.mcu.ac.th**

สถาบันวิปัสสนาธุระ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โครงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

ออนไลน

๑๑๘ ปี **ชาตกาล**

สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ. อาสนนพคุณ)

กิตติมศักดิ์วันครูชาตินิยมไทย ผู้มีคุณูปการต่อพระพุทธศาสนา
องค์ประธานกรรมการบริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ระหว่างวันที่ ๕-๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

Zoom Meeting ID: 219 009 2526 **Passcode: 123456**

LINE

สมัครเป็นสมาชิก LINE

MCU TV Live

MCU TV

ร่วมทำบุญได้ที่ ธนาคารกรุงไทย สาขา ถนนวิภาวดี 417-245937-4

บัญชีที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ "ทุนวิปัสสนาธุระ"

รับใบเสร็จเพื่อขอเงินบริจาคได้ที่ plan-wpassana@mcu.ac.th

☎ 085 248 000 ต่อ 844

plan-wpassana.mcu.ac.th

MAHĀCŪLĀNĀKĀRĀJĀVIJĀLAYA NIKHILAVIJJĀLAYAṃ

Sāmatthiyadīpakam

Idaṃ Sāmatthiyadīpakam mānanaparavesena

**Somdej Phrabuddhācariyassa 118 Jammasamvaccraṃ nissāya samvihita
'Pāli Sammanatanāya' sahabhāgitattāya deti**

Āvahatu idaṃ kusalakammaṃ dīghajīvitāṃ ca sukhaṃ ca samiddhiṃ ca ārogyaṃ ca!

2564 Buddhavasse Kattikamāse 7 dine

**(Phra Sophonvachirabhorn)
Jaccantarakiccavisaye Upakulapati**

